

VATAN

SIYASİ VE KÜLTÜREL DERGİ

N

GÜNEŞİ

- YENİDEN ÇIKARKEN
- SÖMÜRGEÇİ PARTİLERE OY VERMEYELİM
- 2000'E DOĞRU NEDEN BU BELGEYİ YAYINLAMİYOR?
- SSCB'DE DARBE GİRİŞİMİ VE YENİ GELİŞMELER
- YENİ DÜNYA DÜZENİ, ÇEKİÇ GÜÇ "SINIR" ÖTESİ
HAREKAT VE KÜRT SORUNU
- KÜRDİSTAN'DA KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ (IV)
- SOSYALİST BİRLİK SORUNU VE AÇIKLIK POLİTİKASI
- TERÖR YASASI MI, DEVLET TERÖRÜ MÜ?
- ULUSAL KONFERANS TARTIŞMALARINA BİR AÇIKLIK
- Lİ SER ZİMANÊ KURDÎ (II)
- HELAWFİROŞÊ BEXDA
- BİRA RABE

SAYI:5

EKİM 1991

5000TL(KDV Dahil)

FIRAT-DİCLE YAYINLARI 1

BOTAN AMEDÎ

**KÜRTLER
VE
KÜRDİSTAN TARİHİ
CİLT I**

Fiati:15.000

İsteme Adresi:

Alemdar Mah. K.İsmail Gürkan cad.

Yavuz Han No:2-4/13

Cağaloğlu/İSTANBUL

Tlf:1-513 53 74

Fırat-Dicle Yayıncılık
Ltd. Şti.Adına sahibi
Rıfat SEFALİ

Yazı İşleri Müdürü
Rifat EROĞLU

Hukuk Müşaviri
Av.Eren KESKİN

Yazışma adresi ve Merkez
Alemdar Mah. K.İsmail
Gürkan cad. Yavuz Han-2
No:4/14
Cağaloğlu/İSTANBUL
Tlf:527 33 06

Yurtiçi Hesap No:
İş Bankası Cağaloğlu Şb.
147 816

Döviz Tevdiat hesabı:
İş Bankası Cağaloğlu şb.
1940

Abone koşulları
Yurtiçi yıllık:50.000TL
Yurtdışı yıllık:120 DM

İlan Tarifesi
İç kapak: 500.000 TL
İç sayfa: 400.000 TL
1/4 sayfa:100.000 TL

Dizgi : Heval Dizgi
Tlf:513 53 74

Baskı :
Aydınlar matbaacılık
Tel : 544 76 29-30.

Dağıtım :
Gameda

İÇİNDEKİLER

Sayfa no:

Vatan Güneşi'nden.....	2
Yeniden çıkarken.....	3
Sömürgeci Partilere oy vermeyelim.....	4
Mehmet Ürün ve Yüksekova şehidleri.....	7
Kürdistan'daki vahşeti protesto etmek kaçınılmaz bir görevdir.....	8
Yurtsever halklarımıza.....	13
Yeni Dünya Düzeni, Çekiç Güç ve Kürt sorunu.....	17
2000'e Doğru bu belgeyi neden yayınlanmıyor?.....	22
SSCB'de Darbe girişimi ve yeni gelişmeler.....	27
Vedat AYDIN ve Diyarbakır şehidleri	29
Kürdistan'da Kapitalizmin Gelişmesi IV.	30
Sosyalist Birlik sorunu ve Açıklık politikası.....	42
Anti-Terör Yasası mı, Devlet Terörü mü?	50
Ulusal Konferans Tartışmalarına Bir Açıklık.....	61
Ji gelên me yên welat parêz re.....	69
Li ser zimanê Kurdî II.....	73
Helawfiroşê Bexda.....	75
Bira Rabe.....	78
Urfan Alparslan ve Uludere şehidleri..	80

MERHABA!

5. sayımızla yine birlikteyiz. Birbuçuk yılı aşkın süredir yayınıma ara vermek zorunda kaldık. Dergimizin çıkan dört (4) sayısı da çıkar çıkmaz toplatıldı; hakkında DGM'de birçok dava açıldı.

Vatan Güneşi'nin toplatılması için artık derginin incelenmesi gerekmiyordu (!); kapaktaki kimi başlıklar «toplatma kararı» çıkarılmasına yetiyordu. İlk 3 sayısı öyle bir mantığın sonucu alelacele toplatıldı. Ancak bilimden, gerçeklerden korkan sömürgecilerin sabrı, çıkan 4. sayımızla birlikte tamamen tahamülsüzleşti. 4. sayımızı toplatmakla yetinmediler. Dergi büromuza ve başka alanlarda dergimizi dağıtan, dergide çalışan arkadaşlarımıza yönelik geniş bir operasyon yapıldı. Dergi sahibi Rifat SEFALI, yazarları müdürü Rifat EROĞLU, şirket ortağı Şükran DURAN ve dergi çalışanlarından 5 kişi gözaltına alındı. İşkenceli sorgulamadan sonra tutuklandı; uzun süre cezaevinde kaldılar.

Ancak sömürgeci baskılar, biçilen cezalar, tehditler, ağır baskı koşulları yayınıma yolundan alıkoymadı. Vatan Güneşi, yayın yaşamına başladığı ilk sayısında belirttiği «Yeni bir çığrı seslendirme» politikasını ikircimsiz sürdürdü, sürdürülecektir.

Dünyada, ülkemizde ve Ortadoğu'da önemli gelişmeler meydana geliyor, hızlı bir süreç yaşanıyor. Bu gelişmelere yön vermek, zamanla yarışmak önem kazanıyor.

Bu sayımızda okuyacağınız gibi «yeniden çıkarken»de dergimiz sahibi Rifat SEFALI, Vatan Güneşi'ne yapılan baskılar, sürdürülen mahkemeler ve baskılar karşısında yayın politikamızı aynen sürdürüleceğini belirtiyor.

ANAP hükümeti, çıkardığı bir kanunla 20 Ekim'de erken seçime gidiyor. Sömürgeci partilere oy veremeyelim konulu aktüel yazısıyla düzen partilerinin konumunu, mevcut yapısal bunalımın niteliğini ve seçimler karşısında devrimci politikamızı sizlere aktarıyoruz.

Kürdistan'daki katliamları Danimarka'da protesto eden bir grup yurtseverin Kopenhag'da yapılan mahkemelerini Lezgin YEZDAN bize aktarıyor. Dergimiz yazarlarından Hasan YILDIZ, daha önce 2000'e Doğru dergisine yolladığı, fakat Kemalizmi eleştirdiği için şimdiye kadar yayınlanmayan 2000'e Doğru niçin bu belgeyi yayınlamıyor? konulu belgesel yazıyı yayınlıyoruz.

ABD'nin Yeni Dünya Düzeni, Çekiç Güç, "Sınır" Ötesi Harekat ve Kürt Sorunu konulu güncel bir tartışmaya Kamil HESAR açıklık getiriyor.

Selim UĞUR SSCB'de darbe girişimi ve yeni gelişmeler konulu kısa yazısıyla Doğu Blokundaki «Geriye Dönüş» sürecini irdeliyor.

2. sayımızda yazımı başlayan ve ilgiyle izlenen Yezdan FIRAT'ın Kürdistan'da Kapitalizmin Gelişmesi bilimsel araştırmasının 4. bölümünü yayınlıyoruz.

Dergimiz yazarlarından N.HEVAL'ın yazdığı Ulusal Konferans Tartışmalarına bir açıklık başlıklı değerlendirmesinin ilk bölümünü veriyoruz. Lokman POLAT Sosyalist Birlik Sorunu ve Açıklık Politikası konusunda bir tartışma açıyor. Terör Yasası mı, Devlet Terörü mü konulu hükümetin yürürlüğe koyduğu yasayı ve bu süreç içinde yaşanan açık infaz olaylarından örnekler veren B.AME-Dİ, polis devletinin kurumsallaşma sürecini irdeliyor.

Bize ulaşan 12 Eylül'ün yıldönümü ile son gelişmeleri irdeleyen TSK imzalı Yurtsever Halklarımıza ve Ji gelên me yên welatparêz re adlı bildirinin Tükçe ve Kürtçesini sunuyoruz.

4. sayımızda yayını başlayan ve Serdar DİCLE'nin kaleme aldığı Li ser zimanê Kurdî(Kürtçe Dili Üzerine) bilimsel Kürtçe araştırmasının II. bölümünü yayınlıyoruz. Emin TERZİ'nin yazdığı Helawfiroşê Bexda adlı Kürtçe hikayeyi ve Sîpan XİZAN'ın Rabe Bira adlı Kürtçe şiiri Sanat ve Kültür (Çand û pişe) sayfalarında yer alıyor.

Vatan Güneşi, Önümüzdeki sayıdan itibaren sayfa düzenlemesinde ve ebadında değişiklik yapmayı, haber ve Kürtçe yazılara daha fazla yer vermeyi kararlaştırmıştır.

6. sayımızda buluşmak umuduyla!..

YENİDEN ÇIKARKEN

Değerli okuyucularımız, uzun bir aradan sonra Vatan Güneşi'nin 5. sayısı elinize geçiyor. Devrimci basının karşılaştığı baskı, yasak, işkence, tutuklanma, ağır cezalara çarptırılma gibi Türkiye'de artık günlük yaşamın normal bir parçası haline gelen sorunlardan uzun uzadıya bahsetmek istemiyorum. Çünkü devrimci basının karşı karşıya olduğu sorunları, ilerci-yurtsever kamuoyu yakından biliyor.

Vatan Güneşi'nin ilk sayısı Eylül 1989'da elinize ulaşmıştı. O günkü koşullarda yayın yaşamına başlamamız ve "ezop dilini" kullanmadan halkımızın kültürünü, tarihini, siyasal ve toplumsal yapısını irdelememiz; diğer bir deyişle ulusal kimliğimizi sorgulamamız, sömürgeci baskıların boy hedefi olmamıza neden oldu. Çıkan her sayımız, DGM savcılığı tarafından inceleme gereği dahi duyulmadan sadece kapaktaki kimi başlıklara bakılarak toplama kararının yıldırım hızıyla çıkmasına yetiyordu. Ve Türkiye'yi Ortaçağ karanlığı zihniyetiyle yönetenlerin dergimize karşı olan tahammülsüzlüğü Aralık 1989'da 4.sayımızın çıkmasıyla doruk noktasına ulaştı. 4.sayımız çıkar çıkmaz başta Çağaloğlu'ndaki merkez büromuz olmak üzere Diyarbakır büromuz da basıldı. Başta ben ve yayının sorumlu müdürü Rifat EROĞLU olmak üzere çok sayıda dergi çalışanı ve dağıtıcısı arkadaşlarımız gözaltına alındı; işkenceli sorgulamalardan geçerek tutuklandı.

Birbuçuk yıl tutuklu kaldıktan sonra ben ve iki arkadaşım beşer yıl ağır hapis cezasına çarptırıldık. Tutukluluk süremiz gözönünde bulundurularak davayı dışarıda temyiz etme hakkını kullanmak üzere tahliye edildik.

Şirketimize ve yayınımıza ait başta şirket ana sözleşmesi, mühürler, şirket defterleri, evraklar, para, banka hesapları olmak üzere tüm belgelerimize el konuldu. Avukatımız Eren Keskin mahkemeye başvurduğu halde şirkete ait gerekli belgeleri alamadı. Mahkemenin ileri sürdüğü gerekçe ise hayli ilginçtir. Sözde davamız bir üst mahkemede olduğundan, oradan çıkacak kararı bekleyecekmişiz. Şirketimiz ve dergimiz resmen kapatılmadığı halde resmi makamların bu tür engeller çıkarmaları; tekrar yayın yaşamımızı istememelerinden kaynaklanıyor. Ne de olsa burası "Çağ atlayan" Türkiye'dir, herşey normal karşılanmalı.(!)

Şirketimiz birbuçuk yıl çalışmalarını durdurduğu halde bize biçilen cezalar, yasaklar, baskılar az geliyormuş gibi üstüne üstlük on milyon TL. civarında vergi borcu da sırtımıza bindi. Bu da hükümetin yürürlüğe koyduğu yayınevlerine yönelik "Vergi adaleti" (!) sistemine açık bir örnektir.

Ancak tüm bu baskılara, tehditlere, ceza yatırımlarına ve ağır koşullara rağmen Vatan Güneşi, ilk sayısında çizdiği yayın politikasını ikircimsiz sürdürerek halkımızın dili ve kulağı olmaya devam edecektir.

İlk sayımızın "Çıkarken" yazısında parmak bastığımız bir noktayı tekrarlayarak Yeniden Çıkarken'i bağlamak belirtmek istiyorum; ".....bizim fedakarlığımız ve kararlılığımız tek başına VATAN GÜNEŞİ'nin üstlendiği işlevi yerine getirmesine yetmiyor. Okurlarımızın desteğine; özellikle geçmişte sorgulayabilen, geçmişle gelecek arasında köprü kurabilen ve devrimci bir doğrultuda gelişen mücadelenin içinde yer almanın zorunluluğuna inanan okuyucularımızın katkılarına ihtiyacımız var."

Yeni yeni sayılarda buluşmak dileğiyle !..

Rıfat SEFALI

Vatan Güneşi-3

SÖMÜRGEÇİ PARTİLERE OY VERMEYELİM!

EKONOMİK VE SİYASİ KRİZ YAPISALDIR ERKEN SEÇİM ÇÖZÜM DEĞİLDİR

Faşist cuntanın mirasını devralan ANAP hükümeti, derin bir ekonomik ve siyasi kriz yaşıyor. Hükümet, krizi atlamanın çaresini erken seçimde buluyor. Fakat erken seçim çözüm değildir. Çünkü ekonomik ve siyasi kriz, geçici değil yapısaldir ve sürekli derinleşiyor. Bunu ana çizgileriyle şöyle özetleyebiliriz:

12 Eylül 1980 darbesinden önce de Türkiye'de iktidar olan tekeli sermaye derin bir siyasi ve ekonomik kriz yaşıyordu. Sayıları milyonları bulan işçi, memur, emekçi, öğrencilerin haklı eylemleri; Kürdistan'da kitleselleşen ulusal demokratik muhalefetle bütünleşerek topyekün ayağa kelmişti. Tekeli sermayenin en kanlı kesimi, kurtuluşu ve bunalımı aşmayı faşist askeri bir darbeye buldu.

Cunta şefleri iktidarı gaspeder etmez ilk işleri süngülerin gölgesinde 24 Ocak Ekonomik kararları yaşama geçirmek oldu: Cunta şefi Evren de bunu itiraf etmek zorunda kaldı. Yaşama geçirilen bu ekonomik model sayesinde tekeli sermayeye belirli bir süre geçici olarak nefes aldırdı; sermaye temerküzüne ivme kazandırıldı. İşçi sınıfı, dar gelirli emekçi halk yığınları ise daha da yoksullaştı; işsizler ordusunun sayısı artış gösterdi, orta ve küçük çaptaki katmanlar tamamen iflas etti. İlerici, devrimci sendikalar, kitle ve mesleki örgütlerle siyasal partilerin faaliyetleri durduruldu; yöneticileri hakkında soruşturmalar açıldı ve Türkiye, sözcüğün tam anlamıyla yasaklar ülkesi haline geldi.

Onbinlerce ilerici, yurtsever, devrimci-sosyalist insan işkence çarklarından geçirildi, tutuklandı, ağır hapis cezalarına çarptırıldı. Onlarca devrimci-yurtsever, işkence tezgahlarında can verdi, onlarca darağacını boyladı. Tekeli sermayenin bu kanlı yönetimi Türk ve Kürt halklarının iliklerine kadar işledi.

Cunta şefleri hazırladıkları yeni Anayasayla görevlerini, bu ekonomik modelden sorumlu Özal'a devrederek; ordunun daha fazla yıpranmasını önlemeye çalıştılar. Tam böyle bir ortamda 1983'te Özal başkanlığında ANAP Hükümeti kuruldu:

ANAP, seçim kanununda yaptığı değişikliklerle, çeşitli anti-demokratik yasalarla 1987'de seçime girerek; oyların % 26'dan fazlasını alarak parlamentoda ise % 51'lik çoğunluğu sağladı. Bugün de yürürlükte olan kanunlara göre seçmenle-

rin % 26'sını alan bir parti parlamentoda % 51'lik bir çoğunluk oluşturabiliyor. Bu adalet anlayışını başka bir ülkede görmek mümkün değil. İşte ANAP da bir çok iktidar avantajı ve seçim hileleriyle 8 yıldır bu şekilde iktidarını sürdürüyor. ANAP, bu süre içinde tam anlamıyla 12 Eylül'ün uygulayıcısı ve takipçisi oldu. Ama ANAP hükümetine karşı mecliste kayda değer ciddi bir muhalefet de görülmedi. Çünkü, mecliste grubu bulunan SHP ve DYP gibi muhalefet partilerinin de tutarlı bir alternatif programları yoktur ve bu yüzden muhalefet edemiyorlar.

ANAP iktidarları döneminde tekelci sermayeye kısmi bir rahatlık sağlandı. Ancak mevcut yapısal krizini de aşamadı; tersine derinleştirdi. Hızla yükselen enflasyon bir türlü aşağılara çekilemedi. 1991'lere gelindiğinde enflasyon yüzde yüze yani üç haneli bir rakama doğru tırmanıyor. İç borçlar 30 trilyonu geçti; Dış borçlar ise 50 milyar doları buldu. Ekonomik bunalıma Körfez Krizi tuz biber ek-ti. Üretimde düşüş gözlemlendi; İhracat tükendi, turizm felce uğradı, döviz gelirlerinde artış kaydedilmedi. Yıllık büyüme oranı yüzde 10'dan yüzde 5'in altına indi.

Türk ekonomisinin tam bir çıkmazda olduğunu yakından izleyen Dünya Bankası, İMF gibi uluslararası emperyalist finans kuruluşlar, Türkiye'ye uzun ve orta vadeli borç verme yerine, kısa vadeli borç verme sinyallerini yakıyor.

Ekonomide devam eden yapısal bunalımı yakından yaşayan Türk Sanayi ve İşadamları Derneği (TÜSİAD)'ın yaptığı anket bu konuda ilginç sonuçlar ortaya koyuyor, 5370 işadamlarının yaptığı anketten çıkan bazı yanıtları şöyledir: İşadamlarının % 70'i erken seçim, % 90'ı "*Yeni bir ekonomik istikrar paketi*" ni ve % 65'i de karamsar olduklarını dile getiriyor.

1991 başlarında başlayan işçi eylemleri, sayıları yüzbinleri bulan Zonguldak Maden işçilerinin başlattıkları grevler, Paşabahçe Cam işçilerinin eylemleri ve kıpırdamaya başlayan memur, öğrenci eylemleri birbirini izledi ve doruk noktaya ulaştı. İşçi eylemleri karşısında işverenler de boş durmuyor, gittikçe hırçınlaşıyorlar. Hemen hergün onlarca işçi işten çıkarılıyor, Türk-iş yöneticileri olan sendika ağalarıyla sürdürdükleri ilişkilerden işçi eylemlerini bölmeyi ve rayından saptırarak etkisizleştirmeyi hedefliyor. Devletin başı Özal, işçi eylemleri karşısında öfkelerini öyle yükseltiyor ki sahip olduğu makamın da sorumluluğunu unutarak işçilere "*Edepsizler*" deme köylü kabadaylığını göstrebiliyor.

Türkiye'de gelişmeler bu doğrultuda seyrederken K.Kürdistan'da sürdürülen özel savaş tüm acımasızlığıyla devam ediyor. "*Bölge Valiliği*", koruculuk sistemi, özel tim ve özel savaş ordularıyla sürdürülen savaş; Kürdistan ulusal demokratik mücadelesini durduramıyor. Tersine ulusal demokratik muhalefet kitleleşerek çığ gibi büyüyor; sömürgecilere korkulu rüyalar yaşıyor. Ve bu uygulamalarıyla Türk devletinin baskı, zulüm, kitle katliamı politikaları tam bir iflas eşliğine geliyor.

İşte böyle bir ekonomik ve siyasi atmosfer içinde ANAP hükümeti meclisten çıkardığı bir kararla halklarımızı 20 Ekim'de sandık başına götürüyor. ANAP ikti-

darı 8 yıllık icraatlarıyla seçmenin % 10-15'lik gibi küçük bir kesimin desteğine dayanmış durumdadır. Erken seçim kararı vermekle hem oy potansiyelini korumayı, hem de işadamlarının ve MGK'un da seçim isteklerini yerine getirmiş oluyor.

Seçim Kanununda mevcut anti- demokratik bir yasa gerekçe gösterilerek HEP ve SBP seçimlere sokulmadı. Seçim kararı alındıktan sonra siyasi partiler arasında başlayan ittifak, birleşme, transfer trafiği olanca bir hızla yoğunlaşmış bulunuyor. Bunların en ilginç, Kürt seçmenini yakından ilgilendirmesi açısından HEP- SHP "ittifak"ına biraz olsun değinmek gerekiyor.

SHP'nin şoven ve ırkçı tutumu sonucu 7 milletvekilinin ihraç edildikleri süreci izleyen dönemde bir tepki olarak HEP oluştu. Ancak kısa sürede önemli oranda Kürt dinamikleri HEP'in tabanını oluşturdu. Çoğunluğu Milletvekillerinden oluşan HEP yönetimi ile tabanı arasında bir uyumsuzluk başgösterdi. HEP yönetimi çizgi olarak, sosyal demokrat burjuva bir yapılanmayı aşamadı. Kürdistan'daki gelişmeler HEP'in yükünü ağırlaştırdı ve yönetici kadroları bu ağır yükü kaldıramaz bir konuma getirdi. Ve sonuçta SHP ile yapılan "ittifak" da özellikle bazı milletvekillerinin, milletvekilliklerini garantiye alma hesabı üzerine yapıldı. Görünen o ki seçimden sonraki süreçte HEP tarihe gömülecek. Süreç bizi yanıltırsa, sadece sevineceğimizi belirtmek isteriz.

HEP'in ve bazı çevrelerin çizdikleri zikzak, bizlere İdris-i Bitlisi'nin, Abdullah Cevdet'lerin, Seyid Abdulkadir'lerin vb. tutumlarını çağrıştırıyor ve ister istemez bizi "acaba Yeni Dünya Düzeni bazı Kürt güçlerini de mi bu plan içine çekiyor?" sorusunu sormaya itiyor. Şimdiden fazla birşey söylemek erkendir. Pratik süreç en büyük yarığdır. Ancak şu kadarını söylemeliyiz ki HEP'in seçim tavrı tasvip edilemez. Gerekçe ne olursa olsun bu, varolan garçekleri değıştiremez.

Kamuoyu yoklamaları seçmenlerin % 20'den fazlasının hiçbir partiye taraftar olmadığını, bu anlamda kararsız olduklarını ortaya koyuyor. Çünkü seçime giren partilerin tümü sömürgeci burjuva düzeninin temsilcileridir ve aralarında önemli bir program farklılığı yoktur.

Kürt ve Türk halklarının gerçek kurtuluşları parlamentoda değildir. Ancak bu alanı da boş bırakmamak gerekiyor. Bu alanı halklarımızın kurtuluşu ve demokrasi mücadelesinde bir araç olarak kullanmalıyız. Bu noktadan hareketle bu seçimde Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını savunan; Türkiye işçi sınıfının demokrasi mücadelesini bağımsız bir hatta yürütebilen sosyalist, demokrat, bağımsız adayları desteklemek gerekiyor. Bu şartların olmadığı bölgelerde halklarımızın gerçek kurtuluşlarının özgüçleri ile gerçekleştirebileceği propagandası yapılarak seçimler boykot edilmelidir. Kemalizmi cilalayıp sol gösteren partilere karşı da kesin tavır koymalıyız.

VATAN GÜNEŞİ

Mehmet Levent (1961....)

Mehmet ÜRÜN (1955....)

Ömer ÜRÜN (1955....)

Sadık YAKUT (1963....)

Ömer ÖZGÜN (1955....)

Salih ÜRÜN (1962....)

5 Ağustos 1990 günü Yüksekova Tilor/sipîrêz dağında bağımsız bir vatan ve özgür bir halk uğruna vatan topraklarını kanlarıyla suladılar.

DARA ŞERXWEBÛN Û AZADÎYÊ BÎ XWÎNÊ TÊT AVDAN!
ŞEHÎDÊN ME NEMÎR ÎN!...

Arkadaşları - Ortadoğu.

Bu yazı Stockholm / İsveç'te yayımlanan aylık *Heviya Gel* dergisinin 1991'in 37. sayısından alınmıştır.

KÜRDİSTAN'DAKİ VAHŞETİ PROTESTO ETMEK KAÇINILMAZ BİR GÖREVDİR!..

Lezgin YEZDAN

Faşist-sömürgeci Türk devletinin Kürdistan'daki vahşetini protesto etmek ve uluslararası düzeyde bir kamuoyu yaratmak amacıyla 28 Mart 1990 tarihinde Danimarka Türk Hava Yolları bürosunu işgal eden hareketimiz, Tevgera Sosyalist a Kurdistanê (TSK) taraftarlarından bir grup arkadaşımız tutuklanarak uzun bir süre içerde kalmıştı.

Aradan geçen bir yıllık süreden sonra faşist Türk yönetiminin dayatmaları sonucunda açılan dava, 22 ve 23/5/1991 tarihleri arasında yapılan duruşmada sonuçlandı. Arkadaşlarımız toplam olarak 60 bin civarında Danimarka kronu veya 450 gün hapis cezasına çarptırıldı. Ancak bir üst mahkemeye yapılan itirazlarla davanın daha radikal bir hatta sürdürülmesi bekleniyor.

Aradan geçen zaman aşımı ve eylemin bir başka ülkenin toprakları üzerinde gerçekleşmiş olmasına karşın, TC'nin ırkçı ve sömürgeci karakterine vurulan her dolaylı veya dolaysız darbenin, halkımıza karşı büyüyen kin ve nefretine neden olması bakımından hazırlanan savunmanın bazı bölümlerini H.Gel okuyucularına sunmayı yararlı gördük.

Faşist-sömürgeci TC devletine vurulan her darbe, onun, halkımıza karşı artan zulüm ve vahşet karşısını doğurmakta gecik-

miyor...

"Biz, 28 Mart 1990 tarihinde Türk Hava Yolları bürosunu işgal etmekten *"suçlu bulunarak yargılanmak"* üzere buraya çağırılmış bulunuyoruz. Görüldüğü gibi burada bir suçlu aranılarak yargılanmak isteniliyor.

Evet suçluyu bizde yargılamak istiyoruz.

Kimdir bu suçlu.?

Ve suçü nedir.?

İsterseniz birlikte arayalım ve birlikte yargılayalım.

Uluslararası insan hakları ve hukuk kuralları çerçevesinde.

Biz suçluyu yargılamaya ant içmiş bir halkın evlatları olarak üzerimize düşen görev ve sorumluluğu yerine getirmeye adayız...

28 Mart 1990'da TSK taraftarı bir grup arkadaş olarak, Türk Hava Yolları bürosunu işgal ettik. Çünkü Kürdistan'ın muhtelif bölgelerinde bir katliam yaşanıyordu; Mardin, Cizre, Silopi, Midyat, Derik, İdil, Diyarbakır, Ergani ve Elazığ bölgelerinde halk kitlelerine karşı toplu bir katliam sürdürülüyordu.

Kürdistan'da sürdürülen vahşete yeni bir sayfa daha ekleniyordu. Uluslararası demokratik kuruluşlar, kamuoyu sessizdi. İnsanlık değerleri bir kez daha ayaklar

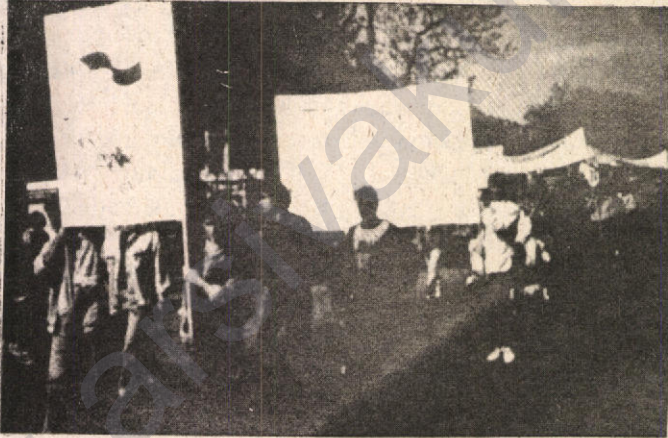
lar altına alınıyordu. İnsan hakları, barış ve demokrasi şampiyonları yeni bir sınavla karşı karşıyaydılar...

Böylesi bir durumda katledilen bu hal-
kın evlatları olarak sessiz kalamazdık. Uluslararası "İnsan Hakları" adına "barış" ve "demokrasi" adına, Kürdistan'da gelişen -insanlık dışı, çağdışı- uygulamalar karşısında hiç kimse bizden sessiz kalmamızı isteyemezdi...

Türkiye devleti, Kürdistan'da ırkçı, sömürgeci ve asimilasyoncu bir politika izliyor...Türkiye, Kürdistan sömürgesini idari kararlarla, emirlerle, buyruklarla yönetmektedir. Bu yönetimin temel politikası devlet terörüdür. Böylesi bir yönetimde insan haklarının kırıntısı bile yoktur.

Nitekim;

Türkiye da-
imi temsilciliği
vasıtasıyla Av-
rupa konseyine
başvurup, Avrupa
insan hakları
sözleşmesinin 15. maddesini gerekeceğini göstererek;
Elazığ, Der-
sim, Van, Di-
yarbakır, Mar-

din, Siirt, Hakkari, Batman ve Şırnak illerinde insan haklarına saygı gösterme prensiplerini askıya aldığı 23 Ağustos 1990 tarihinde; "Türk devletinin Avrupa insan hakları sözleşmesini Kürdistan'da uygulamayacağına" ilişkin olarak, Avrupa konseyi genel sekreteri Catharina Lalumiere resmen gönderdiği bir mektupla bildirmiştir.

Söz konusu bu karar, Kürdistan'da baskının, işkencenin ve yoğun insan hakları ihlalinin kabulünün resmi tescili ve bir utanç belgesi değil midir...?

Yine böylesi bir durumda sessiz kalmamız beklenebilir miydi!

Amacımız; Kürdistan'da yaşanan çağ dışı vahşeti protesto etmektir. Bu vahşete dur denilmesi için uluslararası düzeyde bir baskı unsuru oluşturmaktır. O yüzden büroya girdiğimiz zaman personele zarar vermedik. Polisin baskı ve şiddet uygulaması; arkadaşlarımızı sopa ve coplarla taktaklaması ve yarattığı provakasyon ortamında, gözyaşartıcı gaz kullanması, arkadaşlarımızın ağır yaralanmasına neden olmuştur. Dolayısıyla büroda da hasar meydana gelmiştir. Yaratılan bu ortamda da personel gazın etkisinden sersemlemiştir. İddia edildiği gibi bilinçli olarak personele zarar verilmediği gibi, büroda da ağır tahribat yaratılmamıştır.

Huzur
unuzda
polisin bu
tutumunu
protesto
ediyoruz.
"Demokratik bir ülkenin"
kolluk
kuvvetlerinin tavrı
ve davra-

şlarıyla pek bağdaşmıyor!

Halkımızın katledilmesine karşı, insanlığı duyarlı kılmaya çalışmamız, polisimize dayak atmasını gerektirmiyordu. Ama ne yazık ki, öyle gelişmedi. Üstelik ellerimiz arkadan kelepçelenerek götürüldüğümüz polis istasyonuna kadar hem yolda dayak atıldı, hem de uzun bir süre içeride tutulduk...

Evet Sayın Yargıç ve Mahkeme Üyeleri;

1990 Mart ayı boyunca Kürdistan'da ölüm ve kalım mücadelesi vardı. Bu Kürt

halkının yaşama kavgasıydı. Varolabilmenin, ayakta kalabilmenin onurlu bir insan gibi yaşayabilmenin kavgasıydı.

Bu vatani ve ulusu bölünmüş, parçalanmış ve uluslararası sömürge statüsü içinde zincire vurulmuş, köleleştirilmiş mazlum bir halkın yaşama savaşıydı. Bu 30 milyonluk nüfusa hasip bir halkın yüzyıllardır yaşanan bir dramıydı.

Sahneye konulmak istenilen kitlesel soykırımın 20. yüzyılın son çeyreğinde dünya kamuoyunun gözleri önünde uygulanma provasıydı. Ama dünya devletleri ve kamuoyu sağır ve dilsizdi.

Evet, bu sadece Kuzey Kürdistan'da yaşayan 15 milyonluk Kürt halkının meşru müdaafa hakkı. Faşist-sömürgeci Türk devletinin çizmeleri ve dipçığı altında inleyen bir halkın ayaklanmasıydı.

Tarihinde baskı, sömürü ve zulme boyun eğmeyen ama, her ayağa kalkışında çağdışı iğrenç katliamlarla yok edilmeye çalışılan bir halkın, bir kez daha topyekün imhaya karşı başlattığı bir halk ayaklanması, doruğa çıkan bir halk savaşıydı.

Bu savaş, bugün de tüm acımasızlığıyla devam ediyor.

Evet, bu savaş devam ediyor...

Bugün askeri yenilgi de alabilir, yenilebilir de...

Ama savaş devam ediyor. Mazlum bir halkın savaşıdır, meşru ve haklı bir savaştır.

Onun yengisi, zaferi, son neferi kalıncaya kadar, mutlaka başarıya ulaşacaktır. İnsanlık tarihinin gelişimi, bunu defalarca kanıtlamıştır. Bunu tersine çevirmek hiç bir gücün imkanı dahilinde değildir.

Güneş balçıkla sıvanamaz...

Evet, Sayın Mahkeme Heyeti, Mart 1990'da yaşanan kısaca buydu...

Ve bugün biz, köklü demokratik geleneklere sahip bir ülkede, yokedilmek istenilen bir halkın evlatları olarak burada

mahkum edilmek isteniyoruz!

Aslında, yargılanması ve mahkum edilmesi gereken Türk devletidir. Onun, Kürdistan'da mazlum Kürt halkına karşı yürüttüğü iğrenç ve çağdışı savaştır.

Yargılanması ve mahkum edilmesi gereken, Kürdistan'da yürütülen devlet terördür... Devletin, yargı, yürütme ve yasa organlarıdır. Kürdistan'da özel yönetimdir, Olağanüstü bölge valiliği, özel kordü vb. gibi kurumlardır.

Yürütülen iğrenç savaşın uygulayıcılarından, Hakkari Tugay Komutanı Altay Tokat şöyle diyor;

"...Benim sistemimle olsa çok kısa süre içinde bunları yok edebiliriz. Benim sistemim uygulandığı taktirde değil insan ot bile bitmez. Güneydeki komşumuz, (Irak) 50 yıldır kendilerine karşı yaşanan insanların hepsini bir hareketle yoketti. Biz istesek onları yokedebiliriz." Sözkonusu edilen burada Irak faşist-sömürgeci yönetimin 1988'de kimyasal silah kullanarak yarattığı Halepçe dramıdır. Beşbin insanımız katledilmiş ve bir o kadarı da sakatlanmıştır.

Nitekim, Türkiye Kürdistan'ında da olsa kimyasal silahlar, yakıcı biyolojik silahlar kullanılıyor. Ama bay Altay Tokat'ının iddia ettiği kimyasal silahlarla topyekün bir imha hareketidir.

Örneğin;

Ağrı eski belediye başkanı, Kürdistan Kurtuluş Ordusu (ORK) yük. Ask. Konsey üyesi ve arkadaşları, Kürdistan'da yürütülen iğrenç savaşa müdahale hazırlığı içinde buldukları 1988 Ekimin başlarında, Torisan dağlarında Türk askeri birlikleri ile girdikleri çatışmada kimyasal ve yakıcı bombalar kullanılarak katledildiler. Örneğin parçalanan cesetleri televizyon ekranında'da gösterilerek, şehir merkezi çöplüğü olan Kasaplar deresine atıldılar. Televizyonda, teröristlerle girilen çatışma-

da, Türk silahlı kuvvetleri tarafından vurulan hain bölücüler olarak lanse edildiler. Yine Kürdistan'da baskıya, zoraki göç ettirme politikasına ve katliamlara karşı başkaldıran yüzlerce direnişçi insan bu türden yakıcı bombalarla öldürülerek bu dereye atıldılar.

Siirt kasaplar deresi, cumhuriyet tarihinden bu yana ortaya çıkarılan onlarca toplu mezarlardan biridir. Köpeklerin insan cesetlerini parçalanması üzerine, kamuoyunun gündemine girerek büyük bir yankı uyandırdı. Yapılan kazılarda çok sayıda insan cesedi çıkınca askeri bölge ilan edilerek söz konusu kazılara son verildi. Tarihçesi eskidir, 1900'lere dayanıyor. Katledilen Ermenilerin binlerce cesedinin bu dereye atıldığı bilinmektedir...

Kürt halkının günlük yaşamının bir parçası haline gelen baskı, katliam ve göç ettirme uygulamasından bir kaç örnek daha vermek istiyoruz; Cumhuriyetin ilanından bu yana, inkar ve imha politikasının önemli sonuçlarından, tespit edilebilen toplu mezarlardan bazıları; Palo, Varto, Munzur, Zilan, Sefo, Xretel ve kasaplar deresidir. İki ay içerisinde Xretel'de 20, Sefo deresinde 33 yoksul Kürt köylüsü katledilmiştir. Sorgusuz-sualsiz hiç bir günahı ve suçu olmayan bu insanlar sadece Kürt oldukları için öldürülüyorlardı.

Yine,

"*Yakala ve öldür*" emri ile yüzlerce Kürt köylüsünün ölümüne neden olan Tunceli Tuğay Komutanı Tuğgeneral Osman Çitım aleyhinde dava açılması bir yana, Askeri Şura toplantısında terfi ettiriliyordu. Osman Çitım artık Tümgeneral. Artık öldür emri ödül almayı gerekli kılıyordu.

12 Eylül sürecini pekiştirme amacıyla 25-10-1983 tarihinde yürürlüğe konulan 2935 sayılı Olağanüstü Hal Yasası, 10 Nisan 1990'da çıkarılan 413 ve bunu izleyen 424 ile 425 sayılı kanun hükmünde karar-

nameler zinciri özel bir anayasa niteliğine bürünmüştür. Esas amaç, devlet otoritesini şiddetle tesis etme, Kürdistan ulusal ve toplumsal muhalefetine sindirmektir.

SS Kararnameleri, 1925 Takriri Sükun yasaınının 1927 "*Bazı Eşhadın Şark Mıntıkasından Garp Vilayetlerine nakline dair kanun*" ile Köy koruculuğu sisteminin "*İzale-i Şekavet*" kanunu ve Tunceli Kanununun yeniden hortlatılmasıdır.

Sansür, sürgün ve yargı bağımsızlığının zedelenmesi, Bölge Valiliğinin uygulanması, yaşam hakkı dahi tüm insan hak ve ihlallerini içeriyor.

Sayıları 30.000'e varan Köy koruyuculuğu sistemi oluşturuldu, aşiretler silahlandırıldı. Tüm bunlar yoksul Kürt köylüsünün ve direnişçi güçlerin imhasına yönelik atılan adımlardır. Kürt toplumunun en küçük hücrelerine kadar bölünüp parçalanmasıdır.

Diğer taraftan halka karşı her türlü şiddet uygulanarak kırsal yöreler tamamen boşaltılmak isteniliyor. Özellikle Botan bölgesi.

Örneğin;

Şırnak ilinin 130 köyü ve 81 mezrasının tümü boşaltılmış. Köylüler köy koruyuculuğunu kabul etmedikleri gerekçesiyle boşaltılmış ve bedelleri ödenmeden top raklarından zorla göç ettirilmişlerdir. Şehir merkezlerine olan göç nüfus oranının dışında, 25 bini aşkın yoksul Kürt köylüsü, yaşlı, kadın ve çocuğuyla kendi ülkesinde mülteci durumuna düşürülmüş, Siirt, Şırnak ve Van ilinin varoşlarında kurulan kıl çadırlarında yaşamak zorunda bırakılmışlardır. Yine bölgede Uludere, Çatak, Basa, Erüh ve Pervari'de köylerin boşaltılması tüm hızıyla sürüyor. Diyarbakır İnsan Hakları Derneği şubesinin, 1990 Temmuz ayına ait verdiği istatistiki bilgiler, bu bakımdan çok ilginçtir. *Pervari'de 16 köy, Uludere'de 9 köy ve mezra, Silo-*

pi'de 4 köy, Siirt merkezine bağlı 8 köy, Gercüş'te 3 köy, Van'ın Gürpınar ilçesine bağlı 35 köy tamamen boşaltılmış." Bunlar, Kürdistan'da sürdürülen devlet terörü ve zoraki göç ettirme politikasının kısmi verileri. Bu uygulamalar, Cumhurbaşkanını, Başbakan ve iki muhalefet parti liderleri arasında varılan mutabakatın sonuç ve son döneme ilişkin bazı verileridir.

Yine, 10 Haziran 1990 tarihinde Şırnak ili Çevrimli (Göre) köyünde, köy koruculuğunu kabul etmeyen ailelerden çocuğu kadın ve çocuk 27 kişi katledilmiştir.

Cizre ilçesi Yeşilyurt köyünde insanlar toplu dayak ve işkenceden geçirildikten sonra insan dışkı yediriliyor. Köylülerin şikayeti üzerine, olay uluslararası kamuoyuna yansıdı ve bir hayli tepki topladı. İlgililer hakkında herhangi cezai bir yattırım uygulanmış değil.

Son olarak, iğrenç ve çağdışı bir örnek daha vermek istiyoruz;

1980 yıllarında Bismil, Silvan, Viranşehir, Malazgirt ve köylerinde Türk güvenlik güçleri komandolar köye giriyor, erkekleri, kadınları, çocukları ve yaşlıları köy meydanlarında toplayıp yetişkin erkekleri ayırıyordu. Bu erkekleri çırılçıplak yapıyor, erkeklik organlarına ip bağlıyor; bu ipi kadınların ellerine veriyordu. Onları bu vaziyette dipçik zoruyla köy meydanında dolaştırıyordu. Dünyanın hiçbir yerinde insanlar, toplumlar bu tür hakaretlerle karşı karşıya kalmamıştır.

Kürdistan'da hergün, her saat ve her an, yüzyıllardır yaşanan baskı ve zulmü kitap satırlarına sığdırmak mümkün değildir. Koçgiri'de, Şeyh Said hareketinde, Ağrı'da, Zilan deresinde, Dersim'de milyonlarca insan katledilmiş ve bir okadarı da sakat bırakılmıştır. Kürdistan'da terör halkın güncel yaşamıyla et ve turnak gibi bütünleşmiştir.

Bugün Güney Kürdistan'da (Irak Kür-

distan'ı) çağın en büyük trajedisi yaşanıyor. Faşist Saddam rejimi tarafından başlatılan dünyanın en büyük kitle katliamı gerçekleştirilmek isteniliyor. Ve hergün 2000 kişi, çocuk, kadın ve yaşlı aklıktan, susuzluktan ve soğuktan ölüyor. Kullanılan kimyasal silahlarla binlerce insan katlediliyor. Ve katliam devam ediyor. Kürtlerin dramı sürüyor... Onların kaderi midir bilinmez!?

İşte anahatlarıyla, birkaç örnekle Kürdistan'daki uygulamalara sadece dikkatleri çekmeye çalıştık.

Ve neden hala burada "yargılanmak" istendiğimizi "anlayabilmiş" değiliz;

-Batılı anlamda "Köklü Demokratik geleneklere" sahip bir ülkenin yapısıyla çelişiyor. "İnsan Hakları Demokrasisi" ve mevcut hukuk sisteminin belli oranda buna elvermediği kanısındayız.

-Mevcut Faşist-sömürgeci Türk yönetiminin dayatmaları söz konusu olabilir. Bu Danimarka devleti açısından talihsizlik olmalı. Ama her şeye karşın biz buna "ihhtimal" vermiyoruz!. Yani mevcut ilişki sisteminin kördüğümünde vurulmak istenilen bir halkın tarihi gerçekliği yatmaktadır.

-Eylemin amaç ve hedefinin yanlış anlaşılması veya aksettirilmesi durumudur...

.....

Kısacası biz böylesi bir davanın açılmasını Danimarka hükümeti açısından bir talihsizlik olarak görüyor ve değerlendiriyoruz. Ama herşeye karşın nedenlerimiz veya gerçeklerimiz irdelendiğinde bize hak verilebileceğinden kuşumuz yoktur.

Halkımız, özgürlüğe, demokrasiye ve adalete susamıştır. Kürt halkı ülkesinin efendisi olmak, ülkesinde bağımsız bir halk olarak, dünya halkları arasında yerini alma mücadelesi veriyor.

Bağımsızlık için ayaklanan bir halkın amacına ulaşmasını önleyebilecek hiçbir zor sistemi mevcut olagelmış değildir."

YURTSEVER HALKLARIMIZA

12 Eylül 1980'de sömürgeci faşist Türk ordusunun iktidara elkoşusuyla başlayan kanlı ve karanlık rejim onbir yılını bitirdi; onikinci yılına girdi. Bu koca onbir yılda Türkiye ve Kuzey Kürdistan halklarının yaşamında çok şeyler değişti; altüst oluşlar yaşandı.

Siyasi partiler, ilerici sendikalar, kitle ve mesleki kuruluşlar tümenden kapatıldı; faaliyetleri askıya alındı. Başta Türkiye ve Kuzey Kürdistan devrimci -yurtsever güçlerine yönelik yoğun operasyonlar yapıldı. Onbinlerce ilerici, yurtsever-devrimci gözaltına alındı, işkence-den geçirildi, tutuklandı, ağır cezalara çarptırıldı. Yüzlerce yurtsever işkence çarklarında can verdi; onlarcası darağacını boyladı, binlercesi de işkence ve sağlıksız yaşam koşulları sonucu sakat kaldı.

Sömürgeci faşist Türk devleti zindanlara tıkp ağır hapis cezasına çarptırdığı onbinlerce yurtsever-devrimcinin onurunu satınalmak, onları haklı davalarından vazgeçirmek için akla hayale gelmeyen bintürlü çağdışı uygulamayı sergiledi; pişmanlık yasasını çıkardı, muhbirliği teşvik etti, işkencelerini zindanlarda da sürdürdüler. Fakat faşist katillere inat siyasi tut-saklar boyun eğmediler; onurlarını korudular; yüzlerce şehit verme pahasına "**pişmanlık ya-sası**" nı kabullenmediler ve mücadele bayrağını dalgalandırarak cezaevlerini birer direniş kalesi haline getirdiler.

Sömürgeci faşist cunta, süngülerin gölgesinde 24 Ocak Ekonomik Kararlarını tekelci sermayenin istemleri doğrultusunda yaşama geçirdi. Sermaye temerküzüne ivme kazandırdı. Dar gelirli, küçük esnaf kesimi tamamen iflas etti. Kimisi işçi sınıfına, kimisi de işsizler ordusuna katıldı. Para babaları daha da zenginleşirken, fakirler'de gittikçe fakirleşti. Sömür-rünün dozajı kat kat arttırıldı. İşsizlik hat safhaya ulaştı. Kısacası halklarımızın yaşamı tam bir cehenneme dönüştürüldü.

Faşist askeri cunta şefleri, hazırladıkları 1982 Anayasasıyla kendi yaşamlarını da güven-ce altına aldılar. Cunta şefi Evren Cumhurbaşkanı, diğerleri de Milli Güvenlik Kurulunu oluşturdu. Böylece cunta şefleri ordunun daha fazla yıpranmasını önlemek için Anap vb. partileri kurdurarak kendi görev ve sorumluluklarını onlara devrettiler. Bununla aynı za-manda, Dünya, Türkiye ve Kürdistan kamuoyu ve baskıları karşısında "**işte demokrasiye, si-vil yönetime geçtik**" türünden demagojileri sık sık dile getirdiler.

Faşizmin icraatını devralan Özal ve Anap yönetimi de son sekiz yıllık icraatlarıyla har-fiyen 12 Eylül'ün takipçisi oldular.

12 Eylül darbesi karşısında hazırlıksız yakalanan Türkiye'li ve Kürdistan'lı yurtsever--devrimci güçlerin hemen tümü ağır bir yenilgiye uğradılar. Ancak bu ağır yenilgi dönemi uzun yıllar sürmedi. Kan kaybına uğrayan, yurtsever güçler, özellikle radikal güçler yenilgi döneminin öğreticiliğinde tekrar toparlanıp direniş çizgisinde mücadeleyi yükselttiler. Çağ-dışı baskılar, zulüm, sömürü, katliamlar gibi uygulamalar aynı zamanda hem halklarımız için hem de yurtsever güçleri için bir öğretmenlik görevini de yapmış oldu.

Özellikle Kuzey Kürdistan'da yükselen mücadele ve kitleleşen muhalefet, sivil görü-nümlü faşist Anap iktidarını yeni tedbirler almaya zorladı. Köy koruyuculuğu sistemi, "**Böl-ge valiliği**", (sömürge valiliği), Özel Harp Dairesi ve Özel Timlerin kuruluşu gibi tedbirlerle Kürdistan'da acımasız bir savaş sürdürüldü. Anap iktidarı, Kürdistan'da sergiledikleri vahşe-ti Kürdistan, Türkiye ve Dünya Kamuoyundan gizleyebilmek için çıkardıkları SS(Sansür ve Sürgün) vb. kanun hükmündeki kararnamele basına sansür uyguladılar. Buna riayet et-meyen kimi ilerici dergiler ağır baskılara maruz kaldı; sorumluları çeşitli hapis ve para ce-

zalarına çarptırıldı.

Anap iktidarı 12 Nisan günü yürürlüğe koyduğu "**Terörle Mücadele Kanunu**" ve "**Şartlı Salıverme**" yasalarıyla Türkiye'de devlet terörünü resmen yasa güvencesine almış oldu. Anap bu mirası zaten 12 Eylül generallerinden devralmıştı. Bu yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte Kürdistan'da ve Türkiye genelinde şimdiye kadar onlarca, yüzlerce insan öldürüldü. Polis artık bu yasayı güvence yaparak insanları yakalama ve sorgulama gereğini bile duymadan açık infazları gerçekleştireyor.

Şartlı Salıverme yasasıyla da önce sağ sol hükümlüler arasında ayırım yapıldı. Sağcı katillerin hemen hemen tümü salıverildi. Solcu hükümlüler ise içerde kaldı. Bu çifte standart uygulamayı bozan Yargıtayın verdiği karardan sonra bu kez "**bölücülükten**" hüküm giymeyenler salıverildi; Kürt devrimcileri ise zindanlarda kaldı. Bununla da Kürt Türk ayrımı yapılarak gerçek ırkçı yüzlerini göstermiş oldular.

Sömürgeci faşist Türk ordusu 5 Ağustos günü havadan ve karadan Güney Kürdistan'a saldırdı. Bu sömürgeci faşist Türk devletinin 1983'ten bu yana "**sınır ötesi**" hareketin dördüncüsüdür. Ancak bu hareket öncekilerden farklı bir nitelik taşıyor. Önceki hareketler, sömürgeci faşist Irak devletiyle Türk devleti arasında yapılan "**sıcak takip**" anlaşması gerekçe gösterilerek yapılmıştı. Yeni sarkma hareketi ise Körfez krizi sonrası zayıf düşen Saddam yönetiminin durumundan yararlanarak uzun vadeli yeni bir işgali amaçlıyor. Bunun mimarı ise ABD emperyalizmidir. ABD'nin bu planı ta 1958-1960'lara dayanıyor. Bu plana göre Türkiye Musul ve Kerkük'e kadar olan bölgeleri alıp kendine bağlamalı ve Kürtlere de kültürel çerçevede bir takım haklar tanımalıdır. ABD, bu planını şimdiye kadar gelmiş geçmiş Türk yöneticilerine uygulamadı. Çünkü Türk yöneticileri bundan korkuyorlardı. Zira boyundurukları altında tuttukları Kürtlerle bile başedemiyorlardı. Bu planın yaşama geçirilmesi; aynı zamanda Kürdistan'ın Kuzey ve Güney parçalarının da birleşmesi demektir. Bu da sömürgeci Türk devletinin yükünü daha da ağırlaştıracaktır. Ticaret mantığıyla hareket eden devletin başı Özal ve şürekası ise ABD'nin bu planına soyundu. Şimdiden tampon bölge yarattıkları ve belirli bir süre oradan geri dönemeyecekleri resmi makamlarca açıklandı.

Açıktır ki ABD'nin bu planı Kürdistan'da gelişecek bağımsız radikal güçleri dizginlemek ve kendi potasında eritme hedefini amaçlıyor. Çünkü Ortadoğu'da kurulacak anti-emperyalist bağımsız bir Kürt devleti, ABD ve yandaşlarının Ortadoğu'daki çıkarlarını temelden sarsacaktır. Zaten Körfez Krizi sonrası dönemde Kuzey Kürdistan'da konuşlandırılan "**Çekiç Güç**"ün amaçlarından biri de bağımsızlıkçı ve kişilikli Kürt politikası yürüten yurtsever-devrimci Kürt güçlerini etkisizleştirmek ve "**kontrolleri altına alma**"yı amaçlıyor. İşte Özal ve yandaşları da "**Çekiç güç**"ten de cesaret alarak tam böyle bir dönemde ABD'nin bu planına sarıldılar.

Burada önemli ve olası tehlikeli bir noktayı da vurgulamak gerekiyor. 1983-87 yılları arasında Türk ordusunun üç kez giriştiği "**sınır ötesi**" hareketlere karşı, Güney Kürdistan'lı yurtsever örgütler kesin tutum takınarak; "**Kürdistan'ı Türklere Vietnam yapacağız**" açıklamasında bulundular. Oysa şimdi, onların bu tutumunda köklü değişimlerin olduğu gözlemleniyor. Körfez savaşının hemen bitiminde Mart ayının ilk haftasından bu yana Türkiye'ye birkaç kez gelip giden Irak Kürdistan'ı Cephesinin Türk Yöneticileriyle görüşmeler yaptıkları biliniyor. İki taraf arasında sürdürülen gizli görüşme ve varsa anlaşmaların içeriği hakkında henüz kesin birşey bilmiyoruz. Ancak, Türk ordusunun son "**sınır ötesi**" hareketi karşısında-

ki ikircimli ve çekingen tutumları bir takım kuşklar uyandırıyor. Hele hele Sayın Talabani'nin İstanbul'da gazetecilere söylediği "**Keşke Türkiye'li bir Kürt olsaydım**" sözleri, tam bir talihsizliktir. Şimdilik güneyli kardeşlerimize sadece şunu belirtmekle yetineceğiz: Kürdistan'ı aralarında bölüşüp sömürgeleştiren devletlerin hiç birine güven duyulmamalıdır. Bu devletlerin "**böl-yönet**" ve canbazlık politikaları asla gözardı edilmemelidir. Gerçek şudur ki bu devletlerden hiçbiri ve özellikle Türkiye bağımsız bir Kürt devletini bir tarafa bırakalım otonom bir Kürt devletini dahi istememektedir. Bu defalarca pratik yaşam tarafından sınanmış bir gerçekliktir. Bu noktada Kuzeyli ve diğer parçalardan yurtsever kardeş örgütlere de görev ve sorumluluklar düşer. Hepimiz hayati bir sorumlulukla karşı karşıyayız. Düşmanlarımızın sahnelemek istedikleri yeni oyunlarını boşa çıkarmalıyız. Unutmamak gerekir ki Kürt halkı kendi özgücü ve iradesiyle, yurtsever-devrimci güçlerin birlik ve mücadelesiyle kurtuluşunu elde edecektir.

Kontr-gerilla tarafından evinden alınıp işkenceyle öldürülen HEP Diyarbakır il Başkanı Vedat Aydın'ın 10 Temmuz günü yapılan cenaze törenine 100 binin üzerinde kitle katıldı. Kendi şehitlerine sahip çıkan halkımıza törende ateş açan özel tim ve diğer kolluk güçleri 15'ten fazla insanımızı katlettiler. Binlerce kişi yaralandı; yüzlercesi işkenceli sorgudan sonra gözaltına alındı, tutuklandı. Bu katliamın akabinde bir çok yerde yapılan protesto eylemleri ve bizzat Vedat Aydın'ın cenaze törenine bu kadar kalabalık kitlenin katılımı; Kürdistan'ı patlamaya hazır bir barut fıçısını andırıyor. Ancak bu ve benzeri kitle eylemlerinde görüldüğü gibi halkın patlama noktasına ulaşan potansiyelinde kendiliğindencilik ağır basıyor. Yeterli düzeyde önderlik ve örgütlülük yaratılmış değil henüz. Bu konuda özellikle Kürdistan'lı radikal güçlere önemli görev ve sorumluluklar düşüyor. Kürdistan Ulusal Kurtuluş mücadelesini ortak paydalarda biraraya gelerek geliştirmek; gelişen halk hareketine örgütlü olarak önderlik etmek ve halkımızı emin adımlarla zafere götürmek gerekiyor.

Ağır yenilgi şartlarında oluşan ve şimdiye kadar ondan fazla şehit veren hareketimiz Tevgera Sosyalist a Kürdistané (TSK), bu görev ve sorumluluk bilinciyle payına düşen özveri göstercektir.

İşçiler, Emekçiler! Yurtsever Kürdistan Halkı!

Anap iktidarı 12 Eylül faşizminin icraatını halen sürdürüyor. cunta şeflerinden tek bir farkları vardır. Cuntacılar Üniformalıydı, bunlarsa sivil giyimlidir. Sömürgeciliğe, faşizme dur demek için mücadele saflarını sıklaştırmalıyız. Kurtuluşumuz örgütlü mücadeleden geçiyor.

Sekiz yıldır iktidarı gasp eden Anap iktidarı, içine girdiği ekonomik ve siyasi krizin doruk noktasına ulaşmıştır. Oy potansiyeli yüzde onlara kadar düşmüştür. 1992'lere kadar tamamen eriyip gideceğini hesaplayan Anap, şimdi de kendince kurtuluşu erken seçimde buluyor. Erken seçimi kendine çözüm bulan Anap, Meclisten çıkardığı yasayla halklarımızı 20 Ekim'de sandık başına götürüyor. Zaten şimdiye kadar iktidarda kalmasının nedeni de Mecliste ciddi bir muhalefetin olmayışındandı.

Anap tarihi misyonunu doldurmuştur. Bu güne kadar onu iktidarda tutan tekelci sermaye de artık başka arayışlara yönelmiştir. Ancak işçi, köylü, dar gelirli emekçiler için; Kür-

distan ve Türkiye halkları için gerçek kurtuluş, halklarımızın gerçekleştireceği devrimle mümkündür. Parlamentarist çözüm arayışları halklarımızın sorunlarını kökten çözemez; Kürt halkını özgürleştiremez. Ancak buna rağmen parlamentoyu bir araç olarak kullanma; sömürgeci Türk devletinin icraatlarını teşhir etmek amacıyla sesimizi ve gücümüzü göstermek gerekiyor. Bu bağlamda halkımızın bağımsızlık, özgürlük ve demokrasi mücadelesini kişilikli ve bağımsız bir çizgide savunabilecek bağımsız adayları seçerek gücümüzü gösterebiliriz. Bağımsız adayların olmadığı bölgelerde seçimi boykot edelim. Sömürgeci devlet düzenini savunan partilerle, Kemalizmi cilalayıp sol gösteren partilere oy vermeyelim.

Ortak paydalarda mücadeleyi yükseltmek için görev başına!
Kahrolsun emperyalizm, sömürgecilik, faşizm!
Yaşasın halkımızın bağımsızlık, demokrasi ve özgürlük mücadelesi!
Yaşasın Tevgera Sosyalist a Kurdistané!

1 Eylül 1991

Tevgera Sosyalist a Kurdistané (TSK)

FIRAT-DİCLE YAYINLARI

(YEZDAN FIRAT)

KÜRDİSTAN'DA KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ

Yakında çıkacak

«YENİ DÜNYA DÜZENİ», «ÇEKİÇ GÜÇ»

«SINIR» ÖTESİ HAREKAT

VE

KÜRT SORUNU

Kamil HESAR

Körfez Savaşından sonra ABD'nin öncülüğünde oluşturulan ve kamuoyunda «Çekiç Güç», «Çevik Kuvvet» olarak adlandırılan çok uluslu askeri güç Kuzey Kürdistan'ın Silopi kentinde konuşlandırıldı. Çevik Kuvvet; ABD, Türkiye, Fransa, İngiltere ve Almanya'nın verdiği yaklaşık 5000 askerden oluşuyor. Bu gücü oluşturan devletler, böyle bir gücün konuşlandırılmasının gerekçesini; «Kuzey Irak'tan gelebilecek olası bir yeni göç olayını önlemek» ve «Saddam yönetiminin Irak Kürtlerine yönelik olası yeni saldırılarına karşı caydırıcı bir rol oynamak» şeklinde kamuoyuna duyurdular. Halbuki gerçekler hiçde öyle değil. Böyle çok uluslu bir gücün oluşturulması ve ülkemizin Kuzeyinde konuşlandırılmasının asıl amacı; ABD'nin «Yeni Dünya Düzeni» planı çerçevesinde irdelemek gerekiyor. Bu da bizi biraz gerilere yani Körfez krizi öncesi döneme götürüyor. Sorunu bu çerçevede ele almadan; sorunun çok yönlü boyutlarını irdelemeden sağlıklı sonuçlar çıkarılmaz ve dolayısıyla sergilenmek istenen oyunlara karşı politik alternatif sunup devrimci tutum geliştirmek mümkün değildir.

Sovyetler Birliğinde Gorbaçov ve ekibinin yönetime gelmesinden bu yana başlatılan «Yeniden Yapılanma» ve «Açıklık Politikası», kısa sürede tüm Doğu Avrupa'yı kasıp kavurdu. Çok hızlı altüst oluşlar yaşandı. Bu bloktaki gelişmeler, beklenmedik başdöndürücü bir hızla «sosyalizmden kapitalizme dönüş» sürecini başlattı. Doğu Blokundaki bu gelişmelerin ulaştığı boyut; II. paylaşım savaşından bu yana emperyalist-kapitalist sistemle sosyalist sistem arasında oluşan dünya güçler dengesini temelden sarstı. Artık bundan böyle geçici de olsa, göreceli de olsa; tek taraflı olarak başını ABD'nin çektiği kapitalist-emperyalist sistem «Dünya Hakimiyeti»ni ellerine almış oldu.

Doğu Blokundaki çöküntünün bir sonucu olarak Doğu Almanya «Mark karşılığı» Batı Almanya'ya ilhak edilerek iki Almanya'nın birliği sağlanmış oldu. Almanya'nın yeni birliği; komşuları Hollanda, Fransa başta olmak üzere İngiltere ve ABD emperyalizmini de hem derinden düşündürüyor hem de kaygılandırıyor. Her ne kadar karşılarındaki Doğu Bloku ciddi bir güç dengesi olmaktan çıkmış ise de; biz-

zat emperyalistlerarası rekabet, dünya pazarlarına hakim olma yarışı, kendi aralarında var olan çelişkileri biraz daha belirginleştiriyor.

ABD emperyalizmi, sahip olduğu üstün silah teknolojisiyle; dünya jandarmalığına soyunmasına önemli avantajlar sağlıyor. Ancak O'nun bu üstün teknolojisi ve modern silahları tek başına yetmiyor. Ekonomik açıdan ABD'nin başı derttedir. ABD, iç ve dış borçlarını ödeyemez duruma gelmiştir. Öyle ki; ABD'nin ekonomistleri bile bu durumu artık gizleyemiyor; açıktan açığa dile getiriyorlar. Zira ABD ekonomisi kendi iç dinamiklerine dayanmadan, kelimenin tam anlamıyla asalak bir temel üzerinde yaşamını sürdüren bir yapı oluşturmuştur. Bu bağlamda örneğin; Almanya ve Japonya'nın durumu daha farklıdır. Çünkü onların ekonomileri kendi iç dinamikleriyle gelişme gösteren daha istikrarlı bir yapıya sahiptir. Bu anlamda ABD; ekonomisini düze çıkaracak ve batılı yandaşlarıyla bir denge oluşturabilecek yeni pazar alanları bulma planlarını kurmaya koyuldu. Bu plan için şimdilik en iyi alan, bulunmaz bir pazar olan Ortadoğu petrolleridir: Çünkü Japonya ürettiği toplam petrol miktarının yüzde 40'ını bu bölgeden (Körfez) temin ediyor. ABD'li ekonomistlere göre, dünyanın en büyük petrol üreticilerinden olan ABD'nin 2000'li yıllarda körfez bölgelerinden petrolünün yüzde 25'ini temin etmek zorunda kalacaktır. İngiltere, Fransa, Almanya ve Hollanda gibi batılılar için de bölge petrollerinin önemliliği, tartışma götürmez bir gerçekliktir.

ABD, dünyada sahip olduğu silah ve teknolojik üstünlüğün yanısıra ekonomik üstünlüğü de elde etme planlarını kurup, dünyayı kendine «dikensiz bir gül bahçesi» yapmaya çalıştığı bir ortamda; 2 Ağustos 1990'da Irak birkaç saat içinde Ku-

veyt'e girip işgal etti ve kendine bağladığını dünyaya ilan etti. Uzun süredir pusuda bekleyen ABD için bu yeni durum, bulunmaz bir nimet, tam bir piyangoydu. ABD için «Yeni Dünya Düzeni» planının uygulanmasına Körfez Krizi tam bir fırsat oldu. ABD, batılı emperyalist yandaşlarını ve BM örgütünü de yanına alarak ilk etapta Irak'a karşı ekonomik ambargo uyguladı. Ancak uzun süre ekonomik ambargo ve değişik ülkelerin Irak'ın Kuveyt'ten geri çekilme girişimleri sonuçsuz kalınca; ABD ve yandaşları bu sorunu savaşla çözümlədiler ve Kuveyt'i «kurtardılar»; Irak'ı da ağır bir yenilgiye uğrattılar. Ancak ABD, Saddam yönetiminin düşmesini de istemedi. Çünkü Irak ve Güney Kürdistan genelinde alternatif olan güçlere güvenmiyordu. Bu alternatifi «Birleşik Cephe» şeklinde oluşturan güçlerden İran yanlıları Şiiler ile, Sosyalist-Komünist güçler ve Kürt güçleri, ABD ve yandaşlarının istediği nitelikte bir yönetim alternatifi değildi. Bu yüzden ABD ve yandaşlarının önünde boynu bükük bir Saddam yönetimi, çıkarlarına daha uygundu.

Kuveyt'in Irak işgalinden kurtarılmasıyla birlikte ABD, çok sayıda asker ve büyük miktarda silah Körfez bölgesine yerleşirdi. ABD; Kuveyt, S.Arabistan, B.Arap Emirlikleri gibi Körfez zenginleriyle yaptıkları yeni anlaşmalar gereği Körfez bölgesini kontrolleri altına alma, ve bölge petrollerinden yararlanma planlarının uluslararası hukuki formülasyonunu da böylece sonuçlandırmış oldu. Artık ABD ve müttefikleri için Körfez bölgesinde «Yeni Dünya Düzeni» planının temelleri de oturtulmuş oldu. Ancak ABD için sorun sadece körfez petrolleriyle sınırlı değildir. Onun için Ortadoğu'nun genelini kapsayacak geniş bir planın düzenlenmesi ve yaşama geçirilmesi sözkonusudur. Ortadoğu'da ABD için iyi bir kale durumunda

olan İsrail vardı. Ancak Ortadoğu ile Avrupa arasında köprü görevini yapacak ve ABD'nin de jandarmalığını üstlenecek Türkiye'ye de önemli roller biçilecekti. Bunun da planı hazır. Irak'ın yenilgisinden hemen sonra ABD başkanı Bush'un bizzat verdiği sinyal ve teşvikle Güney Kürdistan'daki Kürt halkı, topyekün ayağa kalkıp kısa sürede Kürt bölgesini Saddam kuvvetlerinden kurtardılar. Ancak Kürtlerin bu «zaferi» uzun sürmedi. Güneyde Şiiilerin ayaklanmasını bastırıp tekrar toparlanan saddam kuvvetleri, yoğun hava bombardımanları eşliğinde Güney Kürdistan'a saldırdılar. Hazırlıksız olan Kürtler kimyasal gaz kullanma korkusunda topyekün yerleşim alanlarını terkedip «sınır»ın Türkiye ve İran yakasına göçtiller. Onbinlerce insanın ölümüyle sonuçlanan çağımızın bu en büyük trajedisini yaşayan Kürtlerin bu durumu karşısında tüm dünya kamuoyunda yoğun tepkiler oluştu. Bu tepkiler karşısında ABD ve yandaşları Güney Kürdistan'a ve «sınır»lara askeri güç yolladılar. Bunu takip eden aylarda ABD'nin Irak'a sert tutum takınması Güney Kürdistan bölgelerine hava saldırılarının yasaklanması ve bölgede yerleşim alanlarının kurulması sonucu, göçmen konumunda olan yaklaşık 3 milyon Kürd'ün çoğunluğunun evlerine geri dönmelerini sağladı. Daha sonra ABD ve yandaşları askeri güçlerini Güney Kürdistan'dan çekip Silopi'deki kamplarına yerleştirdiler. Böyle bir süreçte Silopi'de «Çekiç Güç» bulundurma formülü yaşama geçirildi. Bu formüle Türkiye de uyup bin civarında askeri bir güçle sözünü ettiğimiz çok uluslu güç içinde yer aldı. ABD için «Yeni Dünya Düzeni» planının Türkiye ve dolayısıyla Ortadoğu parçası da böylece gerçekleşmiş oldu.

Ne ilginçtir ki; Türkiye, Kürdistan'ın en büyük parçasını boyunduruğu altında

tutuyor ve bu parçadaki Kürtleri hergün kırımdan geçiriyor, insanlara bok yedirtiyor, köyleri boşaltıp tampon bölge yaratıyor, ormanları, bağ-bahçeleri yakıyor, Kürt yoksullarını göçe zorluyor; öbür taraftan da emperyalist müttefikleriyle birlikte Güney Kürtlerini «Saddam'dan korumaya» çalışıyor.

ABD çok yönlü oynuyor

ABD bir taraftan Güney Kürtlerinin hamiliğine soyunarak önemli bir Kürt potansiyeli kartını elinde bulunduruyor. Kürt kartıyla Irak'ı, İran'ı ve Suriye'yi de dize getirmeye ve kendine bağlamaya çalışıyor. İran, Azarbaycan, Afganistan ve Balkanlar'daki olası gelişmeleri sıkı kontrol altına almaya çalışıyor. Diğer taraftan da bölgede gelişecek bağımsız kişilikli radikal Kürt güçlerini «Ehlileştirme»ye ve «kendine bağımlı» kılmaya uğraşiyor. Görünen o ki Güneyli kardeşlerimizle diğer parçalardan reformist Kürt güçleri umutlarını tamamen bu «Yeni Dünya Düzeni»ne bağlamışlar. Önümüzdeki süreç radikal Kürt güçlerinin durumunu da netleştirecek şüphesiz. ABD, diğer taraftan da kendi jandarmalığını üstlenen Türkiye'yi de yayılmacı bir konuma getiriyor. Türkiye'nin 5 Ağustos'ta giriştiği PKK'ya yönelik «Sınır Ötesi Harekat»da bu zincirin bir halkasını oluşturuyor. PKK'nın karaköl baskın 9 askeri öldürmesi ve 7 askeri kaçırmaması Türkiye için bir bahane idi. Türk yönetimi bu hareketle Kürdistan'da kitlesellenen geniş halk muhalefetine güçlü olduğunu göstermek, halkı sindirip pasifize etmek; içerdeki dikkatleri dışa yönlendirmek ve emrinde icraat yaptığı tekellerci burjuvaziye görev ifasını göstermek istedi. Ama, asıl amacını dünya kamuoyundan gizlemeye çalıştı. TC'yi bu harekate sürükleyen asıl neden Irak'ta (Güney Kürdistan) tam-

pon bölge yaratmayak; adım adım Musul-Kerkük bölgelerini ele geçirmektir. ABD'de '1958-60'lardan bu yana böyle bir formülü Türk yöneticilerine kabul ettirmeye çalıştı. Ancak bu formüle şimdilik Özal soyunmuş bulunuyor. ABD, bu formülü yaşama geçirmeye çalışırken çok titiz davranıyor; bölgedeki güçler dengesini ve kaygan zemini hesaplıyor. Bölgedeki güçler dengesi böyle bir projenin yaşam bulmasına elverişli olmadığı da işin diğer yanındır. Şunu da belirtmeliyiz ki sömürgeci TC'nin fiyaskoyla sonuçlanan bu hareketi bir tarafa bırakırsak, TC ve ABD'nin bu planları gerçekleşse bile Kürt halkı açısından değişen bir şey olmayacak. Kürdistan zaten işgal altında olup bölünmüştür. Bu planın gerçekleşmesi, Güney ve Kuzey Kürtlerinin birliğini de sağlamış olacak ki TC'yi daha da derin bir bataklığa düşürecektir.

ABD ve yandaşları kendi elleriyle Saddam canavarını yarattılar. Saddam diktatörünü tepeden turnağa kadar modern silahlarla donatanlar ABD ve yandaşlarıdır; bunlarla birlikte Sovyetler Birliği ve Çin'dir. On yıl kadar süren yüzbinlerce insanın ölümüne, milyonlarcasının yaralanmasına, sakat bırakılmasına, ülke ekonomilerinin yıkımına neden olan İran-Irak savaşında da yine bu ülkeler Saddam'ı silahlandırıp ayakta kalmasına çalıştılar. Saddam canavarı acaba kimlerden cesaret alarak çağımızın yeni Hiroşima'sı olan Halepçe jenosidini yarattı. Onbinlerce Kürdün ölümüne, yaralanmasına; yüzbinlerce Kürdün göçetmesine, evlerinin yerle bir edilmesine karşı aynı güçler niçin dilsiz, sağır ve kör kesildiler? Çünkü onlar için akıtılan onbinlerce insanın kanı petrol kadar değerli değildi de ondan. Bu güçler, Halepçe katliamı karşısında sert tavır alsalardı, Saddam'ın Kuveyt'i işgal etme cesareti doğmazdı. Hatta Saddam'ın

Kuveyt'i işgal etmeye yeşil ışık yakan ABD'nin olduğu artık kamuoyunca biliniyor.

Dün, ABD ve yandaşlarının tabiriyle «yeni Hitler manyağı» dedikleri Saddam'ı yaratıp işini birenler; şimdi de Ortadoğu'da yeni Saddam'lar yaratıyorlar. Arap ülkelerini, Türkiye'yi silahlandırılar, ordularını modernize edenler, aynı emperyalist güçlerdir. Emperyalist, yeni yayılmacı politikaya soyunan Özal, Diyarbakır'da bir kabadayı gibi ortaya çıkıp «teröristleri inlerinde de vuracağız; teröre karşı Buch'la hemfikiriz» türünden açıklamaları ve akabinde başlayan «sınır» ötesi hareket tesadüf değildir. Aynı Özal, İzmir'de ortaya çıkıp boşuna «Türkiye'nin körfez krizinde tüm dünyaya örnek olduğunu, ayrıca bu krizden kârlı çıktığını, ABD ve Almanya'dan 8-9 milyar dolar tutarında askeri yardımın Kasım'da geleceğini» söylemiyordu. Özal aynı konuşmasında müttefiklerden alacakları askeri araç listesini de açıklıyordu. Özal'ın açıkladığı liste şöyleydi: 400 Leopard, 600A-60 tankı, F4-E uçakları, Kobra helikopterleri, Sınok helikopterleri, Denizkarakol uçakları, Patriot füzeleri, 700 zırhlı personel taşıyıcı, 203 milimetrelik Obüs'ler ve Ronald füzeleri ve daha önce ABD'den kararlaştırılan 40 Fantom uçakları.

Özal'ın verdiği bu rakamlardan da anlaşılacağı gibi Ortadoğu'da ABD ve müttefiklerinin yaratacakları yeni Saddam'lardan biri de Özal'dır.

İşte yukarıda değişik boyutlarıyla anlatmaya çalıştığımız ABD'nin, diğer bir deyişle kapitalist-emperyalist tekellerin Ortadoğu özelinde ve dünya genelinde mevcut ulusal ve toplumsal dinamikleri parsifize etmek ve tüm dünyaya kendi tekelci hegemonyasını yerleştirmesinin formülasyonu olan «Yeni Dünya Düzeni» böylece yerleştirilmeye çalışılıyor. Bunu

yaparken de «Demokrasi, insan hakları, eşitlik, özgürlük» sloganlarına ideolojik ve siyasi bir kılıf uyduruyorlar.

ABD'nin «Yeni Dünya Düzeni» bazında Kuzey Kürdistan'a yerleştirilen «Çekiç Güç» ve «Sınır» ötesi hareketler karşısında Kürdistan'lı, Türkiye'li ve hatta Ortadoğu'lu tüm devrimci-yurtsever güçlere önemli tarihi görev ve sorumluluklar düşüyor. Çünkü «Çekiç Güç»ün ve «Yeni Dünya Düzeni»nin faturası Ortadoğu emekçi halklarına çıkarılacaktır. Halklarımızın, genel çıkarları ve kardeşlik-eşitlik temelinde enternasyonalist dayanışmalarını gerçekleştirip bu oyunlara karşı mücadele etmek gerekiyor.

Asıl burada önemle üzerinde durmak istediğimiz; önemli sorunlarla, çok yönlü sergilenmek istenilen senaryolarla karşı karşıya olan Kürt sorunudur.

Kürdistanı kendi aralarında sömürgeleştirip köleleştiren devletlerin herbiri, zaman zaman Kürt sorununu şu veya bu yöne çekmeye ve kendi aralarında birlikte boğmaya çalıştılar, çalışıyorlar. Bunlar bunu yaparken de sırtlarını emperyalistlere dayıyorlar. Dün, Kürt aşiretlerini birbirine karşı kullandıp «Böl-Yönet» politikasını yaşama geçiren sömürgeci devletler; bugün de yurtsever, ulusal, demokratik güçleri birbirine karşı kullanmaya çalışıyorlar. Sömürgecilerin «Böl-Yönet» politikalarına ve çeşitli entrikalarına karşı tüm Kürdistan'lı yurtsever güçlere görev düşüyor. Komünistinden burjuvazisine, reformistinden radikaline, anarşistinden pasifistine, dindarından dinsizine, otonomcisinden bağımsızlıkçısına; bağımsız, birleşik, demokratik bir Kürdistan ekseninde herkesin bir araya gelmesi gerekiyor. Unutmamak gerekir ki tarihin hiç bir döneminde bu kadar güçlü Kürt dinamikleri ayağa kalkmamış ve Kürt sorunu bu denli uluslararasılaştırılmamıştır. Bu, Kürt soru-

nunun çözüme kavuşturulmasında çok önemli bir momenttir. Bu momenti yakalamak, Kürt halkını kendi özgüçüyle kurtuluşa götürmek için en büyük güçten en küçüğüne kadar hepsine tarihi sorumluluk düşüyor. Sorunu daha basit ve açık bir ifadeyle koymak gerekirse; Kürtler bir ailedir. Bu ailenin sahip olduğu evi, yani Kürdistan toprakları işgal altındadır ve dörde bölünmüştür. Bu ailenin, yani Kürt ulusunun tüm fertleri köleleştirilmiştir. Söylemeye gerek yok ki bir kölenin ne namusu, ne dini, ne imanı, ne kitabı, ne allahı, ne haysiyeti vardır. Kölenin hiç bir şeyi yoktur. Herşeyden önce kölenin kölelikten kurtulması gerekiyor. Kendi evini düşman işgalinden temizlemesi gerekiyor. Bu da evin ve ailenin kurtuluşunu isteyen tüm aile bireylerinin ortak savaşımı ve birlikte mücadelesiyle mümkündür. Unutmamak gerekir ki dışarıdan birileri gelip bu evi işgal altından kurtaramaz. Evi işgalden kurtarabilecek sadece ve sadece ev sahipleridir; yani bir bütün olarak evde oturan aile bireylerinin tümüdür. Aile bireyleri ortak kurtuluş ekseninde bir araya gelirken; evin genel çıkarlarını her zaman kendi bireysel çıkarlarından üstün tutmalıdır. Günümüzde aile bireyleri arasında sözünü ettiğimiz birliğin henüz oluşturulamaması; bizler için önemli bir eksiklik olmanın da ötesinde bir talihsizliktir. Ailemizin böyle bir otoriteden yoksun oluşu sorunumuzu zorlaştırıyor; fakat düşmanlarımızın işini de kolaylaştırıyor. Yine unutmamalıyız ki ortak bir otorite oluşturulmadan uluslararası ciddi bir desteğin ve muhatabın oluşturulması oldukça zordur. Zor olmanın da ötesinde Ortadoğu koşullarında imkansızdır.

Parçalar arası eş güdümün sağlanması ve ulusal bir otorite etrafında ortak mücadelenin yürütülmesi için ileri!..

Yazar Hasan YILDIZ'ın bu yazısı daha önce 2000'e Doğru dergisine yollanmıştı. Yıldız yazısında Kemalizmi eleştirdiği için sözkonusu olan belge yayınlamamış. Fakat bir sene sonra dergiye ilan vererek belge hakkında Yıldız'ın yardımcı olması istenmiş. Ama yazar ikinci kez belgelerle birlikte yine Kemalizmi eleştirdiğinden dergi bugüne kadar yazısına yer vermemiştir.

KENDİ TARİHİ İLE HESAPLAŞMAYAN GELECEĞİ YAKALAYAMAZ

Hasan YILDIZ

Aşağıda sunacağımız yazının ilginç bir öyküsü var. Öykünün başlangıcı 1987'nin Ağustos ayında 2000'e Doğru'da kapak konusu yapılan ve şimşekleri üzerine çeken M.Kemal'in "Kürt'lere Özerklik" planıyla ilgilidir. Daha sonra 2000'e Doğru sık sık çeşitli devlet görevlilerinin ağzından ve özellikle askeri çevrelerden aldığı demeçlerle M.Kemal'in Kürt'lerle ilgili düşüncelerine haklılık kazandırmaya çalışan görüşlere en ön planda yer verdiler. 4 Mart 2000'e Doğru, 7 Ekim 1990 Yüzyıl dergilerinde ve hemen hemen her sayısında bulabileceğiniz yorumlarıyla kendi tarihselliklerine uygun bir kamuoyu yaratma çabalarını dergilerinin de popülaritesini kullanarak yoğunlaştırdılar.

Ancak bütün bu çabalar zoraki bir tarih anlayışı yaratmaya çalışıldığından bir yerde çatlak veriyordu: Kürt ulus hareketi desteklenir, ona tarihsel veriler sunulurken hiç de bilimsel olmayan bir yöntem kullanılıyordu. Bu siyasi çevre, desteklerinin kaynaklarını Kemalist düşüncenin kendisinde arıyorlardı ve bu noktada birçok soru da peş peşe geliyordu. İktidar eskinin bütününü elit bir tabaka elinde yoğunlaştığı ve bu elit'in M.Kemal tarafından kontrol edildiği bir dönemde Kürt sorunu hakkında bu kadar iyi sözler sarf eden bir devlet adamının neden eylem düzeyinde tam tersi işler yaptığı sorgulanmaktan ısrarla uzak tutuluyordu. Teori ve pratik üzerine yapılan tartışmalara çok yakın bir çevreden gelen 2000'e Doğru henedense Kemalizm'in teori-

siyle pratiğini esaslı bir eleştiriye tabi tutmaktan, analiz etmekten kaçınmaktadırlar. Bu çevrenin kendi tarihleriyle hesaplaşmadan, bu tarihi yaratılanlar düşüncelerini-sorgulamadan pragmatik bir anlayışla Kürt sorununa sarılmaları durumu vardır. Eğer gerçekten bu arkadaşlar Kürt ulus hareketinin dostları olduklarını göstermek istiyorlarsa Kemalizmi hoş göstermek yerine ilk önce onu bilimsel eleştiriye tabi tutmalıydılar. Bu dostluğun da, samimiyetin de, bilimselliğin de temel şartıdır. M.Kemal'in söyledikleriyle yaptıklarının birbiri tutmamasının yükü ne bir soru işareti olarak ortada bırakılabilir, ne de kamuoyunun omuzlarına terk edilebilir. Bunun sorumluluğu ilgili tüm çevrelerindir.

Türkiye'de Kemalizmle dirsek temasında bulunarak M/L edebiyatı yapmanın olanaksız olduğu uzun yılların tecrübesiyle gün gibi ortadayken, ona sarılmanın ve kendisine ait olmayan değerlerle yüceltilmesinin gerisinde politik bir kaygı olmalıdır düşüncesindeyiz. Eğer tarih sorgulanmak ve kendi reel dayanakları üzerine oturtulmak isteniyorsa Kemalizme de kendisine ait roller yüklenmeli, öyle ele alınmalı ama onun olmayan değerlerle olumlulaştırmaya çalışılmamalıdır. Bu bilimselliğin ve tarihselliğin bir gereğidir. Fazladan katılan değerlerin teorik olarak özümsemesi zordur. Toplumsal ruh bu tür değerlere karşı şüpheci ve yabancıdır. Özümsemesi oldukça zordur.

Ben, Kemalizme kendi gerçekliğiyle yaklaşmayı hem halkların kardeşliği açısından hem

de tarihsellik açısından bir metod sorunu olarak görmekteyim.

Çünkü biliyorum ki gerçek en güzel dosttur.

2000'E DOĞRU BU BELGEYİ NEDEN YAYINLAMİYOR?

BİR SORU, BİR YANIT, BİR BELGE

2000'e Doğru'da yayınlanması için gönderdiğim bir yazının tam bir yıl sonra hatırlanması ve bunun için çağrı yapılması doğrusu beni şaşırttı. Şüphesiz tarihe mal olmuş bir belgenin her zaman için geçerliliği vardır. Öyle oldu ve 17-23 Şubat tarihli Yeni Ülke gazetesinde konu yeniden gündeme geldi.

Aşağıda sunacağım belge gerek Yeni Ülke'de çıkan Mecliste görüşülen "*Kürt'lere Özerklik Tasarısı*"nın gerekse 1987 yılında 2000'e doğru'da yayınlanan M.Kemal'in diliyle "*Kürt'lere Özerklik*" sorununun ilk temel belgesi olma özelliğini taşıyor. Bu anlamda tamamlayıcı bir belgedir. O günlerde sizlere gönderdiğim yazıda bu tür belgeleri yayınlamakla yapmış olduğunuz hizmetleri övmüş, ancak belgelerin veriliş şekliyle kamuoyuna Kemalizmi sempatik gösterdiği için eleştirmiştim. Yine söz konusu sayıda sanki herşeyin 1924 Anayasası hazırlanana kadar "*iyi*" gittiği; ama bu tarihte bilinmeyenlerin devreye girdiği ve M.Kemal'in Kürt'lerle ilgili söz konusu demecine neden "*itibar edilmendiği*" şeklinde sorular soruldu. Oysa M.Kemal'in 16-17 Ocak 1923 tarihli İzmit konuşması, izlenen bir siyasetin devamından başka bir şey değildir. Bu konuşma yapıldığı zaman Lozan Konferansında azınlıklar sorunu görüşülmektedir. Konferans kararları içinde sadece "*Kürt*" kelimesi geçmemesi için yoğun bir mücadele veren İs-

met Paşa ve Arnavut kökenli Dr. Rıza Nur'un zor durumu dışardan kurtarmak isteyen M.Kemal, Bağlaşık güçlere Türkiye'nin Kürt sorununa ne kadar iyi niyetle yaklaştığını göstermek istemiştir. Tamamen politik bir manevra olan bu açıklamalar ne yazık ki doğrulanmış saygın bir görüş gibi verildi. Tarihsel olaylara ve olgulara kendilerinin bizzat yüklenmediği anlamlar verilerek abartılmasının olguları gerçek değerlerinden uzaklaştıracağı bilinen bir gerçektir. O halde tarihe mal olmuş kişileri ve olguları kendi haklarıyla elde ettikleri yerlerde neden ve niçin rahatsız edelim ?

O günlerde yayınlanan belgelere realist bir bakışla yaklaşılmadığından bugün bir dizi devlet görevlisinin bundan 70 yıl önceki bir çözüm önerisini tekrar ele almaları karşısında şaşkın vaziyette duruyoruz. 1921'li yıllarda tartışma konusu edilen otonom sistem bugün Özal tarafından tekrar gündeme sokuluyor. Dünya'daki gelişmeleri izleyen herkes birbirine rakip te olsa aynı noktadaki önerilerde birleşebiliyorlar. Eski Kara Kuvvetleri Komutanı Org. Eşref Akıncı'nın, emekli Korg. İsmail Selen'in (bk. 4 Mart 1990 2000'e Doğru, "*Kürt Sorununa Çözüm*" başlıklı yazı) ve Körfez krizi sırasında yine eski K.K. Komutanlarından Necdet Öztoran'un demeçlerine (7 Ekim 1990, Yüz yıl) bakıldığında "*Kürt Sorununa Çözüm*" önerilerinin hangi noktalarda boyutlandırıldığını bize göstermektedir. Kafasını kuma sokan çok "*demokrat*" muhalefetimiz ise inatla "*klasik*" yolda devam etmenin hüznü şarkısını söylemektedirler. Onlar Özal'ın her ne yaptığına karşı olma gibi basit ve ilkesiz bir politika yürüttüklerinden ve daha kötüsü çağı yakalayan gelişmiş çözüm önerileri sunmadıklarından birbirini tutmayan demeçlerle kendilerinin daha fazla teşhir olmalarını sağlıyorlar.

Özal muhalefetle kedinin fareyle oynadığı gibi oynuyor. Sadece onlar mı ? Bizim sol politikamız bundan hiç mi yara almadı ? Geliyorum diyen tehlikeyi hiçbir önlem ve politika tayin etmeden izlemekle yetinen "otonomcu" Kürt solu şimdi Özal ile sorunun detaylarını tartışma durumdadırlar. Sömürge yönetimlerde askeri çözümün artık sonuç almasının mümkün olmadığını gören Özal, sorunun ekonomik boyutuna ağırlık vermektedir. Ekonomi olarak insanların ve ülkelerin birbirine ağılı olmaları önkoşulundan hareket eden Özal'ın programına yardımcı olan bir diğer sosyo-ekonomik etken, gelişmiş kapitalist ülkelerin "decentralisation" (yerinden yönetim) politikasını hızla uygulamalarıdır. Fransa ve İspanya bu uygulamaları son yıllarda bir çözüme ulaştırmış durumdadırlar.

MUSUL-KERKÜK SENARYOSU

Artık günümüzde dünya dengeleri ve halkların psikolojik durumları gözönünde bulundurulmadan rasgele herkesin kafasına estiği gibi sağa-sola saldıramayacağı bilinmelidir. Bu ABD emperyalizmi de olsa böyledir. Kamuoyunu hazırlamak ise basın tröstleriyle devlet arasındaki ilişki-den geçmektedir. Körfez krizi öncesi ve sonrası ABD, saldırgan ruhuna yasallık vermek için sabırla bekledi. Her nedense kimi sol çevreler Noriega ve Saddam'ın ABD yanlısı politikalarına bakmadan bu kişilerin ve ulusun gerçek temsilcileri gibi tanıtılmış ama bu ülkelerdeki demokratik muhalefet henedense dikkate alınmamıştır. Bu durum, ABD hesabına yıllarca Filipinleri yöneten Markos'un tam düşeceği günlerde Sovyetler tarafından desteklenmesine benzemektedir. Tüm bu politikasızlığın gerçek nedeni ise alternatifsizlik-

tir. Ama ehven-i şer'in de en kötü politika olduğu bilinmelidir.

Bu söylem içinde İran-İrak savaşında kamuoyunda sık sık gündeme gelen Musul-Kerkük senaryosu da böylesi bir psikolojik hazırlığın ifadesidir. Bu senaryonun nedeni doğrudan İran'ın savaş stratejisine bağlıdır. 1986 yılında Türk yetkililerinin ele geçirdiği sanılan bir plana göre İran savaş sonu Irak topraklarını 3'lü bir Cumhuriyetle yönetmek istemektedir. Kuzeyde Kürt, Güneyde Şii ve Orta Irak kesiminde Suriye BAAS Partisi yanlısı bir Cumhuriyet oluşturulması fikri yürürlüğe konmadı. Eğer konya idi o zamana kadar hazırlanan kamuoyunun "milli" duygularını arkasına alan Ordu Irak'ın toprak bütünlüğünü bahane ederek Musul ve Kerkük'e kadar gidebilecekti. Böylesi bir durumu ise Suriye dışında diğer tüm Arap ülkelerinin destekleyeceklerini ve hatta Saddam'ın bile onayını alacağını söylemeye gerek yok.

Bu plan körfez krizi nedeniyle tekrar gündeme kondu. Ancak bu kez roller değişti. Kimin kimin yanında olduğunun hiçbir garantisinin bulunmadığı bir dönemde- bizim İsrail'in savaşa girmesi halinde yürürlüğe konabileceğini sandığımız bu plan da havada kaldı. Geline bu aşamadan sonra kimse Kuveyt gibi küçük bir ülkenin toprak bütünlüğü için harekete geçen Batı'da Irak'ın sınırlarını masaya koymasını beklememelidir. Dolayısıyla bu krizden ABD güdümlü ayrı bir Kürt devleti bekleyenler sükûti hayale uğrayacaklardır.

VE İŞTE BELGE

Özal'ın ya da ABD'nin Kürt sorununda ileri sürdükleri öneriler yeni değildir. Bu önerilere yer yer dikkat çekildi. Daha sonra SHP Kürt sorununa ilişkin rapor ha-

zırlarken Özal'ın elinde bu raporun daha gelişmiş şeklinin bulunduğu vurgulandı. Otonomcu Kürt çevreleri uyarıldı. Ama görünen o ki şaşkınlık, dar görüşlülük sol politikada hala egemen. Neyi istediğini bilmeyene kimse bir şey vermez. Vereceği zaman da kendisi tayin eder. Türkiye'de de olan budur. Derginizde çoğu kez vurgulanan "*önce ez, sonra ver*" mantığı bunun ifadesidir.

Tarih 70 yıl sonra tekrar yazılıyor ve kaçınılmaz gerçekliğine doğru hızla ilerliyor.

M.Kemal Kürt sorununun yoğun biçimde tartışıldığı bir dönemde, dağınık Kürt gruplarının "*Siyasallaşmamış*" seslerini iyice boğmak için bizzat kendisi tarafından bir kampanya başlatır. Koçgiri bölgesi ve Mardin'de Milli aşireti ayaklanmasıyla süren huzursuzluğu dindirmek için M.Kemal tarafından Kürdistan'a heyetler gönderilir. Bu heyetlerin başına dini bir otoritesi olan ve M.Kemal'e büyük hizmetlerde bulunan Şeyh Ahmet Senusi getirilir. (*)

Bu karma heyet Eylül 1921'de Bitlis, Van yöresine giderek Kürtler arasında birlik çalışmaları yapar. Heyetin önemli görevlerinden biri de Haziran 1921 de Kürt'lerle yine resmi olmayan görüşmeler sonucu ele alınan öneriler üzerinde durmaktır. Hamidiye Alayları eski komutanlarından Pirizade Bekir ile yapılan görüşmeler sonucu TBMM'ne sunulan öneriler şu maddelerde toplanmıştır:

- 1-Kemalist hükümet tarafından Kürtler'in yaşadığı bölgede otonom bir Kürt devletinin tanınması.
- 2-Sınırların Kürtler ve dostları tarafından çizilmesi.
- 3-Türk jandarması ve devlet görevlilerinin geri çağırılması.
- 4-Otonom Kürdistan örgütlenme işlemlerinden Türkiye'nin elini çekmesi.

5-Ankara hükümeti tarafından toplanan tüm askeri vergilerin ve askeri bağımsızlıkların Kürt'lere tahsis edilmesi.

6-Türkiye sınırları içerisinde kalan Kürt'lerin korunması ve orduda bulunan Kürt'lerin salıverilmesi.(Haziran 1921)

Tam yetkili olarak bölgede görüşmeler yapan bu heyet öneri ve karşı önerilerle Ankara'ya döner. Burada açıklanan sonuç bildirgesinde otonom Kürt hükümetinde yer alacak olan bir Türk vali yönetimi altında, bütün Kürt şehirlerinin birleşmesi koşuluyla Kürdistan'ın statüsü şöyle belirlenir: Kürdistan valisi TBMM tarafından Ankara hükümeti önerisi üzerine, Meclis'teki Kürt temsilciler tarafından önerilecektir. Genel valinin ve yardımcısının görev süreleriyle otonom yönetimin süresi 5 yıl olacaktır. Bu statünün yenilenmesi veya Kürt halkının bağımsızlığı yapılacak olan bir referandumla belirlenecektir. Hükümet merkezi Kürt şehirlerinden biri olacak ve 12 üyeli bir Kürt konseyi oluşturulacaktır. Kürdistan'da devlet memurlarının yarısı Kürt yarısı Türk olacaktır. Kürt önerileri içinde bulunan 6.maddedeki "*Orduda bulunan Kürt'lerin salıverilmeleri*" konusunda M.Kemal yönetimi ihtiyatlı davranarak, durum normale dönmeden bunların salıverilmesinin mümkün olmadığı vurgulanır. (Fransız Dışişleri Bakanlığı arşivi, Kürdistan dosyası cilt,13; s.12-13-14) Bu öneri ve karşı öneriler savaşı içinde gerçek başka bir yönde toplanmaktadır: bir kere yapılan bu girişimler bir zorunluluğun sonucudur ve Kürdistan'da süren karışıklıkları sakinleştirmek içindir. Öte yandan Kürt gruplarının dağınık halde bulunmaları bu görüşmelerin resmîyet kazanmasına engel olmaktadır. Fransız Devlet Arşivlerinde bulunan belgelerden, Kemalist yönetimin karşısında birleşmiş güçlü bir Kürt grubunun çıkması için özel bir çaba sarfettiği ve bu gö-

rüşmelerden resmi bir sonuç çıkmaması için çalıştığı anlaşılmaktadır. Nitekim biraz daha siyasal eğilimleri ağır basan, İstanbul'dan Ankara'ya gelen Halil Bey başkanlığındaki heyetle yapılan görüşmelerden bir sonuç çıkmaz veya çıkartılmaz.

Bu heyet Mustafa Kemal tarafından Kürtlere otonomi verileceği sözünü alarak geri döner. 17-23 Şubat 1991 tarihli Yeni Ülke gazetesinde "Kürtlere Özerklik Tasarısı Mecliste" başlığı ile çıkan 10 Şubat 1922 tarihli Meclis kararı işte bu gelişme ve görüşmelerin sonunda gizli kapaklı "resmi" bir sonuca dönüştürülmüştür. Gizli kapaklı kalmasının nedeni ise emperyalist "gavurlara" koz vermemektedir. Meclis Gizli Celse Zabıtlarında henüz yayınlanmamış bir çok oturumun olduğu görülmektedir. Fransız gizli belgelerinde görülen ama bu zabıtlarda yer almayan 3 Ocak 1923 tarihli Musul sorunu üzerine yapılan görüşmeler yine bunlardan biridir. Bu görüşmelerde İzmit Mebusu Sırrı Bey, bir İngiliz belgesine atfen yaptığı konuşmada Musul'un İngiliz Yüksek Komiserliğine mi yoksa Bağdat'taki Faysal yönetimine mi bırakılacağı sorusuna Dışişleri vekilinin verdiği yanıtı değinir. Ancak sakıncalı bulunduğundan bu yanıtı okumaz. Bunun üzerine genç Mebusu Hamdi Beyin Diyarbakır Mebusu Hacı Şükrü'nün ve Muş Mebusu Osman Kadri Beyin tepkisini çeker.

(*)Bu şahsın ilginç bir öyküsü vardır. İtalyanlar'ın 1911'de Tripoli'ye girişlerinde direniş kuvvetleri hazırlayan Senusi, 1914-1918 savaşında İstanbul'a gelir ve Sultan Vahdetin'in hizmetinde çalışır. Savaş sonunda Bursa'ya yerleşir. Yunanlılar'ın Bursa'yi işgallerinden sonra Eskişehir'e, oradan da Ankara'ya geçer. Burada M.Kemal'in hizmetinde çalışmaya başlar. İngilizlere bağlı Irak Emirliğine karşı propaganda işlerini yürütür. Kürdistan'da ise Kemalizm lehine pasifikasyon çalışmalarının başında bulunur.

Mecliste gizli işlerin donduğunu ve Musul'un terkedilmesine karşı tepkilerini dile getirirler. Yeri gelmişken belirtelim ki Musul'un terkedilmesine karşı en büyük tepki "vatanlarının bölünmesini" istemeyen Kürt Mebuslardan gelmiştir. Oysa Türkiye'de Kürtler her zaman bölücülükle suçlanmışlardır.

Ama görülüyor ki tarih bilincinin gücü herşeyi zamanla açığa çıkarmaya yetiyor. Tarihin karanlık sayfalarına karşı şüpheli yaklaşımlar anlaşılır olabilir. Ama tarihten alınan deneylerle bugünkü Kürt hareketinin modern bir siyasi yapıya kavuşturulması gözümüzün önünde süren gelişmelere müdahale açısından hiçbir şüpheye yer bırakmamaktadır.

Özal'ın ve ABD'nin Kürt politikasına sempatiyle bakan "sol" a ve herşeyi ABD karşıtlığında arayanlara Lenin'in şu sözlerini hatırlatmakla yetinelim: "İnsanlar ahlaki, dini, politik ve sosyal cümlelerin, beyanatların ve vaatlerin berisinde gizlenen bu veya şu sınıfın çıkarlarını ayırt etmeyi öğrenmedikçe politikada her zaman başkalarının ve kendilerinin saf kurbanları olmuşlar ve olacaklardır."

NOT:Söz konusu imza kampanyamız ABD'nin planını açığa çıkardığı için değil, bir Kürt devleti sorununu kamuoyunda "zan" altında bıraktığından ötürüdür. Bağımsız Kürdistan sorunu bir başka büyük krizin gündemine sokulabilir. Ancak yakın bir gelecekte böylesi bir kriz görülüyor. Ancak bağımsızlıkçı güçler bu gündemi zorlayabilirler. ABD'nin ise bugünkü tavrı ortadadır. Abartmalara gerek yoktur.

ESKİ ABONELERİMİZE DUYURU

Abone koşullarımız devam ediyor. Ancak adresleriniz elimizde olmayan nedenlerden ötürü yitirildi. En kısa zamanda adreslerinizi yeniden bize yollamanız gerekiyor.

SSCB'DE DARBE GİRİŞİMİ VE YENİ GELİŞMELER

Sovyet Başkanı M.Gorbaçov'un Kırım'da tatilde bulunduğu bir sırada 19 Ağustos günü «*Olağanüstü Hal Devlet Komitesi*» adı altında bir komitenin yönetime el koyduğunu dünyaya duyurdu. Bu açıklama tüm dünyayı etkiledi ve özellikle kapitalist-emperyalist güçleri şoke etti. Yönetim değişikliği haberi dünyaya yayılır yayılmaz kapitalist-emperyalist tekellerin temsilcileri arasında yoğun bir trafik başladı ve hep bir ağızdan komiteyi eleştirmeye, protesto etmeye başladılar. Demokrasiden, «*Totaliter rejim*» vs.den dem vurdular. Çünkü bu çevreler 1985'te yönetime gelen Gorbaçov'un başlattığı reform hareketi ve bunu izleyen dönemde Sovyetlerin ve Doğu Avrupa'nın içine girdikleri «*kapitalizme dönüş*» sürecini ablukaya almış ve bu anlamda Sovyetlerdeki sorunlar ve gelişmelerle başları dertteydi. Bunlar, dünyaya sundukları «*Yeni Dünya Düzeni*» planını Sovyetlerde henüz tam gerçekleştirememişlerdi. Yönetime el koyan komitenin başarılı olması, güçler dengesini tekrar bozacak ve uluslararası tekellerin planlarını altüst edecekti. Bütün çırpınmalarının nedeni buydu.

Yönetime el koyduğu açıklanan reform karşıtı Komünist Parti, KGB ve Kızılordu mensubu üst düzey yöneticisi 8 kişilik Komiteyi oluşturanların isim ve görevleri şöyleydi: Devlet Başkanı Gennady YANAYEV (Gorbaçov'un yardımcısı), Valentin PAVLOV (Başbakan), Boris PUGO (İçişleri Bakanı), Dimitri YAZOV (Savunma Bakanı), Vlademir KRUÇKOV (KGB Başkanı), Oleg BAKLANOV (Savunma Konseyi Birinci Başkan Yardımcısı), V.A.STRADUBTSEV (Çiftçiler Birliği Başkanı) ve Aleksander TİZYAKOV (İletişim, Ulaştırma, Sanayi Kuruluşları ve İşletmeler Birliği Başkanı).

G.YANAYEV'in başkanlığında kurulan komitenin yaptığı açıklama; Gorbaçov'un sağlık nedeniyle görevini yürütemez hale geldiği, ülkede 6 ay süreyle olağanüstü hal ilan edildiği, Uluslararası yükümlülüklerin sürdürüleceği, ekonomiyi çöküşten, ülkeyi açlıktan kurtarmayı amaçladıkları, ülkeyi ve toplumu karşı karşıya bulunduğu tehlikeden kurtaracakları, gerçek demokrasi sürecini yaşama geçirmekten yana oldukları vs. dile getiriyordu.

Yukarıdan müdahale yoluyla yönetimi alan Komite, başarılı olamadı ve aradan 72 saat geçince görevlerini tekrar Gorbaçov'a devretmek zorunda kaldılar. Başarılı olmamalarının çok yönlü ciddi nedenleri vardı. Herşeyden önce 74 yıllık yaşayan Sosyalizmin özellikle son 30-40 yılda biriken olumsuzluklar, hatalar, toplumun çözüm bekleyen ciddi sorunlar karşısında elle tutulur bir programları yoktu. Ve üstelik son altı yılda reformlar konusunda ülkenin Batı tekellerine peşkeş çekilmesi, satılığa çıkarılması yolunda alınan mesafe ve Sovyetlerde yaşanan altüst oluşlar sonucu Parti, KGB ve Kızılordu eski gücünü yitirmişti. Herne kadar Moskova'da başını Boris YELTSİN'in çektiği yarım milyonluk kitle direnişi ve Balkanlarda bir kaç kentte görülen protestolar dışında ciddi bir direniş yaşanmadıysa da; 650 milyonluk kocaman bir ülkede ciddi bir destek de görülmedi. Toplumun ezici çoğunluğu «*bekle gör*» politikasını izledi. Çünkü ülkenin karşı karşıya bulunduğu sorunlar karşısında bir müdahaleyle yönetime gelen komitenin destek bulması zaten beklenemezdi.

Yaşanan olaylar ve gelişmeler şunu gösterdi. 29. Parti Kongresi Kasım ayında yapılacaktı. 1985'ten bu yana GORBAÇOV ve ekibi yönetimde reform yanlılarıyla karşıtları arasında bir denge sağlıyordu. Ancak yaşanan süreç bu dengenin gittikçe reform karşıtı, yani Sosyalizme sahip çıkan güçlerin aleyhinde geliyor ve bu da yapılacak parti kongresinde bunların tasfiyesini birlikte getirecekti. Yönetime el koyma eylemi kongreden önce bir hesaplaşmaydı. Ancak bu hesaplaşmada zafer kazanan ABD maskarası B.YELTSİN ve GORBAÇOV oldu.

Çok kısa süren yönetime elkoyma eyleminin başarısız sonuçlanması sonucu Parti, KGB, Ordu içinde tasfiye hareketine girişildi, tutuklanmalar oldu; Parti resmen feshedildi ve malvarlığına elkonuldu. Bundan böyle Sovyetlerde Sosyalistler için yeni bir sayfa açılmış bulunuyor. Bu yeni dönemde belirsizlikler daha bir netleşecek ve beraberinde yeni saflaşmaları getirecektir.

Yukarıdan yönetime elkoyma veya diğer bir deyişle darbe girişiminin sebep sonuç ilişkilerini irdelerken biraz gerilere gitmemiz gerekiyor. 1985'te yönetime gelen GORBAÇOV'un ortaya attığı Perestroyka Politikasının ekonomiye yönelik ana hatları şöyle özetlenebilir:

-Ekonomideki krizi aşmak için üretimin kâr amacıyla yapılması.

-İşgücü değerinin piyasada belirlenmesi.

-Planlı ekonominin yerine karar yetkisinin işletmelere bırakılması, rekabet ortamının yaratılması, işsizler ordusu yaratarak işsizlik korkusuyla insanların daha verimli çalışmalarının sağlanması.

-İşletmelerde demokratikleşmenin sağlanması, işletme yöneticilerinin 3'er, 5'er yıllık aralarla çalışanlar tarafından seçilmesi.

-Tarımda kolhozların kaldırılması.

-Piyasa ekonomisi ve buna bağlı olarak devlet kontrolü altında bazı alımlarda (özellikle hizmet sektöründe) özel mülkiyetin geliştirilmesi, fiyatların piyasada belirlenmesi ve gide-rek dünya pazarıyla birleşmenin sağlanması...

Görüldüğü gibi ekonomik sorunlarda Perestroyka'nın öngördüğü tedbirler, kapitalist ekonomi modelini hedefliyor. Bu da Sosyalist ekonomiden uzaklaşmayı zorunlu kılıyor. Zaten 6 yıllık süreçte bu açıkça görülüyor. GORBAÇOV, önce Doğu Almanya'yı satılığa çıkardı ve KOHL'ün verdiği 3 milyar mark karşılığında iki Almanya'nın birliği sağlandı. Daha sonra kendi ülkesini 200 milyar dolara satılığa çıkardı. Ancak Batılı finans kuruluşları bu pazarlık işini taksitler halinde en az 15 yıllık süre içinde gerçekleştirebileceklerini; bunun karşılığında ise Sovyetlerde restorasyon ve reformların hızlandırılması koşulları dayatıldı.

Perestroyka ve Glastnost politikası kısa sürede bir kasırga hızıyla tüm Doğu Avrupa'ya yayıldı ve tabir caizse çoklarını hızlı bir şekilde «kapitalizme dönüş» sürecine soktu. 1990 ilkbaharında başlayan seçimlerde Macaristan'da Merkez ve Sağcı Partiler iktidara geldi, eski komünistler Parlamente'ye bile giremediler. Romanya'da «demokrasi» adına ÇAVUŞESKO'ları kurşuna dizdiler, işi Komünist Partiyi kapatmaya vardırıdılar. Çekoslovakya'da iktidarı Sivil Form ile Şiddete Karşı Birlik'ten oluşan ittifak aldı; Komünist Partisi, Ana Muhalefet Partisi olarak parlamentoda yerini aldı. Bulgaristan'da Komünist Partisi, isim değiştirerek Sosyalist Parti adıyla yeniden iktidara gelmeyi başardı.

Sovyetlerde ve Doğu Blokundaki bu gelişmeler, Sosyalistler için bir yenilgidir şüphesiz. Şimdilik kapitalizmi tecih eden bu ülkelerde işçi sınıfı ve geniş emekçi yığınlar, kapitalizmin dışlıları arasına girdikten sonra bile olsa, yeniden ve daha olgunlaşmış olarak Sosyalizmi tercih edeceklerinden kuşumuz yoktur. İflas eden Marksizm-Leninizm değil; Sosyalizmi gerektiği şekliyle prensip ve ideallerine uygun pratiğe koyamayanlardır. Bu ülkelerde yıllar boyu iktidarda olan Parti yöneticilerinin halktan kopmaları, bürokratik bir yapı oluşturmaları ve ciddi sapmalara girerek önemli hatalar işlemeleri sonucu toplumu bu sürece getirdiler. Yaşanan bu olaylar, 1-2 yıllık, 5-10 yıllık bir birikimin değil; uzun bir tarihi birikimin sonucunda patlama noktasına gelmesidir.

Selim UĞUR

5 Ağustos gecesi evinden alınıp işkenceyle katledilen Vedat Aydın ile; 10 Ağustos'ta yapılan Aydın'ın cenaze törenine devlet güçlerince açılan ateş sonucu şehid düşen diğer kardeşlerimizin ailelerine, yakınlarına başsağlığı diler, Kürt halkının başı sağolsun diyoruz.

**VEDAT AYDIN VE DİYARBAKIR ŞEHİDLERİMİZ
KAVGAMIZA IŞIK TUTACAKLAR!...**

VATAN GÜNEŞİ

KÜRDİSTAN'DA KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ -IV-

KÜRDİSTAN'DA SANAYİLEŞME

Zanatçı üretiminden atölyelere

Zanatçı üretimi ya da genel bir ifadeyle el sanatları sanayi, ataerkil tarımdan ayrılan ilk sanayi biçimidir. Kürdistan'da, kapitalist ev sanayileri yanısıra esas olarak pazar için üretim yapan el sanatları sanayinin tarihi, çok eskilere dayanır. Örneğin, 18.ve 19. yüzyıllarda, kumaş, ipekli şalvar, kilim, halı ve seccade dokuma; çömlekçilik, demircilik, kuyumculuk; tahta ve gümüşten üretilen çeşitli mallar oldukça yaygındır. Hatta bazı tarihçiler, bunu "*Kürt reislerinin artistik*" zevklerine, Kürdistan insanının doğuştan gelen estetik duygularına ve sanatsal yeteneklerine bağlıyorlar; bu olguların el sanatlarının gelişimini teşvik ettiğini söylüyorlar (1). Fakat zanaatçı üretiminin ortaya çıkışını ve gelişimini, sadece buna bağlamak, bizce pek doğru değildir. Çünkü Kürdistan'da el sanatları sanayinin ortaya çıkışında ve gelişiminde, artistik zevkler, estetik duygular ve sanatsal yeteneklerin yanında, Kürdistan insanının her an tehlikeye açık yaşamında silah ve diğer ihtiyaçlarını karşılama zorunluluğunu da hesaba katmak gerekir. Zaten üretilen mallar da çoğunlukla silah alınması ve sözkonusu üretimin dış pazarlara kadar sürülmesi de bu tespitimizi doğruluyor.

Ancak güçlü sanat gelenekleri ve çalışma usullerine dayanan el sanatları sanayi, daha 20.yüzyılın başlarında sömürgeci ve emperyalist fabrika sanayilerinin

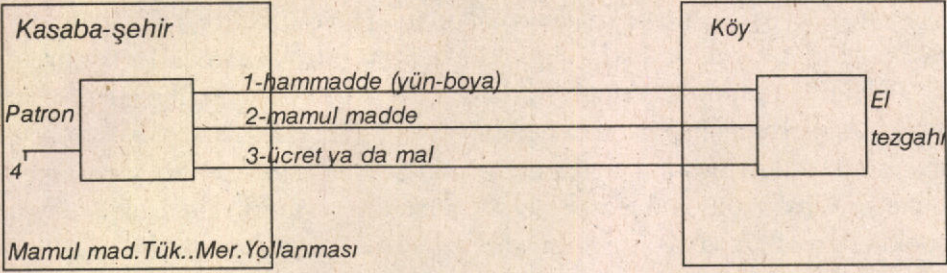
ağır baskısıyla karşı karşıya kaldı. Sömürgeci Türk devleti, Kemalist devrimden hemen sonra geniş çaplı fabrika sanayiini örgütlemeye girişti. Ve ilk dev let kuruluşu olan Maden Bankası, bu iş için kuruldu(2).Ki bu, aynı zamanda-Türkiye'de--hafif sanayiın yok olması sürecinin bir habercisiydi. İşte Kürdistan'daki el sanatları sanayii, herşeyden önce bundan "*nasibi*" 'ni aldı. Hem uygulanan sömürge politikasından ötürü, Kürdistan, fabrika sanayiinin geliştirilmesinden de yararlanamadı. İkincisi, Kürdistan, o dönemde de güçlü bir ticaret merkezi durumundaydı ve ülkedeki el sanatları sanayii, emperyalist sanayiden de etkileniyordu.

Bu etkenler, Kürdistan'daki zanaatçı üretimi yada el sanatları sanayiinin gelişimini önemli ölçülerde baltaladı; ama güçlü sanat geleneklerine dayanan el sanatları sanayiinin direnişini tümüyle kıramadı.Zanaatçı üretimi, yer yer kaçınılmaz sonuna yaklaşırken; yer yer ve bazı malların üretiminde el tezgahlarının atölyelere geçerek niteliksel bir gelişme gösterdi. Kırsal alanlarda da, köylü tarımının bir yardımcısı olma işlevini gördü. Örneğin, Diyarbakır'ın küçük atölyelerinde üretilen "*sivri burun ve yüksek topuklu*" ayakkabılar, bundan on yıl öncesine kadar bölgede geniş bir pazara sahipti. Ancak bugün bu ayakkabılara pek rağbet yok ve bölge pazarına fabrika üretimi ayakkabılar hakim. Yine Antep yemeniciliği, ömrünün son günlerini yaşıyor. Değişik beş tür hayvan derisinden yapılan Antep yemenisi dünyanın en ilginç ayakkabıları arasında yer alıyordu ve aynı şekilde geniş bir pazara sahipti Bugün ise yemenicilik, ömrünü tüketiyor. Yaşlı bir Antepli yemenici olan Recep Dinçerler'in sözleri bu bakımdan ilginçtir.

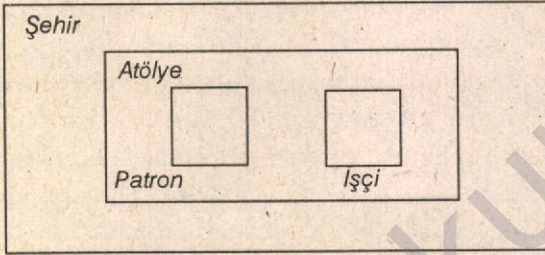
"Bizimle birlikte bu meslek de toprağa gömülecek. Bir zamanlar Antep'te 400 yemeni imalathanesi vardı. Şimdi de 2 tane. Biz de yaşlandığımız için bu işle uğraşıyoruz. Gerçek bir sanat eseri olan yemeninin tarihe karışması çok acı"(3)

Buna karşın,dantelacılık, kuyumculuk, ağaç işleri ve mobilyacılık; halı kilim, seccade, şal ve battaniye dokumacılığı; şapka paslanmaz sini,tepsi vb. üretimi, gösterdiği niteliksel gelişme ile günümüz küçük sanayinin önemli dinamiklerini oluşturuyor. Bakın İ. Beşikçi, Antep kilimleri, Siirt battaniyeleri ve Şırnak şalları üretiminde, el tezgahlarından atölyelere geçişi şöyle anlatıyor:

"Doğuanadolu 'daki ilginç gelişmelerden biri de Siirt ve Gaziantep taraflarında görülmektedir. Buralarda el tezgahları geniş ölçüde kullanılmaktadır. (...) Bu tezgahlarda çeşitli kumaşlar dokunduğu gibi ayakkabı, kapkacak vs. yapılmaktadır. Çuvak- çul, halı kilim vs. gibi sergi eşyaları da bu tezgahlarda dokunmaktadır. Köy ve kasabalarda oturan kişilerin emeği ile çalışan bu tezgahlar, sermaye yönünden kentteki patrona bağlıdır.(...)"

Durum -1-

Durum-2-

EL TEZGAHLARINDAN ATÖLYELERE GEÇİŞ

Tabloda görüldüğü gibi, patron gerekli hammaddeleri vermekte köylü de bunları işlemektedir. Köylünün işlediği bu maddeler, patron tarafından büyük tüketim merkezlerinde satışa çıkarılıyor.(...) Siirt battaniyelerinin, Şırnak şallarının, Gaziantep kilimlerinin vs. dokunup piyasaya sürülmesinin mekanizması kısaca budur. Köylünün emeği önce artı-ürün, sonra da artı-değere dönüşmekte ve fakat patronunda birikmektedir.(...) Patron şimdilik kentteki atölyelere yatırım yapmaktan kaçınmasına karşın, bu yolda az da olsa teşebbüse başlamıştır. Bu oluşum, sonunda ticaret sermayesi, sanayi sermayesi durumuna dönüşecektir.(4).

Siirt battaniyeleri ve Antep kilimleri, tekstil tekellerinin ağır baskılarına rağmen günümüzde atölyelerde dokunuyor; iç ve dış pazarlara sürülüyor.

Yine şapka, paslanmaz sini ve tepsi üretimi, tamamen şehirlerdeki atölyelerde yapılıyor. Diyarbakır, Siirt, Elazığ ve Erzurum şapkaları, ülkenin değişik bölgelerinde geniş pazarlara sahiptir. Paslanmaz sini ve tepsi üretimi ise, ülke içinde geniş bir pazara sahip olmakla kalmıyor; aynı zamanda ihraç ediliyor. Örneğin, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası aracılığıyla Kasım 1986 ayında yapılan 260 bin dolarlık ihracattan, ilk sırayı canlı koyun alırken; ikinci sırayı, paslanmaz sini

Çizelge -22-

Köylerin küçük sanatlarda çalışanlar sayısına göre dağılımı

il ve İlçe Köyleri	Köy say.	Marangoz	Demirci	Kalaycı	Nalbant	Tas Us.	Soför	Halkçı	Berber	Terzi	Değirmenci	Hallac
Adıyaman	344	109	21	20	42	327	846	2000	455	77	131	257
Ağrı	557	46	14	6	20	340	1184	420	16	37	36	119
Bingöl	311	249	30	13	95	719	477	218	--	7	24	231
Bitlis	268	68	18	1	18	374	555	161	4	21	36	144
D.Bakır	686	183	27	7	45	529	1420	35	3	35	64	231
Elazığ	574	502	94	26	166	965	2143	493	20	184	230	372
Erzincan	567	308	116	34	281	1389	2305	560	60	80	90	334
Erzurum	1044	982	338	39	517	1996	2469	3868	24	95	119	899
Antep	596	145	72	14	64	803	3502	180	3	422	70	134
Hakkari	143	24	11	2	24	126	92	536	3	12	13	76
Kars	784	778	232	44	359	2025	2483	7517	130	125	211	422
Malatya	519	340	141	64	98	1170	2999	5134	193	167	250	388
Maraş	499	474	122	94	78	513	2971	555	1	135	175	265
Mardin	717	130	36	49	18	656	1254	243	--	65	177	215
Muş	372	214	60	9	58	767	1397	1017	22	37	88	122
Siiirt	497	99	53	13	40	684	722	73	24	40	36	173
Tunceli	421	163	22	18	69	794	800	556	8	45	26	174
Urfa	691	45	21	16	10	312	1864	44	--	47	99	118
Van	567	225	53	11	47	550	1250	1452	350	29	141	218

KAYNAK: DİE, KÖY GENEL BİLGİ ANKETİ, 1976

ve tepsiler alıyor.(5) Şehirlerdeki hızar atölyeleri ve ağaç işleri sanayi ise, yaygınlığı ve üretim kapasitesi bakımından Kürdistan'daki küçük sanayinin önemli bir halkasını oluşturuyor; geniş bir işçi kitlesi istihdam ediyor. Ayrıca, demirci ve tamirci atölyeleri de, ülkedeki küçük sanayi içinde önemli bir yer tutuyor.

Diğer yandan, 20.yüzyılın başlarında kırsal alanlarda köylü tarımının bir yardımcı olan zanaatçı üretimini, günümüzde Kürdistan kırlarının istihdam kapasitesi içinde önemli bir yer tutuyor ve giderek köylü tarımından ayrılıyor:(çizelge 22)

Tablo, ayrıca kırlardaki zanaatçı üretiminde yoğun bir biçimde ücretli emeğin kullanıldığına dair ciddi ipuçları veriyor. Şöför, marangoz, demirci ve özellikle dokumacıların sayılarındaki büyüme, bir anlamda bunu gösteriyor.

Sıraladığımız örnekler, "el sanatları sanayi"nde pazar için üretimin hakim olduğunu ve ücretli emeğin yoğun bir şekilde kullanıldığını gösteriyor. Bu durumun, ülkemizdeki sanayi gelişme bakımından ne anlama geldiğini V.İ.Lenin şöyle açıklıyor.İ.Beşikçi'den aktardığımız şekli anımsayarak, sözü Lenin'e bırakmak gerekiyor.

"Ama asıl malların alıcısı, bunların karşılığında, "el sanatçısının" gereksindiği ham maddeleri ödemeye başladığı zaman, bu kapitalist ilişkiler gelişmesinde çok büyük bir adıma işaret eder. Küçük sanayiciyi mamul mal pazarından koparan alıcı, onu, şimdi hammadde pazarından da koparır ve böylece bütünüyle kendi egemenliği altına sokar. Bu biçimden, alıcının belirli bir ödeme karşılığında işlenmek üzere, "el sanatçılarına" doğrudan doğruya malzeme dağıttığı tüccar sermayesinin daha yüksek biçimine bir adım kalmıştır. El zanaatçısı, fiilen, evde kapitalist için çalışan bir ücretli işçi haline gelir; alıcının tüccar sermayesi ise, burada sınav sermayeye dönüşmüştür."(6)

Kapitalist sanayi işletmeleri

"El sanatları sanayi" nin evriminde, bu sanayinin, kimi üretim alanlarında fabrika sanayileri tarafından tamamen saf dışı edildiğini ama bazı malların üretiminde de önemli bir direnç göstererek atölyelere geçiş yaptığını gördük. İşte, bu ikinci kategoriye girenler, ülkemizdeki kapitalist işletmeler arasında önemli bir yer tutuyor. Ayrıca sözkonusu geçiş süreci, ülkedeki sanayi gelişmenin gereksinim duyduğu kapitalist iş bölümü ve uzmanlaşmayı yapısında geliştirdi;emekçilerle sermaye sahiplerini "üstü örtülü" bir biçimde de olsa açığa çıkardı.

Ancak bütün bunlar, Kürdistan'daki sanayi işletmelerinin niteliğini tam olarak kavramamıza ve özellikle küçük burjuvazi ile kapitalistler arasında belirli bir çizgi çizmemize el vermiyor. Bu bakımdan, kapitalist sanayi işletmelerinin durumunu daha yakından incelemek gerekiyor.(çizelge 23)

Resmi istatistikler, genellikle 1 ve 9 kişinin çalıştığı sanayi işyerlerini, küçük sanayi; 10 ve daha fazla işçi çalıştıran iş yerlerini orta ve büyük kapitalist işletme-

Çizelge -23-

Çalışan işçi sayısına göre sanayi işyerleri

İller	İş yer.say.	1 kişi	2-9 kişi	10 ve daha fazla
Adıyaman	578	?	?	4
Ağrı	250	?	?	13
Bingöl	206	67	139	--
Bitlis	269	95	156	8
Diyarbakır	1066	303	735	28
Elazığ	1201	411	744	46
Erzincan	670	376	247	47
Erzurum	1131	328	733	70
Antep	5147	852	3740	555
Hakkari	68	25	42	1
Maraş	1917	696	1144	77
Mardin	883	391	481	11
Kars	899	375	505	19
Malatya	181	33	128	20
Muş	221	60	158	3
Siirt	575	199	365	11
Tunceli	137	46	91	--
Urfa	1674	507	1137	30
Van	550	175	383	32
Kürdistan	17626	4939 *	10898*	975

Veriler, Gıda-içki ve tütün sanayi; dokuma-giyim eşyası ve deri sanayi; orman ürünleri ve mobilya sanayi; kağıt ve basın sanayi taş ve toprağa bağlı sanayi; metal eşya ve makina imali sanayi ve diğer imalat işyerlerini kapsıyor.

(*)1 ve 2-9 kişi çalıştıran işyerlerinin toplamlarına, Adıyaman ve Ağrı illerindeki işyerlerinde çalışanların sayısı tesbit edilemediği için dahil edilememiştir.

-Çizelge, Y. Ansiklopedisi; DİE 1980 yılı imalat Sanayi istatistikleri ilk geçici sonuçlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

ler kapsamına alıyor. Benzer bir durumu, çizelge 23'te görüyoruz. Açık ki, böyle bir sınıflandırma, herşeyden önce, küçük sanayi kategorisine alınan işletmeler arasındaki farkı ortadan kaldırıyor. Yani küçük sanayici, hem *küçük burjuva* ve hem de *küçük kapitalist* olabiliyor.! Oysa küçük meta üreticisi ile küçük kapitalist arasında *niteleksel* bir fark; sınıf farkı var. Örneğin, bir kalfa çalıştıran bir marangozla, 5 ya da 9 işçi çalıştıran mobilyacının geliri ise, esas olarak ücretli

emek sömürüsüne dayanıyor. İşletme sahibi artık yoğun bir emek gücü sarfetmiyor ya da etse bile ücretli emek-gücü kesin bir şekilde işletmenin karakterini belirliyor. Çünkü üretim tamamen kapitalist koşullarda yapılıyor ve bir kalfa çalıştırılan marangozun aksine sözkonusu mobilyacı, küçükte olsa bir kapitalist; bir burjuva olmuş oluyor.

İkincisi, çizelge 23'deki sınıflandırmaya dayanarak imalat sanayindeki küçük meta üreticileri(küçük burjuvalar) ile küçük kapitalistleri (burjuvaları) birbirinden ayırmak güç oluyor. Birçok iktisatçı tarafından kabul edilen yukardaki tespiti-mize uygun bir sınıflandırmaya gitmek; 2-9 işçi çalıştıran sözkonusu işyerlerini, yaklaşık da olsa buna göre sınıflandırmak gerekiyor. Hem bu, aile emeğinin kullanılmasına ilişkin tartışmalarla aradaki nitel farkın gölgelemesini de ortadan kaldırır. Ne ki, 2-9 işçi çalıştıran sözkonusu işyerlerini, bu şekilde sınıflandırmamızı olanaklı kılacak yeterli veriler yok. Ancak, aynı kaynağın 1927 yılı sanayi sayımına ilişkin ve sadece Elazığ ile ilgili veriler var. Bu sayıma göre, 1927 yılında Elazığ'da imalat sanayinde üretim faaliyeti içinde bulunan 987 işyerinden, 140'ında bir kişi; 160'ında 2-5 işçi; 1'inde 10 işçi ve geriye kalan 286 işyerinde de 5-9 işçi çalışıyor.(7) hiç kuşku yok ki, bu veriler günümüz Kürdistan'ı için ciddi bir ölçü olamaz. Çünkü, hem Elazığ sanayi bakımından ülkemizin gelişkin bir ili ve hem de veriler 62 yıl öncesine ait. Ve ülkemiz 1927'den buyana belli bir evrim ve özellikle son 20 yılda hızlı bir dönüşüm içindedir. Ama sözkonusu verilerin birbirini tamamlayan yönlerini dikkate alarak, çizelge-23'deki 2-9 işçi çalıştıran işyerleri arasında, 5-9 işçi çalıştıran küçük kapitalist işletmelerin sayısı hakkında asgari bir tahmin yürütmek; küçük sanayi kapsamına alınan toplam işyerlerinin yaklaşık % 50'sini, yani 16.651 işyerinin yanısıra yakınına kapitalist işletmeler saymak mümkündür. Böyle bir sınıflandırmaya göre, çizelge-23'deki küçük meta üreticilerinin toplam sayısı artacak; 5-9 işçi çalıştıran imalat sanayi işyerlerinin toplamı ise, 2-9 işçi çalıştıran işyerleri toplamının altına düşecektir. Fakat diğer yandan, imalat sanayinde *küçük burjuva* ile-küçük işletme sahibi - *burjuvazi* de birbirinden kesin çizgilerle ayrılmış olacaktır.

Üçüncüsü, ülkedeki imalat sanayi işyerlerinin 975'ini orta ve büyük işletmeler oluşturuyor. Ancak kamu ve özel sektöre ait işletmeleri birbirinden ayırmak gerekiyor ki, bu konuda da benzer bir problemle karşılaşyoruz; çünkü çizelge-23'ün hazırlanmasında yararlandığımız kaynaklar, özel sektör ve kamu işletmelerini ayırtetmemize elvermiyor. Ayrıca, elimizde bulunan DİE 1982 yılı imalat sanayi istatistikleri geçici sonuçları, bazı konularda farklı ölçüleri esas alıyor; karışık ve farklı yorumlara açık. Bu bakımdan, biz, 1976 ve 1982 verilerinin ortalamalarını esas alarak, çizelge-23'ün verileri üzerinde yaklaşık bir tesbite varmaya çalışacağız.(Çizelge-24)

Bu verilerin ortalamalarından çıkan yaklaşık sonuç şu; 1980 yılında Kürdistan'da, 10 ve daha fazla işçi çalıştıran 975 işletmenin yaklaşık 123'ü kamu; yine

yaklaşık 852'si özel sektöre aittir.

Ayrıca, otel, lokanta, sinema, eğlence ve turistik işyerlerini kapsayan kapitalist özel işletmeler, ulaşım ve nakliyat şirketleri ve inşaat sektörü, Kürdistan'daki ekonomik faaliyetler arasında önemli bir yer tutuyor.(8) Özellikle üretim olayının gerçekleşmesinde, bir bakıma *üretken* bir rol oynayan inşaat sektörü son derece yaygındır. Örneğin, 1984 yılı verilerine göre Kürdistan'da inşaat iş kolunda sigorta kanunlarına tabi 47.701 işyeri var.(9) Ve bunların büyük çoğunluğu müteahhitlere ve inşaat şirketlerine ait. Taşaronlar, genellikle büyük müteahhitlere ya da şirketlere bağlı olarak çalışırlar. Taşaronların sahip oldukları işyerleri bir yana bırakılırsa, inşaat sektöründeki işyerlerinin büyük bir kesimi, kapitalist nitelikte küçük, orta ve büyük işyerleridir. Sömürü oranı ise, oldukça yüksektir. Aynı ağır sömürü, otel, lokanta, sinema, eğlence ve turistik işyerlerinde de görülüyor.

Çizelge-24-

Yıllar	10 ve daha fazla işçi çalıştıran imalat sanayi işyerleri		
	Kamu sektörü	Özel sektör	Toplam
1976	49	190	239
1980	?	?	975
1982*	130	1048	1178

(*) 1982 kamu sektörü verileri, 10 kişiden az işçi çalıştıran işyerlerini de kapsıyor.
- Çizelge, DİE 1976 yıllık imalat sanayi anket sonuçları; DİE 1982 yılı imalat sanayi istatistikleri geçici sonuçları ve tablo-23'ün verilerinden yararlanılarak hazırlandı.

Diğer yandan, aktardığımız imalat sanayi istatistikleri, inşaat ve hizmet sektörleri yanısıra maden ve enerji sektörlerini de kapsamıyor. Oysa, maden ve enerji sektörlerinde yoğun bir üretim faaliyeti ve büyük yatırımlar var.Önemli altyapı yatırımları, büyük bir hızla tamamlanıyor. Diğer kamu yatırımlarında, küçümsemeyecek bir artış görülüyor. Örneğin, 1983 yılında 18 milyar TL. olan Kürdistan'daki toplam kamu yatırımları,1986 yılında 1 Trilyon TL.'ye ulaşıyor. (10) Enerji sektöründeki yoğun üretime bu araştırmamızın daha önceki bölümlerinde yer yer değinmiştik.Maden sektöründeki yoğun üretime ise, hızla artıyor. Aşağıdaki harita, sınırlı da olsa maden üretiminin yaygınlığı konusunda belli bilgiler veriyor. Sömürgeci devletin yanısıra, tekeller de devreye girmiş bulunuyor;üretim ve yatırımlar tamamen *kapitalist koşullarda* gerçekleşiyor.(Harita-1)

Aynı haberde, sözkonusu şirketler ve faaliyette buldukları iller şöyle sıralanıyor. "Binsan, Bingöl un sanayi (Bingöl), Sümerbank Pamuklu Sanayi (Adıyaman), Bin-Genç-Tuğ Tuğla kiremit (Bingöl), Bitlis Gıda Maddeleri (Bitlis) Özel Karacadağ Eğitim Tesisleri (Diyarbakır), Emaş Endüstri Mineralleri (Muş), İğdir Et ve Gıda Uluslararası Nak. ve Pazar. (Kars), Tungaş Gıda (Tunceli), Çan-Mersan (Çankırı), Keban Holding (Elazığ), Sümerbank Pamuklu Sanayi (Erzincan), Sümerbank Pamuklu Sanayi (K.Maraş), Abana Elektromekanik Sanayi (Kastamonu), Gün-Taş, Gündüzbey İplik Sanayi (Malatya), Maksan Makina Sanayi (Malatya), Sivas Demir Çelik fabrikası (Sivas), Sivas Hazır Giyim fabrikası (Sivas), Mepesan Sebze Pazarlama (Tokat)"(13)

Ve haber devam ediyor:

"Öte yandan Maliye ve Gümrük Bakanlığının, resmi gazetede yayınlanan bir tebliğinde, kalkınmada öncelikli yörelerde yatırım yapan firmaların teşvik belgeli yatırımlarının her türlü vergi ve harç istisnasından yararlandığı hatırlatıldı."(14)

Hem bu veriler, tek başına sanayii teşvik yöneliminin boyutlarını izaha yetmi-

Çizelge-25-

Bölgeler	Teşvik belgeleri endeksi					
	Yıllar					
	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Marmara bölgesi	100	64	43	39	65	169
Orta Anadolu böl.	100	30	25	15	54	285
Ege bölgesi	100	69	66	193	113	295
Akdeniz bölgesi	100	30	45	20	26	129
Karadeniz bölgesi	100	115	15	20	47	146
Doğu Anadolu böl.	100	62	35	23	65	130
Güneydoğu Ana.böl.	100	113	75	18	111	513
Doğu+G.Doğu	100	87.5	55	20.15	88	321.5
Diğer bölgeler	100	61.6	38.8	57.4	61	204.8
Toplam	100	53	40	36	60	203

Kaynak: TÜSIAD Raporu, 1986

yor. Verilen teşvik belgelerine de bakmak gerekiyor.(Çizelge-25)

Akla şöyle bir soru gelebilir: Her belge alan, mutlaka yatırıma ya da üretim sürecine katılıyor mu? Bu konuda kesin bir belirlemede bulunmak mümkün değil. Ancak, Kürdistan'daki teşvik belgeleri sayısının Türkiye'den fazla oluşu, teşvik belgelerinin büyük ölçüde amaçlarına uygun bir şekilde kullanıldığına işaret ediyor. Ayrıca, Kürdistan'da yaygınlaşan çok ortaklı şirketler, bu yargıyı güçlendiriyor.(Çizelge-26)

Çizelge-26-

1983'te işçi şirketleri ve ortak sayılarının bölgesel dağılımı (*)

Bölgeler	İmalat sanayiindeki işçi şirketleri					
	genel toplam	tük.mal. üreten	ara mal. üreten	yat.mal. üreten	top.ort. sayısı	yurt dış. ort.say
İç Anadolu	80	32	34	8	83.098	49.360
Karadeniz	74	23	36	8	63.687	26.736
Marmara	57	24	23	7	58.148	25.373
Ege	48	18	21	7	90.180	45.222
Doğu Ana.	30	14	11	1	21.380	5.934
G.Doğu Ana.	15	10	5	-	15.314	104
Akdeniz	18	10	8	-	13.246	2.091
Toplam	322	131	138	31	345.062	154.820

(*) Birinci sütun genel toplamı, 2.,3., ve 4. sütunlar imalat sanayiindeki 300 şirketin dökümünü gösterir.

Kaynak: Y.Ansiklopedisi; DESİYAB, çok ortaklı şirketler envanter çalışması, 1983

Veriler, 1983 yılına ait. 1983 yılından buyana, diğer şirketlerin yanında (Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası) DESİYAB'ın öncülük ettiği şirketlerin sayısında da sürekli bir artış görülüyor.Örneğin 1984 yılında Hakkari'de kurulan HİSAŞ (Hakkari İplik Sanayi AŞ.) Bu tür şirketlerden biri HİSAŞ'ın 317 ortağı var ve yılda 540 ton yün ve yapağı işliyor ve 270 ton iplik üretiyor. Ayrıca şirkette 60 işçi çalışıyor ve şirket, 3000 kişiye de endirekt iş imkanı sağlıyor.(15)

Üçüncüsü, tekeller sadece Siirt, Diyarbakır, Adıyaman, Cizre-Nusaybin petrollerine, önemli maden yataklarına, GAP ve benzeri projelerin gerçekleşmesine el atmakla kalmıyor; Kürdistan'daki imalat sanayine de yöneliyor. Örneğin, Siirt Meyan Kökü Sanayi ve Ticaret AŞ.'nin % 50 hissesi, Alarko Holdinge aittir.(16) Ayrıca benzer örnekler çoğaltılabilir. Fakat tekellerin iri kıyım temsilcilerinin, "Teşviklerin bölgenin kendine özgü güçlüklerin izale edecek çapta olması gerekliliği"ni ısrarla vurgulamaları, *ihtiyatlı politikanın* büyük ölçüde aşıldığını göstermeye yetiyor.(17) Başka bir ifadeyle, tekeli sermaye artık kapitalist gelişmeyi hızlandırmak pahasına, Kürdistan pazarına daha etkin bir şekilde uzanıyor.

Hiç kuşku yok ki, bu durum, Kürdistan'daki sömürü sürecini derinleştiriyor. Zaten buna daha önce de işaret etmiştik. Ancak yeni fetih olayı aynı zamanda ülkedeki ağır ve sancılı sanayileşme sürecini de hızlandırıyor. Ülkedeki özel sektör işletmelerinin küçüklüğüne ve tekeli yönelimin talan amacına bakarak bunu yadımsamak; dahası ülkede sanayi burjuvazisinin "olmadığı"na ve "oluşmayacağı"na hükmetmek bilime ve Kürdistan gerçeklerine aykırıdır. Çünkü, özel sektöre ait sanayi işletmelerinin küçüklüğü, sadece ülkemize özgü bir olay değil;az gelişmiş

ülkelerde de sıkça rastlanan bir durumdur.(18) Hem bu, sanayileşmenin özel sektör eliyle geliştirilmesi konusunda bir araç olabilir. Ancak, bizim gibi sömürge ülkelerde, sanayileşmenin gelişme seyrini belirlemede, iç dinamiklerin yanısıra dış dinamikleri de hesaba katmak gerekiyor. İkincisi, özel sektör işletmelerinin "küçüklüğü" gibi yuvarlak ölçülerle sanayi burjuvazisinin varlığını yadsımak, Kürdistan'daki verili durumla çelişiyor. 5-9 işçi çalıştıran küçük sanayici kapitalistler orta ve büyük işletme sahipleri ve son yıllarda yaygınlaşan şirketlerin ortakları, Kürdistan'daki *sanayi burjuvazisini* oluşturuyor. Hatta, ülkedeki üretim faaliyetlerinde, *üretken* bir rol oynayan inşaat şirketleri sahiplerini de, sanayi burjuvazisi içinde saymak gerekiyor. Ayrıca, altyapı yatırımları büyük ölçüde tamamlanan Kürdistan, günümüzde en az tekeller kadar Kürt burjuvazisine de çekici geliyor ve Türkiye'de daralan sömürü alanları, onu daha fazla etkiliyor. Dolayısıyla, öncekleri "*kendi ülkesinde*" belli bir sermaye birikimi yarattıktan sonra daha geniş çaplı yatırımlar için Türkiye pazarına yönelen Kürt burjuvazisi, artık faaliyetlerini Kürdistan'da yoğunlaştırıyor. Ülkedeki üretim sürecinde yaygınlaşan çok ortaklı şirketler, bir yönüyle buna işaret ediyor. Ki bu, aynı zamanda yerli ve yabancı sermaye arasındaki çelişkileri de derinleştiriyor. Üçüncüsü, sömürgeci devlet ve tekeller, yatırım ve üretim faaliyetleri yanında tekelci yasaları da Kürdistan'a taşıyor. Daha önce tekellerin ya da karma kuruluşların, ülkedeki bayileri, acentaları ve aracıları olan *Kürt komprador burjuvazisi* yok oluyor. Yani metropol sermayesinin basit bir ajanı,aracısı olmaktan çıkıyor; sömürgeci devlet ve tekellerle birlikte ülkedeki sömürü sürecine katılıyor. Diğer bir deyimle, *işbirlikçi burjuvazi* oluyor.

Yararlanılan Kaynaklar

- 1-Bazil Nikitin, Age., ÖY., Yay., S.110
- 2-Y.N.Rozaliyev, Age., S.130
- 3-Milliyet Gazetesi, 13 Aralık 1988
- 4-İ.Beşikçi, Age., S.187,188,189
- 5-Milliyet Gazetesi, 24 Aralık 1986
- 6-V.İ.Lenin, Rus.Kap.Gelişmesi, S.324
- 7-Yurt Ansiklopedisi,S.2531
- 8-5 kişiden az işçi çalıştıran otel,lokanta vb. işyerleri hariçtir.
- 9-SSK 1984 istatistik yıllığı.
- 10-Tercüman gazetesi, 14 Kasım 1986
- 11-TMMO Sanayi Kongresi yay. S.31,1986
- 12-Hürriyet gazetesi, 22 Kasım 1986
- 13-Hürriyet gazetesi, 22 Kasım 1986
- 14-Hürriyet gazetesi, 22 Kasım 1986
- 15-Milliyet gazetesi Özel eki Gelişim-1986
- 16-Ekonomik bülten, Kasım 1986
- 17-Agb.
- 18-Prof.Sadun Aren, 100 soruda Eko.El kitabı, Gerçek Yay. S.190

SOSYALİST BİRLİK SORUNU

VE

AÇIKLIK POLİTİKASI

GİRİŞ

Bu günlerde üzerinde en çok konuşulan/tartışılan sorunlardan biri sosyalist birlik sorunudur. Birçok değişik parti, grup ve kişilerin bu soruna eğilmesi, sosyalist birliği savunması sevindirici bir gelişmedir. Ama savunulan ve üzerinde konuşulup tartışılan sosyalist birlik sorunuyla ilgili bir açıklık yok, muğlaklık hüküm sürüyor.

Sosyalist birlik sorununun açık ve canlı bir şekilde tartışılması, bir verim elde edilmesi ve bir sonuca ulaşılması için şu bilince çıkartılmalıdır.

1-Nasıl bir sosyalist birlik ?

2-Kiminle sosyalist birlik ?

3-Sosyalist birliğe giden yol ve yöntem.

Sosyalist birlik sorununa eğilenlerin, doğal olarak öncelikle kuzey Kürdistan'da sosyalist hareketin bölündüğünü, sosyalist kadrolarının bölük pörçük bir şekilde değişik odaklarda kümelendiğini kabul etmeleri gerekir.

Sosyalist birlik sorunuyla ilgili sıcak bir tartışma ortamının yaratılması ve bir sonuca ulaşması için sosyalist birliği savunan politik güçlerin yukarıda 3(üç) madde halinde belirttiğim durum ve onun bir önkoşulu olarak açıklık politikası üzerine kendi değerlendirmelerini açık bir şekilde yapmalıdırlar. Bu konuda muğlaklık yerine net bir görüş belirtmelidirler.

Lokman POLAT

AÇIKLIK POLİTİKASI

Görünen o ki "Glasnost" rüzgarı kuzey Kürdistan yönüne doğru esmemiş. Var olan politik örgütler hem kamuoyu hem de kendi içlerinde, kendi tabanlarına karşı açıklık politikasını uygulamamışlar. Genel olarak devrimci hareketi, örgüt tabanlarını ve devrimci demokratik kamuoyunu ilgilendiren sorunlar kapalı tutulmuş, kitlelere ve tabana açıklanmamış, tabanın görüşlerine baş vurulmamış ve hep kapalı kapılar ardında üst düzey yöneticiler arasında görüşmeler yapılmış ve doğru dürüst bir sonuç ta alınmadığı gibi; alınan sonuçlar da ancak üzerinde anlaşılıp, iş kotarıldıktan sonra tabana açıklanmıştır. Buna bir iki örnek verilirse: 5'li olarak bilinen Hevkarinin oluşumundan bir hareketin tabanı habersiz olduğu gibi, 5'liyi kendi örgütünden, yoldaşlarından değil de başkalarından öğreniyor. Yine hareketinden yeni ayrılan biri (ki bu kişi hareketin içinde iken, örgütüne en bağınaz bir şekilde bağlı olan ve örgütün tüm işlerine koşan emektar emekçi bir insandı) Tevger'in kuruluşunu kendi örgütünden değil de başkalarından öğreniyor.

Tabi ki bu durum örgüt içi demokrasinin uygulanmamasından kaynaklanıyor. Bürokratik, otoriter, emir komuta zincirine göre idare edilen bir örgütte örgüt içi demokrasinin uygulanması beklenemez.

Ve bu uygulanmadığı için de bu tür örgütlerde iç örgütsel sorunlara dayalı bölünmeler/ayrılmalar meydana geliyor. Kadrolar örgüt/parti içerisindeki anti demokratizme karşı baş kaldırıyor ve sonuç devrimci hareketin daha çok bölük pörçük olmasına ve zayıf düşmesine neden oluyor. Oysa örgüt içi demokrasi kuralları doğrultusunda sorunların demokratik bir işleyişle tartışılması, ikna metodunun kullanılması kadrolar arasında büyük bir güven sağlayacağı gibi, ileride çıkacak olan sorunların-pürüzlerin çözümlenmesinde bir panzehir görevini görür.

Kuzey Kürdistan'da politik hareketlerin örgüt içi demokrasiyi uygulayamamalarının tarihsel, sosyal ve örgütsel bir çok nedenleri vardır. Onları burada uzun uzadıya tartışmaya gerek yok. Yalnız kısaca şu denebilir. En başta bu örgütler/partiler (kendisine sosyalist diyenler, ki hemen, hemen kuzey Kürdistan'lı tüm örgütler kendilerini Marksist olarak sıfatlandırıyorlar) Marksist-Leninist normlara uygun bir yapılanmayı başaramadılar. Örgüt/-Parti içerisinde açıklık politikası uygulanmadı, tabanın görüş ve önerilerine başvurulmadı. Temel teorik ve politik tezler, tartışılma için tabana sunulmadı. Demokratik merkezîyetçilik yerine bürokratik merkezîyetçilik uygulandı. Monolitik, tek sesli, tek renkli, tek tip kadro yaratıldı. Kadroların kendi kendilerini geliştirmeleri, yetkinleştirmeleri önüne engeller çıkarıldı.

Diğer yandan Kürdistan'ın sömürge yapısından dolayı demokrasi kültürü gelişmedi. Kadrolar kapalı toplumun değer yargılarını yeterince üzerlerinden atamadılar. Önder kadrolar, örgüt/parti yöneticileri taban içerisinde gerçek yoldaşlık ilişkisi ve yöntemini geliştiremediler. Yönetme/hükmetme anlayışı önder kadrolar arasında egemendi. Bazı yönetici kadro-

lar sömürgeci baskı, zulüm ve vahşetin en yoğun olduğu ve feodal değer yargılarının hüküm sürdüğü kapalı bir toplum içerisindeki sosyal ilişkilerden geçip bu günlere gelmişlerdi. Bundan dolayı bu kadrolarda demokrasi ve birlik kültürü gelişmemişti. Dar grupçu anlayış fanatizmine dönüşmüştü.

Yine kadrolar/yöneticiler arasında sosyalist demokrasi kavranılmamıştı. Sosyalizmin çarpık bir şekilde kavranılması ve örgüt içi sorunlarda/tartışmalarda hoşgörü ve ikna metodu yerine tasfiyeci/komplocu mantık uygulanınca bürokratik-otoriter mekanizmanın işleyişi ve anti demokratizm daha iyi anlaşılır oldu. Parti/örgüt yöneticileri /teorisyenleri kadroların, tabanın sosyalist demokrasiyi özümsemeleri için üzerlerine düşen görevleri yerine getirmedikleri gibi; sosyalist demokrasi sorununa da eğilmediler. Bu örgütlerin çıkardıkları ve bugün 80-90-120'lere ulaşan sayılarının tümüne bakın, çırayla arasanız sosyalist demokrasi üzerine başlı başına bir yazı bulamazsınız. İşte geçmişin değerlendirilmesi bunun için gereklidir; açıklık politikası bunun için zorunludur.

Geçmişten günümüze dek yaşanan örgütsel yaşama, örgüt içi normlara, iç örgütsel işleyişe ve birlik girişimi ve deneyimlerine bakıldığında bazı örgütler tarafından geçmişin değerlendirilmesi yapılmamış ve geçmiş yerli yerine oturtulmamıştır. Özellikle bazıları bir öcünden kaçır gibi geçmişin değerlendirmesinden kaçmışlar ve geçmişe sünger çekmek istemişlerdir.

Yine örgütler/partiler gerek devrimci hareketin genel sorunlarında olsun, gerekse örgüt içi sorunlarda olsun açıklık politikasını uygulamamışlardır. Birlik girişimlerine bakıldığında da aynı durum yaşanmıştır. Açıklık yerine kapalılık, sorunu kitlelerden ve tabandan gizleme mantığı sürdü-

rülmüştür.

Hevkari ve Tevger'in kamuoyuna açıklandıktan sonra taban tarafından öğrenildiği daha önce belirtildi. Bir de PPKK(Pé-seng) ve KUK-SE'nin birlik girişimine bakalım. Kaç yıldır birlik yapacaklar diye birbiriyle dirsek temasına geçen bu iki güç bir türlü birlik yapamadıkları gibi bu birlik işini hep sürüncemede bırakarak; neden şimdiye kadar birlik yapamadıklarını dair tatmin edici açıklama yapmadılar? devrimci demokratik kamuoyunu bu konuda aydınlatmadılar. Sahi bu iki güç neden şimdiye kadar birlik yapmadı? Hangi konuda anlaşamadılar? Bu iki gücün yayınlanmış programları arasında bir başkası, yada kendileri en ufak bir fark gösterebilirler mi? Peki hani nerede açıklık politikası?

Açıklık politikası rüzgarının esmediği, hatta yanından bile geçmediği bir diğer odak ta güçbirliği mi, cephe mi, ne olduğu muğlak olan Tevger'dir. Tevger üyesi bir örgüt ayrıyor; bir diğeri üyeliğini donduruyor ve bu ikisi kamuoyuna açıklama yapıyorlar. Ama Tevger bunlarla ilgili herhangi bir açıklama yapmıyor. Yine Tevger üyesi üç örgüt/parti ikiye bölünüyor ve bunların Tevger içindeki temsil durumları devrimci demokratik kamuoyu tarafından bilinmiyor. Şimdi Tevger 5'e mi indi yoksa 2'ye mi çıktı, belli değildir. Oysaki Tevger açıklık politikasını maddi hayata uygulasaydı bu tür bilinmezlikler ve muğlaklıklar ortadan kalkardı. Görülüyor ki açıklık politikası konusunda kuzey Kürdistan'lı politik örgütler iyi bir sınav verememişler ve iyi puan almamışlardır.

Sosyalist birlik konusunda da açıklık politikası uygulanmıyor. Sosyalist birliği savunanlar açık bir şekilde kendi görüşlerini belirtmiyorlar. Herkes genel olarak sosyalist birlik diyor ama bu soyut kalıyor. Kimse açık olarak önce dışındaki hangi

gücü sosyalist gördüğünü ve bu aşamada kiminle sosyalist birlik kurabileceğini belirtmiyor. İşte açıklık politikası burda da devreye giriyor ve kendisini dayatıyor. Gerçekler acıdır, ama dayatıcıdır. Açık politika için açık kavga gereklidir. Açık kavga için de açık politika zorunludur ve bu ikisi diyalektik olarak birbirine bağlıdır.

Sorunları kapalı kapılar ardında görümenin, kitleyi ve tabanı koyun yerine koymanın zamanı geçmiştir. Kadroların, tabanın istemi sosyalist demokrasi normlarına dayalı bir açıklık politikasının uygulanması ve açık devrimci bir kavganın tutuşturulmasıdır.

GENEL BİRLİK SORUNU VE NASIL BİR BİRLİK

1980'lerde bölünme ve dağılmalarla başlayan süreç yerini toparlanma, birlik ve mücadele sürecine bırakmıştır. Devrimci politik mücadelenin bu evresinde sağlıklı bir gelişim göstermenin ve başarılı olmanın ölçütü geçmişten ve yaşanan yenilgiden ders ve deneyler çıkarmak, Marksist-Leninist örgütsel normları hayata geçirmek (örgüt içi demokrasi, eleştiri özelleştiri ve açıklık politikasını uygulamak); Ülkenin somut şartlarının somut tahliliyle ideolojik/teorik yetkinleşmeyi sağlamak ve istikrarlı/kişilikli bir politika sürdürmektir. Böylesine devrimci sosyalist norm, kural ve politikanın uygulanması örgütsel bölünmelerin maddi zeminini ortadan kaldıracığı, ya da en aza indireceği gibi birlik sürecine de önemli bir ivme kazandırır.

Kısaca belirtilen bu bağlamda birlik sorunu değerlendirilirken nasıl bir sosyalist birlik sorununa geçmeden genel olarak nasıl bir birlik ve birlik sorununun iki biçimine özce değinmek gerekir.

1970 sonlarından günümüze dek Kuzey Kürdistan devrimci hareketi genel birlik sorunlarını, güç ve eylem birliğini, Cephesel birliği ve siyasi örgütsel birliği tartışmaktadır. 1980'lere doğru kuzey Kürdistan'da devrimci, yurtsever ve sosyalist hareketin gelişmesi, güçlenmesi; belli ölçülerde kitle desteğini kazanması, sorunların daha da ağırlaşması ve çözümün kendisini dayatması; tabanın zorlanmasıyla güçbirliği ve cephe sorunu acil bir şekilde gündeme getirilip tartışıldı ve bu doğrultuda bazı adımlar atıldı.

O dönemde (1980 öncesi) her hareketin yalnız kendisini "*bilimsel sosyalist*" ya da "*Proleter devrimci*" görmesi; kendi dışındaki örgütleri sosyalist görmemesi ve kuzey Kürdistan'da genel sosyalist hareketin bölündüğünü kabul etmemesinden dolayı siyasi örgütsel birlik üzerinde durulmadı. Salt güçbirliği üzerinde duruldu ve bu doğrultuda pratikte adımlar atıldı. (Örneğin o dönemde kurulan UDG-ulusal demokratik güçbirliği-bu anlayışın bir ürünü ve sonucuydu.)

Tabi ki o dönemde hareketlerin kendi dışındaki güçleri sosyalist görmemeleri bir yönüyle dünya komünist hareketinde egemen olan "*Her ülkede ancak bir tane komünist parti olur*" anlayışından kaynaklanmaktaydı. Bu anlayış günümüzde aşıldı. Bir ülkede birden çok komünist örgüt/parti'nin olabileceği artık kabul edilmektedir.

Yani 1980 öncesinde kendisine Marksist diyen hiç bir hareketin gündeminde kendi dışındaki bir hareketle siyasi örgütsel birlik kurma sorunu yoktu. TKSP kendi dışında hiç bir güç'ü sosyalist görmüyordu. (Sanırım halen de görmüyor) Ona göre dışındaki tüm örgüt ve partiler burjuva/küçük burjuva milliyetçisiydiler. TKSP kadrolarında tam bir TİP(Türkiye İşçi Partisi) mantığı egemendi. Nasıl ki TİP ken-

disini Türkiye'nin "*biricik*" sosyalist partisi olarak görüyordusa; TKSP de kendisini Kürdistan'ın "*biricik*" sosyalist partisi olarak görüyordu. Devrimci Demokratlar (KİP) de hiç kendisini TKSP'den aşağı görür müydü; onun da TSİP'i vardı. UDG'nin dağılışından sonra "*UDG ve bir depresyon olayı*" adıyla yayınladıkları bir broşürde Devrimci Demokratlar (KİP) de kendilerini Kürdistan'ın tek bilimsel sosyalist hareketi olarak değerlendirdiler. Geriye kalan diğer örgütler de kendilerini "*Proleter Devrimci*" (onların da Dev-Yol'u vardı) görererek, dışındakilerini de "*Reformist ve Revizyonist*" olarak nitelendirdiler.

Özcesi 1980 öncesinde hiçbir örgüt siyasal örgütsel birlik politikasını savunmadı ve bu konuda pratikte herhangi bir adım atılmadı. 1980 sonrasında ise birçok gerçekler gökyüzüne çıktı. Gerçekler acıdır ama aynı zamanda dayatıcıdır. Lenin: "*kendi kendimizi aldatmayalım, acı gerçeğin yüzüne iyice bakmak cesaretinde bulunalım*" diyor. Kürdistan'lı örgüt/parti yöneticileri kendi kendilerini aldatmaktan bir fayda bulamadıkları ve bir nebze de olsa "*Acı gerçeğin yüzüne bakma cesaretinde*" buldukları için K.Kürdistan'da devrimci hareketin bölündüğünü ve birliğin gerekliliğini gündemlerine aldılar. Birçok birlik girişimleri oldu. Ancak değişik örgüt ve partilerin siyasal örgütsel birlik için birbirleriyle olan ilişkileri bir sonuç vermedi.

SİYASAL - ÖRGÜTSEL BİRLİK GİRİŞİMLERİ

KUK ile Tékoşin'in, TKSP ile PPKK(pêşeng)ın, Rızgari ile KUK'un bir kesimi ve KAWA'nın, PPKK ile KUK-SE'nin birlik doğrultusundaki girişimlerinin sonuçsuz kaldığı bilinmektedir.

Tabi birlik konusunda bu örgütler birbirlerine karşı samimi değillerdi.

Birbirlerine karşı yaptıkları manevraları burda açıklamaya gerek yok. Birlik sorununa neden eğildikleri ve birlik işini bilinçli olarak neden sürüncemede bıraktıkları bilinmektedir.

Örneğin; TKSP'nin aslında siyasal örgütsel birlik diye bir derdi yok. TKSP'nin o dönemde (1983'lerde) PPKK ile birlik sorununu gündeme getirmesi onun iç örgütsel sorunlarından kaynaklanan bir manevraydı. Ayrılık için gösterilen "ekonomik yapıyla ilgili belirlenme" inandırıcı değildir. PPKK genel sekreteri Serhat Dile'nin röportajında "sosyo-ekonomik yapı" ile ilgili yaptığı açıklamadan sonra TKSP şimdi neyi ayrılık olarak gösterecek. Bence TKSP'nin Pêşeng veya bir diğeriyle siyasal örgütsel birliğe yanaşmamasının temel nedeni geçmişin değerlendirilmesinden kaçınması ve kendi dışında sosyalist güç göstermemesidir. Tüm bunlara karşın ise PPKK'nın tek derdi ve sosyalist birlikten anladığı tek şey TKSP ile birlik yapmasıdır. Tabi bu anlayış da Pêşengi bir açmaz/çözumsuzlük içerisine sokmaktadır.

1980'lerden sonra siyasal örgütsel birlik konusunda pratikte başarılan tek girişim TKSP-ROJA WELAT ile KİP-GBK'nin yaptığı birlik oldu. Bu iki örgütün oluşturdukları Teverga Sosyalist a Kurdistané (TSK)'nin birlikler konusundaki açıklık politikası yurtsever kamuoyunca bilinmektedir.

Yukarıda bu durmu kısaca belirttikten sonra günümüzde üzerinde çok konuşulan, tartışılan birlik sorununun iki biçimini değinmek gerekir.

SIYASAL BİRLİK SORUNUNUN İKİ BİÇİMİ

Bu gün değişik politik güçler tarafından gündeme getirilip tartışılan siyasal örgütsel birlik sorununun iki biçimi:

- 1-Yurtsever Demokrat Birlik
- 2-Sosyalist Birlik'tir.

Yurtsever demokrat birlik anlayışı üzerine geniş kapsamlı bir eleştiri yapmaya gerek yok. Bazı kısa notlarla üzerinde durulursa yeterlidir.

a) En başta bu anlayış diğer siyasal örgütlere kendilerini lağvetmeleri ve birer kişi (birey) olarak bu platforma katılmalarını dayattığı için tasfiyeci bir anlayıştır.

b) Yurtsever demokrat birlik/örgüt görüşü geri bir anlayıştır. Sosyalist olmayan ulusalcı (yurtsever demokrat) olan unsurların bu tür bir örgütlenmeyi savunması doğaldır. Ama kendisine sosyalist diyen (yılarca sosyalizmi savunan, yöneticilik yapan) birilerinin bunu savunması; sosyalizmden 180 derece çark yapıp demokratlaşmaktır.

c) Kuzey Kürdistan'da yurtsever demokrat örgüt açısından siyasal bir boşluk olmadığı gibi, böyle yeni bir örgüte ihtiyaç ta yok. Y. Demokrat birlik savunucuları K. Kürdistan'daki tüm örgütleri Y. Demokrat örgüt kategorisinde görmelerine rağmen buna bir yenisini eklemeye kalkışmaları bir tutarsızlık örneğidir.

ç) Yurtsever demokrat örgüt savunucuları bu tip bir örgütlenmenin nasıl bir şey olduğunu da yeterince kavramadıkları için kendi görüşlerinde birçok çelişkiye düşmektedirler. Örneğin; bu yurtsever demokrat örgüt içerisinde işçi sınıfından milli burjuvaziye kadar tüm sınıf ve katmanlar yer alabilir ve bu örgütte ideolojik birlik de olacak. İşçi sınıfı ile milli burjuvazi yada bir sosyalist ile burjuva milliyetçisi arasında nasıl ideolojik birlik olur ?

d) Kürdistan bu tür bir yurtsever demokrat örgüt öncülüğünde kurtulursa vara-

çağı yer, kısıtlı bir burjuva demokrasisidir. Kürt halkı sömürgecilik zincirinden kurtulup, kapitalist kölelik zincirine bağlanacaktır.

e) Yurtsever demokrat örgüt anlayışının kaynaklandığı temel neden sosyalizme güvensizliktir. Amaç Kürdistan'daki devrimci süreci geriye doğru çekmektir.

f) Y.Demokrat örgüt cephe tipi kitle örgütlenmesidir. Hem cephe örgütlenmesini, hem de cephe tipi kitle örgütlenmesini aynı anda birlikte savunmaya gerek yok.

g) Deniliyor ki bu Y.demokrat örgüt kitleleşecek, milyonları bağrında toplayacak. Kitleleşmek için ille de yurtsever örgüt olmaya gerek yok. İtalyan Komünist Partisi 3 milyonu, Bengal Komünist Partisi 17 milyonu bağrında toplamıştır. Vietnam Komünist Partisi dünyanın en büyük emperyalist gücüne karşı mücadele sürdürürken; milyonları harekete geçirirken kendisine yurtsever demokrat değil marksist leninist örgüt diyordu. Kaldı ki madem Kürdistan'daki diğer örgütler yurtsever demokratlardır, o zaman neden bunlara yeni bir tane eklensin? Neden sosyalist (Gerçek anlamda marksist leninist) bir örgüt savunulmasın.

NASIL BİR SOSYALİST BİRLİK

Sosyalist birlik sorunu tartışılırken bunun nasıl, ne tür bir birlik olacağı konusunda da bir açıklık yok, muğlaklık var. Örgütlerin yan yana gelip tek bir bütünsel program üzerinde anlaşarak kuracakları bir sosyalist birlik mi? Yoksa örgütlerin ve tek tek kişilerin, yan yana gelip kuracakları bir sosyalist birlik mi?

Ayrıca bu sosyalist birlik kanatlı bir sosyalist birlik mi olacak; yoksa ideolojik, politik, programsal temelde bir örgütsel

birlik mi olacak? Yukarıda belirtilen bu durumla ilgili muğlaklık hüküm sürüyor. Oysa bu durumun net bir şekilde aydınlığa kavuşturulması gerekir ki birlik sorununa bir açıklık getirilsin ve birliğe hizmet etmiş olsun.

Sosyalist örgütsel yapıların tek tek sosyalist bireylerle birlik sorununu pazarlık konusu yapmaları yanlış bir tavır olur. Doğru tavır sosyalist politik güçlerin örgütsel birliğidir. Yani örgütlerin (parti, hareket, grup) toplamından oluşacak olan bir sosyalist birlik. Böylesine bir birlik oluşursa bu aynı zamanda bir çekim merkezi görevini görür ve tek tek bireylerin bu birliğe katılımlarını hızlandırır.

Dünyanın bir çok ülkesinde sosyalist birlik, örgütlerin toplamından oluşmuştur. Örneğin MKP(Meksika Komünist Partisi)de dahil 6 sosyalist örgüt (parti, hareket, grup) yan yana gelip ideolojik-politik birlik temelinde tek bir programsal anlayış üzerinde örgütsel bir yapı oluşturarak sosyalist birlik sorununu pratikte çözümlədiler.

Kanatlı bir sosyalist parti anlayışı daha yeni yeni üzerinde tartışılan bir örgütlenme biçimidir. Kanatlılığın ne olduğu yada ne olması gerektiği sorunu daha tam olarak bilince çıkartılmamış. Türk solu içerisindeki bir kesim legal partileşme için kanatlı bir sosyalist parti anlayışını savunmaktadır. Bu kanatlı kuşun nereye ve nasıl uçacağı daha belli değildir. Kaldı ki Türkiye ve Kuzey Kürdistan'ın şartları birbirinden farklıdır. Sömürge Kürdistan şartlarında, ulusal kurtuluş mücadelesi sürecinde illegal örgütlenme temelinde kanatlı bir örgüt/parti anlayışı uygun mudur? Parti/örgüt içerisinde ayrı bir disiplin yaratma çabası içerisinde girmek ve özel bir taban oluşturmaya çalışmak marksist leninist parti anlayışına ters değil midir?

Şunu da belirtiyim ki şimdye kadar

ideolojik birlik sorunu hep yanlış anlaşıl-
dı; ters yorumlandı ve o kadar ileri gidildi
ki bir örgütün tüm mensuplarının en ince
ayrıntılara dek aynı şekilde düşünmeleri
dayatıldı ve buna da ideolojik birlik denil-
di. Bunun sonucu olarak bazıları ideolojik
birlik ve ideolojik homojenliği birbirine
karıştırıyorlar. Her konuda (dünya, bölge
ve ülke sorunlarından, temel ilkelerden
ayrıntılara dek) aynı düşünen insanlardan
oluşmuş bir yapıyı savunmak doğru değil-
dir. Tüm bu sorunlarda herkesin aynı dü-
şünmesini istemek olanaklı olmadığı gibi
gerekli de değildir. Ayrıca bu diyalektiğe
de ters düşer. İdeolojik birlikten anlaşıl-
ması gereken şey temel sorunlarda (Ayrıntı-
larda değil) bir programın özünü oluşturan
esas konularda (temel ilkelerde) ortak
düşünmektir.

Leninist sosyalist demokrasi anlayışına
göre bir örgüt yada partinin bazı görüşleri-
nin yanlış olduğunu düşünen biri eğer o
partiden ayrılmıyorsa, partinin eylem birli-
ğini bozmuyorsa; parti içerisindeki kendi
görüşlerinin propagandasını yapabilir.

Bir örgüt/parti içerisinde programa
ilişkin kısmi görüş ayrılıkları veya bazı for-
mülasyonlara ilişkin itirazlar olabilir, bu
doğaldır. Bunun ortadan kaldırılması ikna
metoduna dayalı, yoldaşça güven temelinde
bir tartışmanın yapılması, herkesin (üye-
lerin) kendi görüşlerini özgürce dile getire-
meleri ve örgüt içi sosyalist demokrasinin
uygulanmasıyla mümkün olur. Ve bu so-
runların çözüm yerleri kongre ve konfe-
ranslardır.

Özcesi sosyalist birlik; ideolojik-poli-
tik sorunlarda (ayrıntılarda ve tüm sorun-
larda değil, temel sorunlarda) ortak bir
anlayış temelinde teorik-programasal ze-
minde siyasi örgütsel birliktir. Bu tür bir
sosyalist birlik Kürdistan'ın somut şartları-
na uygun düşen bir birlik anlayışdır. Ku-
zey Kürdistan'ın nesnel koşullarından

uzak ve sosyalist demokrasi ilkesinden
yoksun bir birlik anlayışı uzun vadeli ve
kalıcı olamaz. Bu tür birlik'in adı "*İlerde
tekrar ayrılmak için birlik*"tir.

KİMİNLE SOSYALİST BİRLİK

Üzerinde önemle durulması gereken
bir durum da kiminle sosyalist birlik soru-
nudur. Herkes sosyalist birlik diyor,ama
kiminle sosyalist birlik yapacağını belirt-
miyor.

Örneğin A.hareketi B.hareketini sosya-
list olarak görebilir; ama bu aşamada
onunla sosyalist birlik kurmanın nesnel
şartları olmayabilir.Bu da açıkça belirtil-
mesi gerekir.Bir de iç örgütsel sorunların-
dan dolayı böylesine bir birliğe hazır ol-
mayan hareketler var, bunlar da açıkça
belirtilip, bilince çıkartılmalıdır.

"PKK ve TKDP'nin dışında herkesin
birliğini" savunmak yanlış bir anlayıştır.
Zaten böyle bir birlik sosyalist bir birlik
olmaz. Adı başka olur.

Kendisine sosyalist demiyen bir örgü-
tü/partiyi sosyalist birlik içinde deęerlen-
dirmek de yanlış olur. Bugün kendisine
açıkça "*Ulusal Demokratik*" yada "*Devrim-
ci Yurtsever demokrat*" örgüt/parti, hare-
ket diyenleri sosyalist birlik dışında gör-
mek gerekir. Onlarla ancak cephesel bir-
lik kurulabilir. Bu tür yurtsever örgütlerle
siyasi örgütsel birlik kurulamaz. Bir de ge-
nel olarak sosyalist olarak nitelendirilip
de bu aşamada birliğe hazır olmayan, ya
da bazı nedenlerden dolayı onlarla bu a-
şamada birlik olma durumu düşünülmiyen
örgüt ve partiler de vardır.

Bence bu aşamada kendi konuların-
dan ötürü onlarla sosyalist siyasi örgütsel
birlik yapılmayacak olan örgütlerle cephe-
sel birlik sorununu öne vermek gerekir.
Sosyalist siyasal örgütsel birliği savunma-

SOSYALİST BİRLİĞE GİDEN YOL

yan yurtsever, demokrat güçlerle ittifak yapılmalı, bu ittifakın siyasal biçimi de cephesel birliktir. Kürdistan'ın diğer parçalarından siyasal güçlerle ortak ulusal bir kongre (veya konferans) düzeyinde yan yana gelinmelidir.

Kuzey Kürdistan'da sosyalist birliği savunan ve buna hazır olan parti, örgüt, hareket, grup ve çevrelerle pratikte somut adımlar atılmalıdır.

Peki pratikte bu somut adımları kimler atacak? Daha önce de belirttim. Herkes sosyalist birlik yapacağını belirtmiyor. Oysa asıl önemli olan sosyalist birlik sorununun öznelini belirlemektir.

İçinde bulunduğumuz mevcut durumun ve yaşadığımız gelişme sürecinin nesnel koşulları doğrultusunda soruna baktığımızda, bugünkü ortamda TSK, KAWA, KUK, KKDK (Komala Karkerén Demokratén Kürdistan) ve Tékoşına sosyalistin birbirleriyle sosyalist siyasal birliği oluşturmamasının ve tek bir politik örgütsel çatı altında birleşmesinin önünde bence herhangi bir önemli engel bulunmamaktadır.

Adlarını saydığım bu beş siyasal güç sosyalist birlik sürecini bence başlatabilirler.

Bu beş siyasal güç birbirine yakın olan ve temelde aynı şeyleri savunan siyasal güçlerdir. Özde aynı şeyleri savunmakla birlikte, ayrıntılarda elbetteki bazı farklılıklar olur.

Bu beş siyasal gücün bazı ideolojik-politik sorunlarda farklı düşünceleri de doğaldır ve bence bu birliğin önünde bir engel teşkil etmez. Bazı sorunlar karşılıklı tartışmalar, eleştiri ve ikna metoduyla giderilebilir. Önemli olan birlik sorununda samimi olmaktır.

Sosyalist birliği oluşturmamanın yöntemi üzerinde de tartışmak ve birliğe giden yolu açıklığa kavuşturmak gerekir.

Gerçek anlamda marksist-leninist bir sosyalist birliğin oluşması için değişik sosyalist güçlerin ideolojik belirlemelerde, programsal anlayışta anlaşmaları gerekir.

Bunun yanı sıra örgütsel çalışma tarzında ve mücadele anlayışında aynı bakış açısına sahip olmaları gerekir. Bu tür sorunlarda anlaşma (fikir birliği) sağlanılmazsa birlik oluşamaz. Onun için sosyalist birliğe giden yol ilkesel birlikten geçer. İlkesiz birlik olmaz.

Sosyalist birliğe giden yol'da pratikte şunlar yapılmalıdır.

1-Sağlam ve kalıcı bir sosyalist birliğin oluşturulması için sosyalistlerin birliğini savunan tüm parti, örgüt, hareket, grup ve çevreler devrimci demokratik kamuoyuna açık bir birlik toplantısının (buna birlik konferansı da denilebilir.) yapılması için üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeye hazır olmalıydılar.

2-Birlik konferansının örgütlendirilmesi için 5 kişilik bir birlik toplantısını hazırlama komitesi oluşturulmalıdır.

3-Bu hazırlık komitesinde aynı örgütten iki kişi yer almamalı, parti, örgüt, grup ve çevrelerden sadece bir kişi yer almalıdır.

4-Birlik toplantısında her parti, örgüt, grup ve çevre açık ve net bir şekilde birlik anlayışını ortaya koymalıdır.

5-Birlik toplantısına katılan güçlerde birbirine en yakın olanlar veya birbirleriyle tamamiyle anlaşanlar toplantı sonucunda birlik süreçlerini resmen devrimci kamuoyuna açıklamalıydılar.

ANTI-TERÖR YASASI MI, DEVLET TERÖRÜ MÜ ?

Botan AMEDİ

12 Eylül kanlı rejimin devamı olan sivil görünümlü ANAP iktidarınca hazırlanan "Şartlı Salıverme ve Terörle Mücadele Yasası" ile "141-142-163-2932'yi Yürürlükten Kaldırma" yasa tasarıları TBMM onayından geçip 12 Nisan 1991 günü yürürlüğe girdi. Yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte cezaevlerinde şartlı tahliye işlemleri başladı. Aradan geçen süre içinde "Terörle Mücadele Yasası"ndan destek alan polis ve diğer emniyet güçleri birçok yerde çok sayıda infaz gerçekleştirdi. Bu yasaların yürürlüğe girmesiyle birlikte siyasi partilerden, ilerici basın yayın organlarından, demokratik ve mesleki örgütlerden değişik tepkiler geldi ve bu tepkiler halen değişik şekillerde kamuoyunun gündemini oluşturuyor. Biz bu sorunu bazı yönleriyle ele alıp anahatlarıyla irdelemeye çalışacağız.

ŞARTLI SALIVERME VE ÇİFTE STANDART UYGULAMA

3713 sayılı Terörle Mücadele Yasasının geçici 4.maddesi şartlı salıverme hakkındadır. Bu maddeye göre TCY'nın 149, 449 veya 450.maddesinden idam cezası almış sağ eylemciler 10 yıl, TCY'nın 125. veya 146. maddesinden idam cezası almış sol eylemciler ise 20 yıl yatıp çıkacaklar. Adı geçen maddelerden müebbet cezasına çarptırılanlardan sağ eylemciler 8 yıl, sol eylemciler ise 15 yıl yattıktan sonra çıkacaklar. Bu yasa gereğince Maraş, Çorum, Sivas, Bahçelievler katliamını yapan ve yüzlerce masum insanı katleden faşist katillerin hemen tümü tahliye oldular. Ama buna karşın herhangi bir silahlı eyleme dahi katılmayan; fakat 12 Eylül faşist mahkemelerince 125 veya 146 'dan ömürboyu ya da idam cezasına çarptırılan sol görüşlü devrimci tutsaklar, sağ eylemcilere tanınan ceza indiriminden yararlanamadılar. ANAP'ın çıkardığı bu yasayla insanlar siyasi düşüncelerinden ayırımı tabi tutulmuş ve son tahlilde affedilen suç değil ceza olmuştur. Bu yasa aynı zamanda gerici ANAP iktidarının hukuk anlayışına da yeni bir halka eklemiştir. Böyle bir uygulamaya dünyanın başka bir ülkesinde rastlamak mümkün değildir.

Anayasa Mahkemesi, Temmuz ortalarında verdiği bir kararla Şartlı Salıvermenin ortaya koyduğu adaletsizliği kısmen düzeltti. Anayasa Mahkemesi, verdiği

iptal kararıyla hem bir düzeltme yaptı; hem de yeni bir ayırım sergiledi. Bu yeni kararlar bu kez 146' dan hüküm giyenler tahliye olurken;125' ten hüküm giyenler ise içerde kaldı. Yani bu sefer Türk ve Kürt ayırımı yapıldı. Çünkü 125' ten müebbet veya ölüm cezasına çarptırılan yurtsever devrimcilerin tümü kürttür. Bu da açıkça gösteriyor ki Türkiye' de hiçbir bağımsız, adil organ veya kuruluş yoktur. Emir- komuta zinciri dahilinde tüm yargı ve karar organları da dahil, cumhurbaşkanı ve başbakan ile iktidarlar da dahil, herkes emri yukarıdan (MGK) alıyor ve bu emirleri yerine getirmek zorunda kalıyor.

Terörle mücadele yasasının şartlı salıverme hükümleri ve Anayasanın yukarıda adını andığımız bu kararı, aynı zamanda 1982 Anayasasının 10. maddesiyle de çelişiyor. 10. mdde şöyledir; "*herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, dil, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır.*"

Fakat bu uygulamada görüldüğü gibi açıkça ayırım yapan; insanları düşünce ve ırk ayırımına göre kategorilere ayıran bizzat iktidarın kendisidir; emrinde çalışan organlardır, asıl ırkçılık buna derler.

Bu yasa yıllardır zindanlarda ömür tüketen Kürt ve Türk devrimci tutsaklara yeni cezalar getiriyor. Cezaevlerinde yıllardır sürdürülen direnişler sonucu siyasal tutsakların elde ettikleri kazanımlar tek tek geri alınıyor. Geçen bayramda yapılması gereken açık görüşme ziyareti bu yasayla rafa kaldırıldı. Tek hücre tipi cezaevleri çalışmaları sürdürülüyor. Yeni cezaevlerin bitiminde tutsaklar buralara nakledilecek. Tutsaklarla avukatlarının görüşmeleri dahi gözetim altında olacak. Tutsakların davalarına en fazla üç avukat katılabilecek.

Şartlı tahliyeden yararlananlar fişlenecek. Yeni bir suç işlediklerinde eski cezalarını da çekecekler. Tahliye olanlar, fişlendikleri için kendilerine uygun bir iş bulup geçimlerini sağlayamayacaklar. Bunlara sürekli şüpheli bakılacak. Bu uygulama insanları tekrar suç işlemeye de teşvik edecektir.

ANTI-TERÖR YASASININ İÇERİĞİ

VE

"141-142-163-2932 KALDIRILDI" ALDATMACASI

İtalyan faşist anayasasından alınıp 1930'da Türk Anayasasına konulan, düşünce özgürlüğü ile örgütlenmeyi yasaklayan 141-142.maddelerle; dine dayalı örgütlenmeyi engelleyen 163.madde ve Kürtçe konuşmayı yasaklayan 2932 sayılı yasa maddeleri yürürlükten kaldırıldı. Bu çağ dışı ve anti-demokratik maddelerin yürürlükten kaldırılması ile birlikte başta devletin başı özal olmak üzere hükümet

yetkilileri yaptıkları basın açıklamalarında ağız birliği yaparak "141-142-163-2932'yi kaldırdık. Artık bundan böyle bu memlekette herkes düşüncesini söyleyebilir, yayabilir; komünizmi veya şeriatı savunabilir. İsteyen her Türk vatandaşı kendi anadiliyle konuşabilir; müziğini dinleyebilir, fakat bu memleket ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür herkes buna uymak zorundadır vs..." teranelerini tekrarlayıp durdular. Yöneticilerin yaptıkları bu iki yüzlü politikayla Kürt ve Türk halklarının yükselen muhalefetini kandırabileceklerini, kendi potalarında eritebileceklerini ve icraatlarının gerçek niteliğini kitlelerden gizleyebileceklerini sanıyorlar. Fakat, baylarımız bu konuda yanılıyorlar. Gerçekler bu haramzade takımının kitlelere yutturmaya çalıştıkları gibi hiç değildir.

Türk ceza yasasının (TCY), 141-142-163-2932.maddelerinin yürürlükten kaldırıldığı doğrudur ve bu madalyonun sadece bir yüzüdür. Bir de madalyonun öbür yüzüne bakmak gerekiyor. Yürürlükten kaldırılan 141-142. maddelerin yerine yeni yürürlüğe konulan "Terörle Mücadele Yasası"nın içeriği bu anlamda önemlidir. Yürürlüğe konulan bu yasanın ilgili maddelerine bakıldığında, 141-142-163.-maddelerde öngörülen cezai müeyyidelerin daha da ağırlaştırılarak yeni yasaya yerleştirildiği görülür. Biz burada yeni yasanın tek tek maddelerinin içeriğini ve eski ceza maddeleriyle kıyaslamayı yapmıyacağız. Bu yasanın sadece bazı yönlerini öz alarak ele almakla yetineceğiz.

Öncelikle bu yasanın 1.maddesinde yer alan terörün tanımına başlayarak konuyu irdelemekte yarar var. Terörün tanımını yapan 1.madde şöyledir;

"Terör; baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle anayasada belirtilen cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozarak, Türk devletinin ve cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini ve genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir."

Tanımda görüldüğü gibi silahlı eylemden söz edilmiyor. Bu çağdışı, bilim dışı, ikircimli ve her tarafa çekilebilme elastikine sahip olan terör tanımı, bilinçli ve kasıtlı olarak böyle seçilmiştir. Bu tanıma uygun olarak resmi merciler, canlarının istediği şekilde önlerine çıkan herkesi rahatlıkla terörist ilan edip ağır cezalara çarptırabilirler. Öyle ki bu tanıma göre yolda birlikte yürüyen iki kişinin aynı anda yere tükürmesi, şarkı söylemesi, gülmesi veya nara atması dahi onların birer terör örgüt kurmalarına ya da terör örgütü üyesi olmalarına ve dolayısıyla terörist damgası yemelerine yetiyor da artıyor bile. Çünkü bu tanıma göre hangi eylem, davranış ya da sözün "sindirme", "korkutma", "yıldırma" amacı sayılacağı belli değil. Çünkü; "devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü bozmak" ya da "cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirme"

veya "devletin iç ve dış güvenliğini...bozmak" hangi söz eylem veya davranışla mümkün olacağı ya da hangi ölçü temel alınacak hiç belli değil. Bu tanımı, kişi ve ya kişilerin söz ve davranışlarına uygun görme ve tanıma uyan ağır ceza maddelerini uygulama vicdanı, meşhur Devlet Güvenlik Mahkemelerinin gedikli yargılarına kalıyor.

Yürürlüğe giren 3713 sayılı "Terörle Mücadele Yasası"nın 7.maddesine göre terörü tanımlayan 1.maddenin kapsamına giren örgütleri (terör örgütü) kuranlar, çalışmalarını yürütenler 5 yıldan 10 yıla kadar ağır hapis cezasına çarptırılacaklar. Bu örgüte üye olanlara 3 ile 5 yıl arası , örgütün propagandasını yapanlara da 1 ila 5 yıl arası ağır hapis cezası verilecektir.

Bu yasanın 7. ve 1. maddelerinden açıkça görüldüğü gibi 141 ve 142. maddelerden çok daha kapsamlı, her yöne çekilmeye elverişli ve uygulamada da çok ilginç değişik kararların oluşturulmasına imkan sağlayan bir düzenleme mevcuttur.

Bir taraftan 142. madde kaldırılmıştır. Ama öbür taraftan da 142. maddenin 3. fıkrası, yeni yasanın 8.maddesine ağırlaştırılarak yerleştirilmiştir. 8.maddeye göre "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan yazılı ve sözlü propaganda,toplantı ve yürüyüş yapanlar" 2 ile 5 yıl arasında ağır hapis cezası ile 50 milyondan 100 milyona kadar ağır para cezası ile cezalandırılacaklar. Bu suçu yayın yoluyla işleyenlerden sorumlu müdürler 6 aydan 2 yıla kadar,yayın sahipleri ise ağır para cezalarına çarptırılacaklar. Yeni yasa, bu yasa kapsamına giren suçlarda verilecek cezaların yarı oranında arttırılacağını da belirtiyor. "Cezaların arttırılması" bölümünde, "Bu suretle tayin olunacak ceza gerek o fiil için,gerek hernevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabilir.Ancak şahsi hürriyetleri bağlayıcı cezalarda bu sınır ağır hapiste 36 yıl, hapiste 25 yıl,hafif Hapiste 10 yılı geçemez"olarak belirtiliyor.

Burada açıkça görüleceği gibi ceza tespitinde her şey yargıçların insafına kalmıştır.Bu hükme göre yargıç 4 ila 5 yıl arasında değişen ağır hapis cezasını rahatlıkla 36 yıla kadar çıkarabilecek; ki bu ceza ölüm cezasına deng düşen bir cezadır. Bu durum,sanığı güvenceden yoksun bırakıyor.

İşte Özal'ın, "çağ atladık" ve Oltan sungurlu'nun"Dünya Hukuk sistemine bir katkı"böbürlenmeleri buna derler doğrusu(!)..

Yukarıda adını andığımız maddelerin içeriğinden bile iktidarın "düşünce suçlarını kaldırdık vb..." türden sözlerinin ne kadar sahte ve ikiyüzlü bir politika olduğu kendiliğinden ortaya çıkıyor.

Fakat burada önemli bir noktaya da parmak basmak gerekiyor. İktidarın "düşünce suçlarını kaldırdık" sözleri, somut bir gerçeği dile getiriyor. Gerçekten de iktidar düşünce suçlarını kaldırmış; bunun yerine terörizmi getirmiştir. Çünkü daha önceleri gazete, dergi, kitap gibi basın yoluyla düşüncelerini dile getirenler 141,142 vb. maddelerden yargılanıp cezaya çarptırılıyor ve bunlar "düşünce suçlusu" olarak kabul ediliyordu. Oysa şimdi aynı şekilde düşüncelerini dile getire-

rek mevcut düzeni ve iktidarı eleştirenler; birer terörist olarak muamele görecekler. Zaten bu yasanın önemli hedeflerinden biri de ilerici, yurtsever, devrimci yayın organlarıdır. Daha şimdiden bunun uygulanmasına geçilmiş bile. Uzun yıllarını zindanlarda geçiren, tek bir "sucu" düşüncelerini basında ve kitaplarında dile

www.arsivakurdi.org

den önce Anayasanın 26 ve 28.maddeleri yürürlüktedir. Bu maddeler çeşitli cezaları öngörüyor. İktidarın bu son tutumu da devekuşu politikasına açık bir örnektir. Kaldı ki dünyanın hiç bir yerinde bir halkın anadilini kullanması yasalar ve ceza maddeleriyle engellenememiştir. Bu, ancak karanlık ortaçağ düşüncesini atamayan sömürgeci,ırkçı bir düşüncenin ürünüdür.

Şartlı salıverme ve anti-terör yasası konusu gündeme gelmeden önce 2932 sayılı yasanın değiştirilmesini devletin başı Özal gündeme getirdi. O zaman yasanın yürürlükten kaldırılması şeklinde değil de değiştirilmesi tartışılıyordu. İktidardaki ırkçı MHP kanadı, bu değişikliğe de karşı çıkıyordu. Onun için Özal, konunun önemini onlara kavratma toplantılarını yaptığı bir sırada şöyle diyordu: "*Kürtçeyi serbest bırakmazsak körfez savaşı sonrası pazarlık masasına güçlü biçimde oturamayız.*" Yasa değişikliğine ilişkin olarak 30 Ocak 1991 günü bir gazetecinin Adalet Bakanı (eski) Oltan Sungurlu'ya yönelttiği "*taslak neyi değiştiriyor*" sorusuna verilen yanıt, hayli ilginç ve öğreticidir. Oltan Sungurlu şöyle yanıtlıyordu gazetecinin sorusunu: "*Biz tokatı eldivenle atıyoruz, değişen bir şey yok*" (31 Ocak 1991, Milliyet gaz.)

İşte bay Özal ve yandaşlarının gerçek niyetleri apaçık ortadadır. Daha fazla örnek verme gereği bile yoktur. Bu yasa üzerine tartışmalar sürdürülürken; kamuoyundan gelen sert tepkiler de dikkate alınarak yasayı değiştirme yerine tümünden kaldırıldı ve Anti-Terör Yasası yürürlüğe konuldu.

İŞKENCE VE MUHBİRLİK ÖDÜLENDİRİLİYOR

İktidar, Anti-Terör yasasına getirdiği yeni hükümlerle işkenceyi resmen yasa güvencesi altına alıyor ve işkencecileri ödüllendiriyor. Bu yasaya göre işkence suçları tutuksuz yargılanacaklar. Onlar için devlet avukat tutacak ve avukat ücretlerini de yine devlet karşılayacak. Emniyet tutanakları mahkemelerde ve gizli oturumlarda sanıkların aleyhinde belge olarak kabul edilecek. Gerektiği hallerde işkenceci görevlilere estetik ameliyat yapılarak yüzleri değiştirilecek; onlara sahte kimlik, ehliyet, diploma, evlenme cüzdanı, nüfus kaydı gibi gerekli evraklar verilecek ve haklarında "*Memur'ın Muhakemat Hakkında Kanun*" hükümleri uygulanacak. Böylece Türkiye'de yıllardır uygulanagelen ve insanlık suçu olan işkence daha bir teşvik edilerek resmileşecek ve yaygınlaşarak sistemleştirilecektir.

Bu yasayla sadece işkenceciler ödüllendirilmiyor; onlarla birlikte muhbirlik te geliştirilmek isteniyor. "*Terörist*"leri ihbar edenlerin adları gizli tutulacak; onlara "*görevin önem ve ehemmiyeti*"ne göre, yüklü paralar verilecek ve her konuda imkanlar sağlanacaktır. Yasayla amaçlanan, muhbirlik işinin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve kurumlaştırılmasıdır. Bunun finanse edilmesi için daha şimdiden özel birtakım fon kurma çalışmalarına başlandı bile.

AMAÇ: POLİS DEVLETİNİN KURUMLAŞMASIDIR

İktidarın 141-142-163-2932 sayılı yasaları kaldırıp aynı anda yerine 3713 sayı-

lı Terörle Mücadele Yasasını getirmesi tesadüf değildir. Çünkü sömürgeci Türk devleti yıllardır Avrupa kapılarında dileniyor. Kendi ülkesini bir Avrupa ülkesi olarak göstermeye çalışıyor. AT'na üye olabilmek için hep sağa sola kıvrıyor. can atıyor; envayi çeşit entrikalar çeviriyor. TC; Birleşmiş Milletler Bildirgesine, İnsan Hakları Bildirgesine, Helsinki Nihai Senedine ve Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Konferansı (AGİK) gibi daha nice uluslararası sözleşmelere imza atmıştır. Fakat ANAP iktidarı bu anlaşmaların hiç birisinin ruhuna uygun hareket etmemiştir. İktidar 8 yıllık icraatları boyunca Türkiye ve Kuzey Kürdistan halklarına kan kusturmuş ve tüm insan hakları ilkelerini ayaklar altına almıştır. 12 Eylül faşist cuntanın faşizan uygulamalarını harfiyen uygulamıştır. Kürdistan'da sömürge yasalarıyla bile işi kotaramayınca özel savaş hali ilan etmiş; özel ordu, özel tim, koruculuk gibi tedbirlerle atadığı "bölge valiliği"ni her çeşit imkan ve yetkiyle donatmıştır. TC'nin bu yüzden sicili hayli kabarıktır. TC'nin kabarık olan bu sicili, Avrupalı dostları tarafından da biliniyor. Bu uygulamalarıyla TC, Avrupalılar nezdinde her seferinde sert eleştirilere hedef olmuştur. Çünkü Avrupa ülkelerinde var olan burjuva demokratik normlarla Türkiye'deki anti-demokratik, ırkçı ve faşist normlar hiç de birbiriyle uyuşacak cinsten değildir. ANAP iktidarı Avrupalılar karşısındaki bu zor durumlarına kılıf bulmak ve biraz olsun kendilerini temize çıkarmak için; *"İşte biz de ülkede demokrasiyi getirdik; 141-142-163 ve 2932'yi kaldırdık. Bizde de artık herkes düşüncesini serbestçe söyleyebiliyor; yayabiliyor. Kürtçeyi de serbest bıraktık; işkence olaylarını önledik vs.vs..."* diyebileceklerini ve böylece dostlarını kandırabileceklerini hesaplıyorlar. Fakat *"yalancının mumu yatsıya kadar yanar"* çok geçmeden bu balonları da sönecek; ki şimdi den söndü bile.

Türkiye ve Kuzey Kürdistan halklarının büyük desteğini kaybetmiş ve halklarımızın sadece yüzde 10-15'lik gibi küçük oy potansiyeliyle iktidarını sürdüren ANAP, bu yeni gözboyama oyunlarıyla halk desteğini kazanmayı hesaplıyor. Bu konuda özellikle bay Özal'ın *"Kürt hamiliği"*ne soyunmasının asıl nedeni, Kürt kitlesinin desteğini kazanma isteysidir. Fakat bay Özal ve yandaşları hesaplarını yanlış yapıyorlar. Özal'ın ve partisi Anap iktidarının 8 yıllık Kürdistan'daki icraatı biliniyor. Kürt halkı artık TC tarihinde gelmiş geçmiş tüm iktidarların ve bu ara ANAP'ın nemenem Kürt düşmanı olduklarını ve kendilerine sadece kan ve göz yaş getirdiklerini çok iyi biliyor. Hergün biraz daha uyanıp bilinçlenen Türkiye işçi sınıfı ve demokrasi güçlerinin de artık bu politikalara karnı toktur. Baylarımız bundan böyle ilkokul öğrencilerini dahi kandıramayacaklar.

İktidar, yaptığı icraat ve politik menevralarla Türkiye ve Kuzey Kürdistan halklarının gittikçe gelişip kitleleşen demokrasi ve kurtuluş mücadelesini en azından etkisiz hale getirmek; sağ reformist güçleri daha da ehlileştirip kendi safalarına çekmek, radikal güçleri kitlelerden tecrit ederek halklarımızın yükselen muhalefetini kendi potalarında eritmek istiyorlar.

ANAP iktidarı, tüm bu amaçlarla ürettikleri politikaların gerçek niteliğini kit-
lelerden gizlemeye özen gösteriyorlar. Yürürlüğe koydukları "Terörle Mücadele
Yasası"nın asıl amacı yukarıda ilgili yasa maddelerinde gördüğümüz gibi polis dev-
letinin resmileşip kurumlaşmasıdır. Bu yolda, 12 Eylül 1980'den bu yana hayli
mesafe zaten alınmıştı. Hükümet ise, Katedilen bu yolu tamamlamak istiyor.
Bundan böyle işkenceci ve özel emniyet görevlileri, kontr-gerilla denilen devletin
gladioları canlarının istediği şekilde insan öldürecekler. Çünkü onlara bu cesareti
ve güvenceyi veren; iktidarın yürürlüğe koyduğu bu yasanın kendisidir. Bu yasanın
yürürlüğe girdiği 12 Nisandan bu satırların yazıldığı Ağustos sonlarına kadar ara-
dan geçen 4,5 aylık süre içinde ülkelerimizde yaşanan olaylar yaygınlaşarak, do-
ruk noktaya ulaştı ki polis artık mahkemelere de görev bırakmıyor. Öyle ki artık
polisin pençesine düşüp de sağ salim yargıçların önüne çıkabilmeyi başaranlar; en
şanslıları sayılır. Günlük gazetelere ve kamuoyuna yansiyabilen bazı olayları ve
bu olaylarda öldürülenlerin isimlerini aşağıda vermeyi yararlı görüyoruz.

-21 Nisan günü Kuzey Iraktan Çukurcaya göç eden Kürt göçmenlere Türk as-
kerlerin ateş açması sonucu 11 kişi öldü. Otopsi yaptırılmadığı için ölenlerin adla-
rı açıklanmadı. Sadece Osman Ahmet ve Temel Kasım Ahmet'in kimlikleri sap-
tandı. Akbulut olayda bir kişinin öldüğünü söyledi.

-19 Mayıs akşamı Hasanpaşa/Kadıköy de örgüt evi olduğu ileri sürülen eve ya-
pılan baskında Hatice Dilek ile İsmail Oral öldürüldü.

-19 Mayıs günü Bakırköy-Bahçelievler'de Beşiktaş Spor bayrağını asan iki
genç, "yasadışı pankart asıyorlar sanıp" polis tarafından vuruldular.

-28 Mayıs günü K.Maraş/Pazarcık'ın Söğütlü köyü yakınlarında meydana ge-
len olayda Ali Balçın, Hasan Çamkırın, Ali Şoydut, Mehmet Kartalkanat, Meh-
met Vural, Mehmet Yürekkırmaz, Naci Donat, Yakup Aktaş, Nasır Göksungur
ve Suriye uyruklu bir kişi olmak üzere 10 kişi öldürüldü. Görgü tanıklarına göre
hepsinin kafalarına ağızlarına kurşun sıkıldığı, kulaklarının kesilmiş olduğu, kasa-
torayla karınlarının delik deşik edildiği, yerlerde sürüklendikleri görülmüştür.

-30 Mayıs akşamı İstanbul/Sultançiftliğinde erkek arkadaşıyla dolaşan Nilgün
Ada adlı genç kız, Erdal Polat adlı astsubayın açtığı ateş sonucu öldürüldü.

-3 Haziranda Ağrı/Diyadin'de göçer çadırlarına yakın bir yerde pusu kuran
özel timin açtığı ateş sonucu Gülizar Yıldız adlı hamile kadın yaralandı ve bir haf-
ta sonra öldü. Bu olayda özel timin kurşunlarına hedef olan göçerlerin 50'den faz-
la hayvanı da telef oldu.

-7 Haziran günü Küçükçekmece/Kanarya'da Murtaza Kaya yolda yürürken
polisin açtığı ateş sonucu kafasından vurularak öldürüldü.

-8 Haziranda Diyarbakır/Hazro'da bir cenaze törenine özel timin açtığı ateş
sonucu ağır yaralanan Rindê Hatifeci adlı kız çocuk (11 yaşında) 24 Haziran gü-
nü Ankara'da öldü.

-18 Haziranda Cizre'de evinden alınan İbrahim Sarıca özel timlerce sokakta

kurşuna dizildi.

-18 Haziran günü Van/Gürbulak ilçesinden Doğubeyazıt'a gitmekte olan taksinin taranması sonucu İsmail Efe aldığı kurşun yarasıyla yaşamını yitirdi.

-18 Haziran akşamı Diyarbakır eski HEP İl başkanı Av.Mustafa Özer'in, polis noktasına yakın yerde park etmekte olan taksisine yerleştirilen bomba patladı; oto parçalandı.

-22 Haziran günü Mardin/Kızıltepe'de özel bir otomobile yerleştirilen bombanın patlaması sonucu Ahmet Doğan yaralandı, M.Salih Doğan öldü.

-25 Haziran'da Diyarbakır, Temiz Apartmanında bir bombanın patlaması sonucu İHD, Özgür Halk, Medya Güneşi, Deng dergi büroları hasar gördü.

-27 Haziran günü Bursa'da Ramazan Sever adlı polis, Ahmet ve Naile Akan'ın evine gidip, ev sakinlerini evlerinde öldürdü.

-28 Haziran günü Şırnak/Uludere ilçesine bağlı Hilal kasabası belediye başkanı Yakup Kara, taksi şoförü Mehmet Ürün, işçi Ali Benek, Mehmet Kara, teknisyen Hamid Kara ve taşaron Hüseyin Babal Şırnak'a gitmek üzere özel bir taksiiyle yola çıkarlar. Taksi, Şenoba Tabur komutanlığına ve Komando Hava indirme Tugayına 1 km. yakın bir yerde komando giysili silahlı kişilerce durdurulur. 80 yaşındaki Mehmet Kara dışındakiler arabadan 100 metre uzaklaştırılarak kurşuna dizilir ve cesetleri benzin dökülerek yakılır. Belediye başkanı Yakup Kara, daha önce T.b. Komutanı yarbay Muzaffer Alıgüzel tarafından defalarca tehdit edilmiş; fakat Kara, koruculuğu kabul etmemişti.

-28 Haziran günü Şırnak'ın Nêrex(Dağkonak) köyünde koruculuğu kabul etmeyen Mehmet Kılıç ve misafiri olan bir akrabası evinden alınarak kurşuna dizildiler.

-28 Haziran'da İstanbul/Beşiktaşta örgüt evi olduğu ileri sürülen eve yapılan baskında Perihan Demirer adlı genç kız öldürüldü.

-30 Haziran'da Mardin/Kak Köyü'nde Ramazan Durmaz, köy çıkışında pusu kuran özel timin açtığı ateş sonucu öldürüldü.

-30 Haziran'da Şırnak'ta gözaltına alınan İbrahim Sarıca kurşuna dizildi. Sarıca SP üyesiydi.

-1 Temmuz gecesi Diyarbakır/İnönü cad. bir gazete bayisi ve bir büfe yakıldı. Aynı gece gazete bayilerine bir tehdit ilanı yapıştırıldı. İlanda ilerici yayın satmalarını, aksi takdirde "önce mallarının, sonra beyinlerinin dağıtılacağı" belirtildi.

-2 Temmuz günü Batman'da bir taksiye yerleştirilen bombanın patlaması sonucu, oto sahibi Sıddık Tan, oğlu Azad(11 yaşında)ve müşterisi Cengiz Tek yaralandılar.

-3 Temmuz akşamı İstanbul/Avcılarda bir lokantada aynı masada yemek yiyen 6 kişi, aralarında Kürtçe konuştukları ve türkü söyleyen sanatçıdan Kürtçe türkü talebinde buldukları için, yakın bir masada oturan Komiser İlyas Kaya'

nın üzerlerine 14'lü tabancayla ateş açmasına neden oldu. Olayda Kemal Karatay ve Ali Alpdoğan öldü, diğer 4'ü yaralandı. Yaralılardan birisinin daha öldüğü; ancak polis baskıları sonucu isminin açıklanmadığı kamuoyuna yansıdı.

-5 Temmuz gecesi evinden alınan Diyarbakır HEP İl başkanı Vedat Aydın'ın işkenceyle kurşunlanmış cesedi bulundu.

-10 Temmuz'da Diyarbakır'da yapılan Vedat Aydın'ın cenaze törenine özel timlerce ateş açıldı. Yüzlerce insanın yaralandığı olayda 15'in üzerinde ölü olduğu biliniyor. Tespit edilen ölenlerin isimleri şunlardır: Behzat Özkan, Bahattin Tufan, Nevzat Kelekçi (Mehmet Angar adıyla gömülmüş), Zülfikar Yağın, Havse Ekinci (bunlar resmi makamların açıkladıkları isimler), Mustafa Kara, Nuri Alpayer, Ahmet Türöz, Nurettin Bıçakçı, Cengiz Yana, Abdullah Turhan, Askeri Sarıhan, İbrahim Eletkiroğlu, Ceylan Oral, Gülsüme Fırat(15 kişi)

-11 Temmuz günü Diyarbakır'da eve gitmek için durakta dolmuş bekleyen Remzi İl'in yanına gelen sivil polis, onu götürür. Ertesi gün baygın halde kanlar içinde bir çöplükte Remzi'yi bulanlar, onu evine götürür. Remzi özel imkanlarıyla tedavi olur, ancak 27 Temmuz günü yattığı hastanede ölür.

-12 Temmuz gecesi İstanbul'un Beşiktaş/Darphane/Nişantaşı vb. semtlerinde biri işyeri iki ayrı eve yapılan baskında toplam 10 kişi öldürüldü. Zeynep Eda Berk, Niyazi Aydın, Nazmi Türkan, Cavit Özkaya, Hasan Eliuygun, İbrahim Erdoğan, Yücel Şimşek, Mustafa Üstündağ, Hakkı Doğan'ın isimleri tespit edildi.

-Aynı gece İbrahim Gökten de polislerce öldürüldü.

-14 Temmuz gecesi Ankara'da yapılan bir ev baskınında biri kız olmak üzere iki kişi vuruldu.

-18 Ağustos günü Mardin/Midyat'a bağlı Eyverte(Gülgöze) köyünde Hayrettin Demir adlı köylü, özel tim ve korucular tarafından köy meydanında kurşuna dizildi.

-25 Ağustos gecesi Nusaybin/Dêrê köyünde İsmail Yiğit evinden güvenlik güçlerince götürüldü. Yiğit'in cesedi ertesi gün köy yakınında bulundu.

-25 Ağustos günü Mardin/Dargeçit'e bağlı Şeta köyüne gelen askerler, Hacı Berekat Acun adlı köylüyü evinin önünde kurşuna dizdiler.

-27 Ağustos'ta Midyat/Nehilê köyüne gelen askerler, uyumakta olan biri sağır, ikisi akıl dengesi bozuk üç kişiyi uykuda kurşuna dizdiler.

(Bak. Yeni Ülke,2000'e Doğru ve günlük gazetelerin değişik sayıları)

Yukarıda verdiğimiz listede görüldüğü gibi Nisan ayı ortasından Ağustos sonlarına kadar aradan geçen 4,5 aylık süre içinde sadece kamuoyuna yansıyan olaylarda 80'in üzerinde insan, devletin güvenlik güçlerince bir sorgulama yapma ihtiyacı duyulmadan öldürüldüler. Yaşanan bı olayların seyrine dikkat edilirse, Terörle Mücadele Yasasının yürürlüğe girmesinden bu yana bir tırmanış gözleniyor. Bu durum açıkça gösteriyorki sömürgeci Türk devletinin temelleri çatırdamaya başlamıştır.Devlet, başaşağı hızlı bir çöküşe gidiyor. Çünkü bunca katliamın, açık

infazın nedenini; diğerk bir deyişle kurumlaşmaya giden polis devletini başka türlü izah etmek mümkün müdür? Bu durum, devletin çok zayıfladığını göstermiyor mu? Diyarbakır katliamında milletvekillerini yere yatırıp dayaktan geçiren Türk gladiolarının nara atarak Turgut Özal'a, başbakana, Ecevit'e, İnönü'ye, Demirel'e ve öbür parti yöneticilerine bas bas ana-avrat küfretmesini acaba hükümet yetkilileri nasıl açıklayacaklar.?

İstanbul'un göbeğinde, Beyoğlu'nda son aylarda acayip kılıklı, cennahlı dolaşan sivil giyimli gladioların her gün birçok insanı caddelerde dövükleri, günlük Türk basınının manşetlerine çıktı. Buna benzer bir olay, Haziran ayı içinde Laleli'de cereyan etti.

Laleli'de güpegündüz 40 kişilik bir ekip, ellerinde gazetelere sarılı cennahlarla dolaşarak hoşlarına gitmeyen "*şüpheli*" tiplere rastgele saldırıyorlar. Bu ara Kadıköy emniyetinde görevli biri komiser üç polis de yolda yürüyor. Bunlar birden bazı vatandaşların saldırıya uğradığını görüp olaya müdahale etmek istiyorlar. Tabi kendileri de nasibini alıyorlar. Saldırganlar "*biz polisiz, işimize karışmayın*" diyorlar. Dayak yiyenlerden iki polis uzaklaşıyor oradan, fakat komiserin zoruna gidiyor bu olay. "*Orta yerde nasıl dayak atarsınız?*" diyen komiserin vücuduna sopaların inip kalkışı hızlanıyor ve derken, kendini Gayrettepe polis merkezinde buluyor. Saldırgan polislerin gerekçesi ise hazırdr: "*Bize, İstanbul'u temizlemek için her şeyde serbestsiniz denildi*" (Bak. 2000'e Doğru, sayı 16)

İstanbul merkezinde böyle olaylar rahatlıkla görülüyorsa; sömürge kanunlarının, dağ kanunlarının yürürlükte olduğu, Kürdistan'daki uygulamaları tahmin edebilmek zor olmasa gerek. İstanbul'daki polislerin de itiraflarından anlaşılacağı gibi emirler yukarıdan geliyor. Ancak batıdaki emirlerin niteliğine göre vatandaşa bazan meydan dayağı, bazan da "*yakala ve öldür*" emri sürekli işleniyor. Ancak Kürdistan'da önemli bir farklılık daha görülüyor. "*Yakala ve öldür*" emri sadece insanlara değil; hayvanlarımıza, ormanlarımıza, dağlarımıza, bağ ve bostanlarımıza da en vahşi bir şekilde uygulanıyor. Çünkü onların da hemen tümü "*terörist*" ve "*bölücü*"dürler(!)...

Yukarıda verdiğimiz örneklerden de görüldüğü gibi Türkiye genelinde ve özellikle Kürdistan'da yaşamın her alanında ölüm mangaları kol geziyor. "*Yarın sıra kimde*" olacağı hiç belli olmuyor. Devlet terörü ülkelerimizi baştan başa kavuruyor. Bu konuda insanım diyen herkese önemli görev ve sorumluluklar düşüyor. Devlet Terörü olan Anti-Terör yasasını işlevsiz kılmak ve bu katliamları durdurmak için tüm yurtsever, devrimci, demokrat, hümanist aydın-yazar-çizer, politikacı, sanatkâr, bilimadamı vs. kişi ve kuruluşlara, sendikalara, meslek kuruluşlarına, siyasi partilere, basın-yayın organlarına, hep birlikte elele görev başına diyoruz!..

**KÜRDİSTAN'DA SİYASAL OTORİTENİN OLUŞTURULMASI
BİR TARTIŞMA SORUNU DEĞİL, TARİHSEL BİR
ZORUNLULUKTUR**

N.Heval

İran Dışişleri Bakanı'nın, Türkiye'ye yaptığı son ziyaretinde ifade ettiği düşünceler, bugün Kürdistan'daki ulusal hareketin gelişimini, özet halinde de olsa, sergiler niteliktedir. Bakan'a göre; *"Kürt hareketi ilk kez siyasal bir kimlikle ortaya çıkıyordu ve buna dikkat etmek gerekiyordu."*

Bu düşünceyi açmak ve bunun nedenleri üzerinde durmak gerekmektedir...

Neden Kürt hareketi yüzyıllar süren direniş geleneğine rağmen, siyasal bir kimliğe bürünmemiştir? Başkaldırının en şanslısını, en etkisizini yapmış; ama, sürekli yenilmişti. Bu yenilgilerin çoğu, hiçte düşmanın askeri gücünün üstünlüğünden gelmiyordu; tersine, siyasal inşiyatifini kullandıklarında, *"kirli"* siyasetlerini savaşa bulaştırdıklarında direnişleri ezmeyi beceriyorlardı.

Yakın zamanımıza kadar bu hep tekrarlanıp durdu. Düşman açısından, bu *"kirli"* siyasette pek değişiklik yapmak gerekmiyordu. Ama geçen

zaman zarfında, Kürt hareketi, bu *"kirli"* savaşın siyasal ve toplumsal sonuçları üzerinde yeterince düşünmedi; **silahlı direnişin siyasallaştırılması** üzerinde ciddi çalışmalar yapılmadı.

Bu siyasal kimlik, direnişin, askeri eylemliliğin ulusal ve uluslararası boyutunda önem kazanmaktadır. Siyasal kimlik ise, siyasal örgütlenmenin, halk eylemliliğinin dinamiklerini kullanabilmenin ve böylece halkı topyekün harekete geçirebilecek aygıtlara ve kurumlara sahip olabilmenin göstergesidir. Üstelik, bu kimlik sorunu dört parçaya bölünmüş uluslararası bir sömürge açısından daha bir önem taşımaktadır.

Ancak, siyasal kimlik sorunu, Kürt hareketinde, her zaman, ikinci derecede öneme sahip olmuştur. İttihat ve Teraki'ci ya da daha sonra Misak-ı Milliye anlayışlar içinde örgütlenen Kürtler açısından ise; durum daha vahim bir hal almıştır. Kürdistan'da direniş merkezlerinin, modern

örgütlenmelerden yoksun olduğunu ısrarla vurgularken, gerçekte sorunun bu yönünün ele alınması gerektiğini belirtmek istemiştir.

Oysa örgütlenmelerde, otoriteler, belirli aile çevreleri, bölgecilik, etkili aşiretler ya da feodaller veya mezhepçilik önemli roller oynamakta; böylece ulusal bir harekette olması gereken ulusal otorite etkisini göstermemektedir. Yukarıda sözkonusu edilen hiç bir çevre, Kürdistan ulusal kurtuluş hareketinde eskiden beri var olan önderlik tutkusunu bir türlü ulusal otoritenin eline bırakmak istememektedirler. Bu ise, gerek askeri eylemliliklerde, gerekse siyasal örgütlenmelerde çıkışsızlığı beraberinde getirmekte, uluslararası planda, bu nedenlerle dikkate alınmamaktadır. Emperyalist ülkelerin siyasal raporlarına bakacak olursak, yüzlerce otoriteye bölünmüş bir toplumda kimin nasıl dikkate alınacağını ve bunun üzerine nasıl bir politika yürütüleceğinin güçlüklerini görebileceğiz. Yine bu bölünmede sömürgeci güçlerin nasıl faydalandıkları ise, bir bilmece değildir.

Kürdistan'da "Otorite" çokluğunun ve dağınıklığın tarihsel nedenlerine ise, daha ilerde değineceğiz.

Konumuz açısından söz konusu Bakan'ın ve KYB (Kürdistan Yurtseverler Birliği) Başkan'ı Celal Talabani'nin son demeçleri birbirlerini tamamlar niteliktedir. Nihayet Kürt hareketi, 10 yıllarca süren hatalarını anlayarak: "*Kürt örgütleri Kürdistan'ın bir parçasını işgali altında tutan dev-*

letlerle ilişkilerinde, söz konusu parçadaki Kürt halkının ve siyasal örgütlerinin çıkarlarına ters düşen ilişkiler kurmamalıdır." Diye önemli bir yaraya parmak basmaktadır.

Bu, yavaş, ağır aksakta olsa, bir siyasallaşmanın ifadesidir. Biz ilişkinin bu tanımlar çerçevesinde bile, taşıdığı tehlikeleri gözardı etmeden, gelinen bu aşamanın olumlu yanlarını vurgulamakta tereddüt göstermeyeceğiz.

Tarihte, bazı şeylerin anlaşılması için, "illaki" tekrarından fayda yoktur. Ama gelin görün ki, Kürtler bu tekrarı defalarca yinelediler. Onlar, şartların en uygun olduğu 70'li yıllarda ya da İran-İrak savaşı yıllarında bu hatalarını yinelediler. **Neden ?**

Siyasal tarihimiz açısından son derece açık olan bu "**Neden**" ulusal hareketin siyasallaşmamasında yatmaktadır. Bu ise, bizim toplumsal yapımızın karmaşıklığının, organize olmayışının bir sonucudur.

Siyasallaşmanın, modernleşmenin ve bir üst örgütlenme biçimi olarak ulusal konferansın önemini kavrayabilmek için, bu soruna kısaca değinmek gerektiği kanısındayım. Zira öyle görünmektedir ki, konuyla ilgili, Kürdistan Press'in Aralık 1990'da çıkan 87. sayısında örgütlerin verdiği iyi niyetlerinden şüphe etmediğimiz demeçlerin üslubunda, sorunun öneminin kavranmadığı anlaşılmaktadır. Oysa, sorunun reel dayanakları, ulusal kongre girişimine gelişigüzel yaklaşım gösterilmeyeceğini bize sunmaktadır.

KÜRDİSTAN'DA ULUSAL OTORİTENİN ZORUNLULU- ĞUNUN KANITLARI

Ulusal otorite konusunu analiz ederken, bir olguyu sürekli gözönünde tutmalıyız: **Bu sömürgeciliktir.** Ve sömürgeciliğin Osmanlı İmparatorluğunda uygulanış biçimi bizim geçmişimizin ve bugünümüzün kendisidir. Orada her şeyi bulabilirsiniz.. Otoriteliği ya da otoritenin yüzlerce aşirete, feodale ve hatta aileye bölünmesini, direnişi, yenilgiyi, geri kalmışlığı hep bu form içinde gizli biçimde görebilirsiniz. Her nedense, bu form hep gözden kaçırılır. Çünkü sömürgecilik kavramı, bizde, henüz yeterli bir açıklığa kavuşturulamamıştır. Genel olarak bir sömürgecilikten bahsedilir; ama, bunun özel olarak Kürdistan toplumu üzerinde yaptığı tahribatlar yeterince bilinmez. Tarihini bilmeyen bir toplum ise, kendisini geleceğe hazırlayamaz, toplumsal dinamığe egemen olamaz. Kürdistan toplumunun ve ulusal kurtuluş savaşının bugünkü durumu anlatılırken, neden hep tarihe inmek zorunda olduğumuzun nesnel nedenleri işte bu soru içinde gizlidir. Çünkü toplumumuz, yüzyıllardan beri, bir *"tarihsizlik"* yaşamaktadır. Bu tarihsizlik, gerek kendi ellerimizle gerekse hakim güçlerin sömürgecilerin baskı ve yıldırmaları sonucu yaratılmıştır.

Ama öte yandan biliyoruz ki, bir toplum, sağlıklı bir tarih anlayışı ile

yapması gerekeni öğrenecek, toplumsal eksikliği ve kuvvetli yanlarını yine bu tarih içinde açığa çıkarabilecektir. Toplumun eksikliğinin nerelerde yattığını bulacak ve çözüm için üzerine yürüyebilecektir. Böylece, kendisine dayatılan modellerden kurtulabilecek, *"kendisi için var olarak"* yolunu bulabilecektir.

Kürdistan toplumunun tarihsel karakterlerini açıklarken, onu, sömürgecilik olgusundan ayıramıyacağımızı söylemiştik.

Nedir Sömürgecilik?

Yıllarca ve yıllarca üzerinde tartışılan ya da tartışılmak istenen, ama Türk *"Sol"* unun önemli bir bölümünün-Kurtuluş hareketi dışında hepsinin demek daha doğru olacak-ısrarla red ettiği bu kavram neyi ifade etmektedir ?

Üstelik, bilimsel araştırmalar yapan, toplumsal sorunlarla ilgilenen kurum ve kişilerden de hiç ses çıkmamaktadır, bu konuda. Emperyalizmden bahs edebilirsiniz, Türk ve Osmanlı Devletine değmemek kaydıyla sömürgecilikten de bahsedebilirsiniz. Yani, sömürgecilik ve emperyalizm hep *"batı"*ya has kavramlar olarak kullanılmıştır.

Osmanlı güçsüz bir devletti; TC. güçsüz bir devletti, nasıl olur da sömürgeci olabilirlerdi ?

Kendileri kemalizmi bir sistem olarak red etseler bile, O'nun yarattığı çarpık tarihin etkisinden kurtulamayan sol hareket, uzun yıllar Kema-

lizm ile işte böylesine içiçe yaşamıştır: Osmanlı hasta bir devletti, dolayısıyla sömürgeci olamaz; Türkiye işgal altındaydı, nasıl olur da TC. sömürgeci karakterde olurdu ?

Ama aynı Osmanlı'nın, son yüz yılını gözönüne alan bu hareketler, geriye kalan 600 yılını bir çırpıda atlamaktadırlar. Akdenizi bir Osmanlı gölü haline getiren tarihsel olaylara değinmek gereksizdir onlar için. Yani onlar, karşılarında hep güçlü bir devlet özlemi duyuyorlar, yani onlar tarihe karşı duruyorlar.

**Nedir Osmanlı?
Kürdistan'da Nasıl bir
Politika Yürütmüştür ve
TC'ye Nasıl bir yapı
devretmiştir?..**

Hangi devlet bir tarih boyu, aynı güç ve kudrette yaşamıştır. Birtek örnek verilemez.

Öyleyse bu çevreler tarihle alay etmektedirler.

Bu konuda akademik çevrelere fazla dokunmuyorum. Çünkü onların üzerinde var olan devlet baskısıyla birlikte, yine onların taşıdığı mevki ve yükselme sorunları, toplumsal konularda tehlikeli kavramlara kendilerini feda etmeye engeldir. İ. Beşikçi'ye yapılanlar, aynı zamanda onlara korku veren bir örnektir. Şimdi bu sorunu atlıyoruz.

Evet, solcusuyla, sağcısıyla, devletle, bilimsel çevresiyle, adından bu kadar kaçınılan sömürgecilik nedir ?

Üniversitede katıldığım "*Toprak ve Halk*" konulu bir seminer sırasın-

da, semineri yöneten İspanyol Hoca-dan-ki onlar, sömürgeciliği tarihlerinden iyi tanırlar- sömürgeciliğin tanımını istemiştim. Hiç tereddütsüz ağzından şunlar döküldü: "*Bir toprak parçasının başka bir ülke tarafından işgali sürekli bir hal aldığında bunun adı sömürgeciliktir.*"

Nasil kurulur bu sömürgecilik sürekli kılınan işgal döneminde, egemen ülkenin oluşturduğu siyasal kurumlar aracılığı ile"

İşte olan bu kadar açık ve nettir.

Burada, kendisine ait olmayan toprağı işgal eden ülkenin gücü tartışma dışıdır. Üstelik güç kavramı görelidir bir kavramdır. Birine göre zayıf olan diğerine göre güçlü olabilir. Mutlak bir "güç"ten bahsetmek bilim dışıdır.

Antik çağ sömürgeciliği üzerine araştırmalarıyla tanınan Claud Mosse, sömürgeciliği, metropol ile yerli ülke arasındaki statü ilişkileri ile açıklamaktadır.

Bilindiği gibi, tarihte ilk sömürgeleler, Giritliler, Fenikeliler tarafından kurulmuştur. Bunu Atina ve Roma izlemiştir. Bu dönemdeki sömürgeleler, genellikle ticari kolonilerdi; ve bu koloniler birer statü ile metropole bağlıydılar. Grek'lerde metropolün yiyecek, maden, ağaç ve köle işleri için kurulan koloniler; Romalılarda, yeni toprakların işgali ile birlikte yürütüldü.

Ege denizi kıyısında kurulan bir dizi kolonilerle birlikte Bizans ve Kadıköy bu statü çerçevesinde aynı zamanda bir otonom yapıya sahiptiler. Yani ilk sömürgelelerde otonom bir ya-

pı görülebilmektedir. Avrupa'nın bugün önemli şehirleri geçmişin birer koloni şehirleri idi. M.Ö.600 yıllarında kurulan Marsilya, Strasburg, Mainz, Köln birer sömürge şehirlerdi.

İşte sömürgecilik gerek ekonomik ihtiyaçları karşılamak için kurulan şehirlerle olsun, isterse İmparatorluk topraklarını genişletmek amacıyla açılan savaşlarla olsun, metropolün dışa açılmasıyla açıklanır.

Politik ve ekonomik bir gücün üzerinde yaşadığı toprakların dışında kurduğu ve sürekli kıldığı tüm egemenlik biçiminin adına bu nedenle sömürgecilik denir. Her siyasal ve ekonomik sistemin geliştiği ve asalaklaşmaya yüz tuttuğu dönem, bir sömürgecilik dönemidir. Var olan ekonomik yapı bu sömürgeciliğe kendi karakterini verir. Bu nedenle;

-Köleci sömürgeci sistemden

-Feodal sömürgeci sistemden

-Kapitalist sömürgeci sistemden bahsetmek mümkündür.

Ve yine bu nedenle sömürgecilik, kapitalizme özgü bir olgu değildir. Kapitalist sömürgeciliği de onun gelişme çağındaki sömürge fetihleri dönemi ile yani klasik-eski tip-dönemi ile finans kapital dönemi , yani mali sermaye ihracı ile oluşan emperyalist sömürgecilik dönemi olarak ayırıyoruz.

Hemen belirtmek gerekiyor ki, kapitalizmin ilk dönemine denk düşen sömürge fetihlerini kendisinden önceki sömürgecilikten ayıran en önemli etmen, bunu, dünya çapında bir sistem olarak geliştirmeye başlamala-

rında yatmaktadır. Metropolün ham madde ihtiyacı artması ise, bu fetihleri kamçılayan bir etmendi. Antik çağda kurulan kolonilerin bizzat kendileri, zamanla birer metropol haline gelmişlerdir. İspanya'daki koloniler, Marsilya, İstanbul böylesi bir gelişme seyri izlemiştir. Şimdi biz burada bu kısa açıklamadan sonra, Grek'leri, Roma'lıları, İspanyol'ları bir kenara koyup, Kürdistan'ın iç dinamiklerinin yıkımında en önemli rolleri oynayan Osmanlı ve TC. sömürgeciliği üzerinde duracağız.

Çok şükür! Artık sömürgelerin deniz aşırı olup olmadığı tartışmalarını yapmıyoruz. Bizim siyasal literatürümüze de deniz aşırı olmadan da sömürge olunabileceği girdi ve bu tür tartışmalardan-sorunun en azından bu yönü ile-kurtulduk. Bu yönü diyoruz, zira, TC'nin sömürgeciliğini kavratmak için daha epey zamana ihtiyacımız var.

Nedir Osmanlı? Kürdistan'da nasıl bir politika yürütmüştür ve TC'ye nasıl bir yapı devretmiştir ?..

Bilindiği gibi, Osmanlı, işgal ettiği yerlere, kendi toprak sistemini de beraberinde götürmüştür.

Has-Zeamet-Tımar diye adlandırılan bu sistem, Osmanlı'nın, toprağa dayalı sömürgeci karakterinin özelliklerini taşımaktadır. İşgal ettiği toprakları bu toprak sistemi içinde dağıtır ama, mülkiyetini kendi elinde tutmaya devam ederdi. Yani bu toprakları düpedüz sömürgeleştirirdi.

Bu kategorilerden:

Tımar:10.000 akçeden 19.999'a

kadar geliri olanlara denirdi .

Zeamet:20.000 akçeden 49.999'a kadar;

Has:50.000 akçeden fazla olanlardı.

En yaygın olan, Tımar sistemi içinde bir yada birden fazla köy bulunurdu. Bunların sahipleri, padişah ordusuna katılan sipahilerdi. Yani aynı zamanda, bu askeri sistem olmaktadır. Çünkü sipahiler gelir durumlarına göre savaşlarda Osmanlı ordusuna asker göndermek zorundaydılar. Tımarlarda veraset yolu ile intikal olmadığı gibi toprak her zaman elinden alınabilirdi. Hiyerarşik yapıya göre, daha fazla kazanç getiren **zeametler**, subaşılar, sancak beyleri ve diğer üst düzey yetkililere verilir. **Has** ise; Padişaha ait topraklar ve üst düzey devlet memurlarının toprakları için kullanılırdı.

Şimdi bu yapının Kürdistan açısından fazla bir önemi yok; çünkü bu sistemi, Osmanlı, Kürdistan'da işletmedi. Bunun çok önemli nedenleri vardı:

Birincisi:Osmanlı doğu topraklarını elinde tutmakta zorluk çekiyordu. İranlılarla süren egemenlik savaşı bu nedenle bir sonuca ulaşamıyordu.

İkincisi:Bölgedeki Kürt aşiretleri denetime gelmiyorlardı. Kendi özgür varlık koşullarını devlet denetimine bırakma yanlısı değillerdi.

Üçüncüsü: Ele geçirdiği topraklarda tımar sistemini uygulama olanağı yoktu.

Tarımın bu bölgede hem zayıf olması hem de toprakta çalışacak in-

san bulmaktaki güçlülük, yönetimi bu topraklarda farklı bir uygulama yoluna soktu.

Ülke Eyaletlere, beyliklere hükümetlere ve ne olduğu tam anlaşılmayan bağımsız aşiret beyliklerine kadar bölünmüş bulunmaktadır. Ve her biri merkezi idareye karşı sorumludur.

Toplumsal dinamikler böylece iliklerine kadar parçalanmış bulunmaktadır.

Çünkü aşiret bireyine devletin tayin ettiği bir sipahi'nin hükmetmesi imkansız bir olaydı. Diğer taraftan, aşiretler göçer konumlarını koruyorlardı.

O halde, hem sınırları, toprağı denetim altında tutmak, hem de orduya insan katılımını sağlamak için farklı bir yöntem uygulamak zorundaydı. Peki, batı ile doğu arasındaki bu farklılık onun sömürgeci karakterini değiştirdi mi? İşte tam bu noktada devlet yönetiminin Makyavelci mantığının izlerine rastlamaktayız.

Osmanlı, Kürdistan'daki bu zorluklardan ötürü, onlara şekli bir otonomi vermiştir. Dışardan bakıldığında yanılma ihtimalinin fazla olduğu bir şekildir bu. Bu "*şekil*", bir kısım araştırmacıyı bu arada Osmanlı Toplum yapısı üzerine önemli araştırmalar yapan ve sömürgecilik kavramının bu imparatorlukla olan bağlarının açığa

çıkmasında önemli bir payı olan **Stefan Yerasimos**'u da yanıtılabildiği.

Osmanlılar Kürdistan'da egemenliklerini kurarken, mevcut toprakların sahiplerine dokunmamışlardır. Ve bu toprakların veraset yolu ile babadan oğula geçmesine göz yummuşlardır. Bunun nedenlerini yukarıda izah etmeye çalıştık. Ancak yine aynı Osmanlı, bu toprak sahiplerinin idari olarak kendilerine bağlamış şekillerini kendileri belirlemişlerdir.

Yavuz Sultan Selim'den XVII. yüzyıl'a dek süren dönemde, büyük toprak ve aşiret sahipleri etrafında örgütlenen hükümetler görülmektedir. Bu hükümetler şunlardır:

Cizire, Hazro, Eğil, Palu, Kığı, Genç, Bitlis, Hizan, Hakkari, Mahmudi, Şehrizar, Mihrivana, İmadiye, Asti terci, Mihriban, olmak üzere 16 tanedir.

Var olan beş eyalet içerisindeki idari bölüşüm ise, daha çarpıcı özellikler göstermektedir. Örneğin; Diyarbakır eyaleti 19 sancak'a bölünmüştür. Bu sancakların ancak 8'i Kürt beylerine aittir. 11'i ise direk Osmanlı sancaklarıdır. Bu yöntemle Osmanlı, Kürdistan'daki çeşitli müdahalelerini amaçlamaktadır. Bunlar yönetimin saç ayakları gibidir bu topraklarda.

Sadece bununla da yetinmez.. siyasi olarak da görevlerinin ne olduğu belli olmayan bir yetkiyle aşiret beyliği adı altında yeni beylikler türetirler. Bunların sadece 3 eyaletteki sayısı-- Van, Diyarbakır, Şehrizar (yani Sü-

leymaniye'yi de içine alan Kerkük)-400'den fazladır. Bu aşiret beyliklerinin görevi bir savaş anında, sancak beyleriyle beraber savaşa katılmalarıdır. Bunun dışında hiç kimse onlara karışamaz. Hiç bir Kürt feodalinin bu aşiretleri toprağa bağlamaya hakkı yoktur.

İşte tam bu noktada Stefan Yerasimos'un da yanıldığı görüyoruz. Yerasimos, toprağın babadan oğula geçmesi düzenini feodalizme atılmış bir adım (s.209) olarak görürken (gerçekte bu adım Osmanlılarla birlikte atılmış bir adım değil, Kürtlerde zaten var olan bir düzendi.) Feodalizmin serbestçe boy vermesine, gelişmesine kabile içinde ortaya çıkan "*köstekleyici*" etkilerin engel olduğunu söyler.

Oysa asıl etkileri yaratan devletin, Osmanlı'nın bu topraklarda uyguladığı siyasi sistemdir. Ülke eyaletlere, beyliklere, hükümetlere ve ne olduğu tam anlaşılmayan bağımsız aşiret beyliklerine kadar bölünmüş bulunmaktadır. Ve herbiri merkezi idareye karşı sorumludur.

Toplumsal dinamikler böylece ilişkilerine kadar parçalanmış bulunmaktadır. Bu sistem sayesinde bir beyliğin veya feodalın diğerleri üzerinde etkili olması önlenmiş bulunmaktadır. Üstelik beyliklerin güçlenmesinin koşulu, topraklarını genişletmekte ve bu topraklar üzerinde daha fazla serf bulundurmalarında yatmaktadır. Oysa özgür aşiretleri serfleştirmek mümkün değildir. Bunlar bir yandan, devletin koruyuculuğu altına girmiş-

lerdir, diğer yandan, serbest dolaşım hakkını kaybetmek istememektedirler. Devlet de onların bu özgürlüklerine çok sorun olmadıkları müddetçe, ilişmez. Bu koruyuculuk sistemi, feodalizmin gelişmesi önünde en büyük engeldir.

Yine bu nedenledir ki, belirli bir siyasi örgütlenme içine girmemiş bulunan aşiretler, beylikler, kabileler kolayca bu koruyuculuk maskesi altında parçalanmaktadırlar. Her biri ayrı bir lider olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha önceki tarihsel dönemlerde, kürt aşiretlerinin birliğinden söz etmek mümkündür. (1171-1250) Eyyübi "*Kürt Devleti*", Hakkariye, Hamidiye, Soraniye aşiretleri ile Cizire ve Diyarbakır'daki aşiretler konfederasyonu biçiminde oluşur. Ancak, O'nun haçlı seferlerine karşı durmak zorunda kalışı, devletin siyasal yapısını arka planda bırakmıştır. Dini yön ön plana çıkmıştır ve bu karışık dönemde siyasal istikrar oluşturamamıştır.

Mervani Kürt Devleti ise (985-1087) Diyarbakır, Bitlis, Cizire bölgesindeki aşiretlerin bir konfederasyonu niteliğinde idi.

Demek ki bu baskıların hafiflediği dönemlerde Kürt aşiretleri birlik yönünde adım atabiliyorlardı. Ama büyük akınların olduğu dönemlerde, kendilerini yüksek yaylalara atarak kurtulabiliyorlardı. Moğol saldırıları döneminde, dağlarda bile yaşama şansı bulamayan Kürtlerin, Mısır'a, Sudan'a kadar gittikleri bilinmektedir. Kürtler'deki bu karakteri 1918'li

yıllarda, İngilizlere karşı verdikleri mücadelede de göreceğiz.

Osmanlılar Kürdistan'da tesadüfi bir yönetim biçimi uygulamış değillerdi; tersine, bu siyasetle neyi elde edeceklerini bilmekte idiler.

Öylesine ki, ortaya koydukları merkezi yönetim biçimi ile Makyavel'in devlet anlayışı içinde merkezi devlete bir örnektir. Yine dönemin güçlü devleti Fransa ise Osmanlıların bir minyatürü olarak anılmaktadır.

Şimdi, devletin, neden feodalleri güçsüz bırakarak aşiretlere önem verdiğine ve onlara özel bir statü bağladığına bakalım. Bu, aynı zamanda, bu aşiretlerin günümüze kadar gelişlerinin de tarihini anlatmaktadır.

Makyavel'e göre, merkezden uzaklaşan devlet, gittiği yerlerde zayıfları kendi savunucusu haline getirmeli ve onlara prenslik ünvanı verilmelidir. Aynı zamanda güçlü olanları ise zayıflatmayı denemelidir. Bu uygulamayı, Romalıların sö mürgeci uygulamalarından almaktadır. Yine onun açıklamalarıyla Romalılar "*zayıf güçlerin, güçlerini kuvvetlendirmeksizin korurlar. Şüpheli olanların ise güçlerini azaltırlar.*"dı (age.s.14) Bu yöntem, sö mürgecilerin elde tutulmasında esastır. Osmanlıların da uyguladığı bu yöntemle, ele geçirilen ülkelerin elde tutulmasının çok kolay olduğunu belirtmektedir. (age. s.19)

Devam edecek

JÎ GELEN ME YÊN WELATPAREZ RE

12'ê Îlonê 1980'yî de ordîya Tirk a kolonyalîst a faşîst dest da ser kirdayetê (îktûdarê) û bi wê ve hukma tarî û bi xwîn destpêkir. Ev hukûm yazdeh salê xwe tewa kir û ket sala duwazdan. Di vî duwazde salê qerase de di jîyana gelên Tûrkîyê û Kurdistanê Bakûr de pîrr tişt guhorîn; serobinotî hat jîyandin.

Partiyên siyasî, sendîqayên pêşverû, sazgehên meslekî û girsevî tevayî hatin girtin; xebatên wan qedexe bûn. Li hember hêzên şoreşger-welatparêzên Kurdistanê Bakûr û Tirkîyê emeliyatên mezin çêbûn. Bi dehhezaran pêşverû, welatparêzşoreşger ketin bin çav, di êşkencan de derbas bûn, tewqîf bûn, cezayên giran xwarin. Bi sedan welatparêz di çerxên êşkencan de can dan; bi dehan hatin dardakirin, bi hezaran jî di dawîya êşkencan û şertên jîyana nebaş de seqet man.

Dewleta Tirk a kolonyalîst a faşîst ku bi dehhezaran welatparêz-şoreşger têxistin zindanan û cezayê giran dan wan; bi hezar tewiran kirinên hovîtî raxistin da ku wan jî doza heqîyê bizivîrin û şerefa wan bikirin; qanûna (zagona) poşmanîyê derxistin, xiyaretê teşwîq kirin, êşkenceyên xwe li zindanan jî domandin. Lê înat jî murdarên faşîst re, êsîrên siyasî hustû xwar nekirin; şerefa xwe parastin, bi buhayê dayîna bi sedan şehîdan "qanûna poşmanîyê" qebûl nekirin û ala tekoşînê pêldan û girtûgehan kirin wek teko tek qelayê berxwedanê.

Cunta faşîst kolonyalîst Biryarên Aborîyê yê 24'ê Çile, di bin siya singuyan de li gorî daxwazên sermîyandarê monopol têxistin jîyanê. Liv li civandina sermîyan di yek destî de hat xistin. Esnafên piçûk, yê hatina wan hindik tevayî top avêtin. Hinik jî wan ketin nav çîna karker, hinik ketin nav ordîya bêkaran (betalan). Xwedî peran pirtir dewlemend bûn; xîzanan jî xizantir bûn. Pîvana ketxwarîyê qat qat zêde bû, bêkarî gîha merhala herî bilind. Bi kurtahî jîyana gelên me hat zivirandin bû cehenem.

Şefên cunta leşkerî ya faşîst, Zagona Bilind a 1982'an amade kirin û bi saya wê jîyana xwe xistin bin temînatê. Şefê cuntayê Evren bû serok cumhur; yê din jî Sazgeha Parastina Netewî avakirin. Her weha şefên cuntayê jî ber ku bikevin pêşîya îtîbar şikanandina ordiyê partîya Anapê û hwd, dan damezrandin û berpirsîyar û vatîniyên xwe dewrê wan kirin. Di eynî wextê de bi evaya li hember teda û raya giştî ya cîhanê, Tirkîyê û Kurdistanê gotin ku "vaye demokrasi, em derbasî hukma sivil bûn", van gotinan pîrr caran anîn zimên.

Kar û barên faşîzmê Ozal û îdara Anapê dewr stand û bi van kirinên xwe yê heşt salên dawîyê ve bi tûp û tîp bûn teqîbkîroxên 12'yê Îlonê.

Li hember derbeya 12'ê Îlonê hêzên şoreşger-welatparêz yê jî Tirkîyê û jî Kurdistanê bê tevdil hatin girtin û hemûyan têkçûnek mezin xwarin. Lê ev, bi taybetî yê radîqal der-san jî dema têkçûnê sitandin û carek din xwe civandin, û li ser xeteke berxwedanê tekoşînê bilind kirin. Tadayên hov, zîlm, kedxwarî, kirinên wek qirkirinan di eynî wextê de hem jibo gelên me û hem jibo hêzên wan ên welatparêz karekî xwe yê mamostatîyê jî anî şûnê.

Bi taybetî tekoşîna ku li Kurdistanê Bakûr bilind bû û muxalefeta girsewî zorê da Kirdayeta Anapê ya faşîst a bi cîsîvîl da ku tedbîrên nû bistîne. Sistema çeşîtîyê, walîtiya kolonî, Daira Şerê Xîsusî ve Tîmên Xîsusî û hwd, ku saz bûn, bi van tedbîran li Kurdistanê şerekî bêînsaf hat ajotin. Kirdayeta Anapê, jibo wehşeta xwe ya ku li Kurdistanê radixê, jî raya giştî ya Kurdistanê, Tirkîyê û cîhanê veşêre, qanûnên Sîrgun (nefikirin) û Sansorê û hwd, derxistin û bi saya wan biryarnaman sansor danîn ser çapemenî. Hinik kovarên pêşverû ku sansorê qebûl nekirin, li wan tadayên mezin hat kirin, cezayên razanê û peran dan berpirsîyarên

wan.

Kirdayeta Anapê di 12'ê Nisanê de **"Kanuna Tekoşînê li dij Terorê"** û **"Berdana Bişert"** derxistin û bi saya van qanunan li Tirkîyayê terora dewletê bi awayek fermî (resmî) xistin bin parastina qanûnê. Ji xwe Anapê vî mîrasê ji generalên 12'ê Îlonê dewr standibûn. Dema ev qanûn kete jîyanê digel evaya heta nûha li Kurdistanê û li Tirkîyê bi dehan, bi sedan kes hatin kuştin. Edî polês bi saya vê qanûnê ve lazimîya girtin û îfadekirina mirovan jî nabîne înfazên eşkera dikin.

Bi qanûnî Berdana Bişert ve ewil di navbeyna girtiyên çep û rast de dubendîtî hat kirin. Hema hema hemû murdarên rast (faşîst) hatin berdan. Girtî yên çep jî hundur man. Dadgeha (mehkema) Bilind vê neheqîya dualîtî xirav kir û piştî vê biryanê îcar yên ku cezayê **"Parvekirinê"** nexwaribûn hatin berdan; şoreşgerên Kurd jî li zindanan man. Ewana bi vî kirinê xwe ve di navbeyna Kurd û Tirk de veqetandin çêkirin û rûyê xwe yê nijadperestîyê bi rastî dan nîşandan.

Ordîya Tirk a faşîst a kolonyalîst roja 5'ê Tebaxê ji erdê û ji ezman êrîşê Kurdîstana Başûr kir. Ev ji 1983'an virde êrîşa çaremîn a **"dervayî sînor"** e ku dewleta Tirk a faşîsta kolonyalîst kirîye. Lê ev êrîş jî yên berî rengê guhartî nîşan dide. Erîşên berî, li gor peymana **"ajotina şopa germ"** ku di navbeyna dewleta Îraqê ya faşîst kolonyalîst û Tirkîyê de çêbûbû, bû destik û hatibû çêkirin. Lê êrîşa nû piştî krîza Xelîcê ji qelsqetina hukma Sedam fêde hat sitandin û amanca dagirkirinekî demdirêj kirîye hedef. Mê'marê vî pîlanê jî emperyalîzma Dewlwtên Yekîtiya Emrîka (DYE) ye. Ev pîlana Emrîka heta salên 1958-1960'î paşta diçe. Li gor vê pîlanê Tirkîyê, divê herêmên heta Musul û Kerkukê bistîne û bi xwe ve girêde û di nav çarçova çandî de hinik mafan bidin Kurdan, Emrîka, ta nûha vê pîlana xwe nikaribû bi îdarekîroxe Tirk bide qebûlkirin. Belan Tirk jî vê pîlanê ditirsîyan. Çimkî ewana bi Kurdên ku di bin lepên xwe de hiştibû ve nedîçûn serî. Dema ev pîlan têkeve jîyanê; di eynê wextê de beşên Kurdîstana Bakûr û Başûr jî dibin yek. Ev jî barê dewleta Tirk a kolonyalîst hîn zêdetir giran dike. Serokê dewletê Ozal ku bi mentîqa ticaretê hereke dike û hevalbendên wî jî xwe ji bo vê pîlana Emrîka şemîrandin. Ji aliyê meqamên wan ên fermî ve hat eşkerakirin ku ordîya Tirk Li wir herêma tampon avakirîye û demek jî wir paşta nazivire.

Eşkera ye ku ev pîlana DYE, kirîye hedef ku hêzên serbixwe yên redîqal ku li Kurdistanê pêşta here ewana zapt bike û di nav xwe de bihelîne. Çimkî di Rohhilata Navîn de dema Kurdîstaneke serbixwe û dij emperyalîzmê ava bibê, ev di Rohhilata Navîn de menfeetên Emrîka û hevalbendên wan dê ji kokê ve bihejîne. Ji xwe piştî dema krîza Xelîcê **"Hêza çewîk" ku li Kurdistanê Bakûr hatiye bicîhkirin, ji amancên wan yek jê hêzên şoreşgerwelatparêzên Kurd ku politikayeke serbixwe û bi şexsiyet didomînin, ewana bêtesîr bihelîn û "têxin bin kontrola xwe" ye, Ozal û hevalbendên wî jî ji "Hêza çewîk" jî cesaret distînin û di demeke meha de vê pîlana DYE hêmbêz kirin.**

Li vir hewce ye em nuxtayeke girîng u ihtimala tehlukeyeke binin ziman. Li hember êrîşên ordîya Tirk a **"dervayî sînor"** ku di navbeyna salên 1983-1987'an de sê car kiribû, rêxistinên welatparêz ên Kurdîstana Başûr, li hember wan êrîşan qethî cîh sitandin û eşkera kirin ku **"Em dê Kurdistanê ji Tirkan re bikin Wîetnam"**. Lê nûha, tê xuyakirin ku di rewşa wan da guhartinên hîmî çêbûye. Hema piştî dawîya şerê Xelîcê jî hesteya yekemin a meha Adarê vir de têt zanîn ku nûnerên Enîya (cepheya) Kurdîstana Îraqê bi nûnerên Tirkan re çend caran gotubêj kirine, gotubêjên dizî yên ku di navbeyna dualîyan de çêbûye û ger he-

be rengê peymanan wan, em nûha di derheqê van tiştan de tişteke vekirî nizanin Lê li hember vî êrişa dawiyê ya ordiya Tirk a "**dervayî sinor**" dudilî û bêdengî hinik mirov dixwe şikan. Gotinên berêz Talabanî ku li Stembolê ji rojnamevanan re gotibû "**Xwezî ez Kurdekî Tirkîyê bama**", bêtalihîyeke temam e. Nûha em ji birayên xwe yên ji Başûr re tenê vî tiştî dibêjin û qîma xwe pêtin. Dewletên ku Kurdistanê di nav xwe de parvekirine û kirine kolonî, bi van tu welatan divê bawerî nehêtin kirin. Divê tu car polîtîqaya van dewletan a canbaziyê û a "**para bike-hukûm bike**" ji ber çav nehêtin dîrxistin. Rastî ev e ku ji van dewletan tu yekê û bi taybetî Tirkîye, em dewletekî Kurd a serbixwe li aliyekî bihêlin, dewletekî Kurd a otonom jî tucar naxwaze. Ev, gelek çaran ji aliyê pratîka jîyanê ve hatîye muxilkirin. Di vî babetî de ji rêxistinên birayên welatparêz yên beşa Bakûr û beşên din re ji berpirsiyarî û vatinî dikeve. Em hemû li hember berpirsiyarîyeke jîyanî ne. Divê em listikên nû ku dijmin dixwazin têxin jîyanê, pûç derxînin. Divê nehêtin ji birkirin gelê Kurd, bi îrade û hêza xwe ve û bi tekoşin û yekîtiya hêzên xwe yên şoreşger-welatparêz ve dikare rizgarîya xwe têxe dest.

Ji 100 hezarî zêdetir mirov di 10'ê Temuzê de başdarî merasîma meyîtê Wedat Aydın bûn ku ew serokê teşkilata HEP'ê ya Diyarbekrê bû û ji aliyê Kontr-gerillayê ve ji mala xwe çûbû û bi destê wan bi êşkencan hatibû kuştin. Gelê me yê ku xudan li şehîdên xwe derketin, di merasîmê de, Tîmên Xîsusî û hêzên din yên dewletê agir bera xelkê dan, ji 15 kesî zêdetir mirovên me kuştin. Bi hezaran kes birîndar bûn; bi sedan kes ketin bin çav, êşkence xwarin, hatin tewqîfkin. Piştî vî qetlîamê li gelek herêman protesto hatin çekirin û hewqas mirovên ku başdarî merasîma meyîtê Wedat Aydın bûn, van tiştan didin xuyakirin ku; Kurdistan hatîye merhaleya bîdoneke barûtê ji bo teqandinê. Lê wek di van protestoyan de û di yên din de jî hatîye dîtin, di vî potansiyela gel a ku gihaye ber teqandinê de rengê jiberxwe ve giran têt. Qasî ku dil dixwaze û divê hebe rêxistinî û pêşewatî nehatîye çekirin. Di vî babetî de bi taybetî ji hêzên radîqal ên Kurdistanî re vatinî û berpirsiyarîyên girîng dikeve. Hewceye evana bihêtin ba hev u du û li ser nuxtayên ortaxî ya tekoşîna rizgarîya netewî ya Kurdistanê, tekoşînê geş bikin; ji bizava (hereka) gel re wek rêxistinî pêşewatîyê bikin û gelê me bi pingavên qetîm ve ber bi serfiraziyê bibin.

Rêxistina me Tevgera Sosyalîst a Kurdistanê (TSK) ku di nav şertên giran ên tekçûnê de hat damezrandin û ta nûha ji dehan zêdetir şehîd da ye, di vî zanîne de, dê vatinî û berpirsiyarîya ku jê re dikeve bîne şûnê.

Karkerno, xebatkarno!

Gelê Kurdistanê yê welatparêz!

Kirdayeta Anapê hin jî xebatên faşîzma 12'ê Îlonê didomîne. Ji şefên cuntayê tenê yek ferqiyeteke wan heye. Cuntavan bi cilên resmî (leşkerî) bûn, lê yên vana sîvîl in. Ji bona ku mirov bikaribe ji faşîzmê û kolonyalîzmê re bibêje raweste (bisekine), hewce ye em şefên tekoşînê xurt û geş bikin. Rîya rizgarîya me di trkoşîna bi rêxistinî de derbas dibe.

8 sal e ku Anapê kirdayetê xesp kirîye, krîza wan a aborî û sîyasî ku ketîye nav, gihaye merhala herî bilind. Potansiyela wan a rayan heta sedî dehan ketîye. Anap dihesibîne ku dê heta 1992'an tevayî bihêtin helandin. jibo vî yekê li gor ramanê xwe xilasîyê, di hilbijartîna zu de dibîne. Anap hilbijartîna zu ji xwe re heliyê dibîne, qanûna ku ji meclîsê derxist, li gor wê gelên me di 20'ê oktabrê de dibe ser sendoqê. ji xwe ta nûha sedemê ku li ser hukûm maye, li meclîsê muxalefetekê cidî tunebû.

Anap rola xwe ya dirokî tije kirîye. Sermîyana monopol ku ta nûha wan li ser hukûm girt jî êdî ji xwe re li rîyên din digere. Lê ji bo karker, gundî, xebatkarên hatina wan hin-

dik; jibo gelên Kurdistanê û Tirkîyê rizgarîya rastî, bi şoreşa ku gelên me çêbikin ve mimkûn e. Li gerandina heliyên parlamantarîst, pirsên gelên me ji kokê ve hel nake; gelê Kurd azad nake. Lê digel evaya ji bo bi karanîna parlamantoyê wek haletekî; kirinên dewleta Tirk a kolonyalîst ji bo bihêt teşhîrkin, hewceye em deng u qeweta xwe nîşan bidin. Divê çarçovê de tekoşîna demokrasî, azadî û serxwebûna gelê me, namizatên ku bikaribin di şopê serbixwe bi şexsîyet biparêzin, hilbijêrin û her weha qeweta xwe nîşan bidin. Li herêmên ku namzatên serbixwe tunebin, divê em hilbijartinê boyqot bikin. Partiyên ku sazûmana dewleta kolonyalîst diparêzin û partiyên ku Kemalîzmê bi boyaxa çep nîşan didin, divê em raya xwe nedin wan.

Ji bo bilindkirina tekoşîna ortaxî vatînî bigirin!

Bimre faşîzm, kolonyalîzm, emperyalîzm!

Bijî tekoşîna demokrasî, azadî û serxwebûna gelê me!

Bijî Teverga Sosyalîst a Kurdistanê!

1'ê Îlonê 1991

Teverga Sosyalîst a Kurdistanê (TSK)

WEŞANÊN FÎRAT-DÎCLE 3

SÎPAN XÎZAN

SÎPAN

I

**HELBESTÊN KURDÎ
DÊ DERKEVE**

LÎ SER ZIMANÊ KURDÎ (II)

Serdar DÎCLE

Bingeha Koka Zimanê Kurdî

Di xala çûyî de ez li ser qerekerê ziman bi awayekî tevayî rawestam. Di vê xalê de jî ezê bi kurtebirî li ser zimanê Kurdî rawestim.

Zimanê Kurdî, zimanekî gelek kevnare ye. Bê guman emrê zimanê Kurdî jî girêdayê jîyana gelê Kurd e. Dema em li ser zimanê Kurdî û pêvajoya jîyana Kurdî rawestin, pêwîst e li gor çarçova vî nivîsê, qonaxên ku di jîyana gelê Kurd de derbas bûye, jî ber çavan dîr nexin. Ger mirov qonaxên jîyana gelê Kurd ku derbas bûye neyne ber çav, rengê zimanê Kurdî û pêvajoya ku jîyayê nikare baş têbigihîşe.

Bingeha koka zimanê Kurdî rastê 3000 sal berîya bûyûna Îsa têt 3000 sal. Berîya Miladê (B.M), Hurîyan ku saxekî jî Gutîyan e û bapîrên Kurdan in nivîsa pîsmar bikar anîne. Li ser vê babetê Î.Zeki Eyuboğlu weha dibêje: «Zimanê Hurîyan jî zimanên herî kevn yên Anadolê yek e.» Divê li vir xwendevan, tabîra Anadolê ku Eyuboğlu dibêje, wek Zaxros û Mezopotamya qebûl bikin. Li gor lêkolînan, dema em roja me ya îroyîn binin ber çav, koka zimanê Kurdî 5000 sal kevn e, Dîsa li gor lêkolînên ku hatine çêkirin welatê zikmakî yê nivîsê yê ewelîn Kurdistan û Mezopotamya ye. Lê zimanê Kurdî, wek zimanê nivîsê ku derbasê westiqeyên dîrokî bûye, di B.M. 1000 salî de jî aliyê bapîrê Kurda Medan ve wek zimanê gel hatîye bikaranîn.

Li ser koka zimanê Kurdî, jî aliyê zimanzan û dîrokanên Ewrûpî û Rohilatnas ve gelek lêkolînên cûrbecûr çêbûne.

Lê di hinik nuxtan de pîranîya ronakbîrên Rohilatnas digihîjin hev u du. Ev nuxtên ku ronakbîr û zimanzan têde wek hev difikirin, yek jê ev e ku zimanê Kurdî, zimanekî serbixwe ye, jî zimanê Arî ye û di nav malbata zimanên Îndu-Ewropî de cih sitandî ye.

«Dîsa hinik ronakbîrên Rohilatnas û li gor pîsporên ku li ser vî babetê lêkolîn kirine, zimanê Medan, wek zimanê Kurdiye an jî bi hindikayî bingehê Kurdiya îroyîn e »

Dîsa wek gelek ronakbîrên Rohilatnas jî qebûl kirine, zimanê ku di kitêba Dîne Zerdûşt a Abîstak de hatîye nivîsandin, zimanê kevn yê Medan û Kurdên îroyîn e ku Med jî bapîrên Kurdan in û li herêma Kurdistanê, li herêma Mukrî jîyane. Zimanê Zerdûşt û Medan, pir nêzikî zimanê Kurdî ya Kurdên Mukrî ye. Ji bo numûne, fêde ye ku em li ser vî babetê tabloyek li jêr nîşan bidin.

Tablo vaye li jêr e.

Di derheqê zimanê Kurdî de, fêde ye ku em dîtînen ronakbîr û zimanzan wek numûne zêdetir şan bidin. Belam bi salan e ku dewletên Tirk, Faris û Erebi, zimanê Kurdî, wek zimanê Tirkî, Farişî û Erebi, bi cihanê dane naskirin. Ji bil ku van dewletan Kurdistanê di nav xwe de parvekirine, kirine kolonî û gelê Kurd dîl(êşîr) kirine. Evana dîsa bi salan e ku zimanê Kurdî qedexe kirine, nehiştine ku Kurdî pêşde here û jî bo helandina Kurdî, çî jî destên wan hatîye texsîr nekirine.

Li ser Dîroka Kurdî, bi lêkolîna xwe ve pîsporekî navdar yê Rohilatnas EDMONS e. Derheqê zimanê Kurdî de Ed-

mons weha dibêje:

«Bi awayekî vekirî û zelal hatiye fêhm-
kirin ku Kurdî, zaravayeke Farisî nîne
ye.

Li gor kitêba zimanê Abistak a dinê Zerdûst
gotinên Kurdî û Farisî wehaye :

Kurdî

zarava Slêmanî	zarava Kurmanci-zazakî	zimanê abistak	zimanê Farisî
gevre	mezin	maz	büzürk
masî	masî-mase	mâsya	mahi
tij	tij-tuj	tij	tir
huştir	heştir-uştira	uştira	şeter
perd	pert-pır	pereta	pel
roj	hor-roj	hor	afitab
meş	meş-mêş	mehş	meks
berx	berx	verx	bire
kisse	kisse-kisse	hesa	horf-suhen
zaniyn	zanyin-zanîn	zan	danisten
men	ez-min	ezem	men

Tersê wê, zimanekî paqij (temiz) û ser-
bixwe ye û di gurûba zimanê Arî de ye.
Xwedî rengeke taybetî ye û xwedî dîroke-
ke gelek kevnare ye»

Nivîskarê pirtûka (kitêba) «Dîroka
Asur» SDNEY SMITH jî, derheqê serka-
niya zimanê Kurdî de weha dibêje:

«Zimanê Kurdî, zaravayeke zimanê
Farisî an şikleke wî yê guhartî nîne ye.
Tersê wê, ew xwedî pêvajoyeke dîrokî ye
û bi serê xwe zimanekî sebixwe ye û ji Fa-
risî hin kevntir e»

Dîsa li ser vî babetê Ronakbîrê Rohi-
latnas yê bi nav û deng SOANE, li ser zi-
manê Kurdî û rêzimanê (gramera) Kurdî,
lêkolîneke fireh çêkirîye. Ew bixwe, zi-
manê Kurdî baş dizanbûye û wek Kurdan
dikaribûye bipeyîve. Soane, li ser Kurdî,
di lêkolîna xwe de weha dinivîsîne:

«Zimanê zikmakî yê Kurdan ku îro
pê dipeyîvin, Zimanê Kurdî, wek ku hi-
nik texmîn dikin, bêşaz û bêqaidê nîne
ye. Ji zimanê Farisî jî nehatiye standin,

an jî zaravayeke ku paşî hatiye xirabki-
rin jî nîne ye. Tersê wê, Kurdî, zimanekî
paqij, qeîm û li gor xwe xwedî sistemekî
ye û ji zimanê Arî ye. Berî ku dîroka Îra-
nî ya kevn bibe û di bedêla wê de, dîroka
ku bi çîroka û efsanan ve tije bibe cih bis-
tîne, pir beriya wan deman, zimanê Kur-
dî, bi awayeke herî paqij û herî pak, li çî-
yayên Kurdistanê hebûna xwe parast. Pa-
şî hinik gotinên biyanî ketin nav vî zima-
nî. Bi taybetî li vir dinê islamê roleke gi-
rîng sitandîye. Lê şert u şîrutên ku bi
sedsalan rewşekî pêwîstî hiştîye, ev bûye
asteng li pêşîya xebitandin û pêştaçûyî-
na zimanê Kurdî. Ji bo vê yekê ye ku
çend zaravayên Kurdî hene û divê ji van
zaravayan a girîng wek bingeh (esas-
hîm) bêt sitandin û xebitandin, gotinên
biyanî jî nav bêt avêtin û di bedêla wan
de gotinên ku di zaravayên din de hene,
pêwîst e têkevin dewsa (şûna) wan. Wekî
din, ji bo nivîsandina Kurdî, bi tîpên kêr-
hatî alfabekek jî divê pêwîst e çêbibe.»

Wek ku têt zanîn, cîyê cîwarbûna gelê
Kurd, yanê axa Kurdistanê, di Rohilatana-
vîn de, xwedî cîyê stratejîk û girîng e.
Lewra bi sedsalan, bi hezarsalan, axa Kur-
distanê bûye cîyê qada şer. Ev rewş jî, pir
caran Kurdistanê serobino kirîye. Digel zi-
man ve her heyîyên Kurdistanê hatiye ta-
lankirinê û gelê Kurd di her warî de paş-
da maye. Di jîyana gelê Kurd de ev rewş,
li ser zimanê Kurdî jî tesîrên gelek nega-
tîv (nehênî) hiştîye. Çawa ku di warî abo-
rî, civakî, sîyasî û kulturî de paşvema-
yîn çêbûye; her weha zimanê Kurdî jî di hinik
qonaxan de derbas bûye, hetanî roja me
ya îroyîn jîyîna xwe domandîye, lê her tim
astengên mezin li pêşîya zimanê Kurdî ra-
westaye û ev asteng jî bûne sedemê paşda-
mayîna Kurdî û hetanî îro di nav zarava-
yên Kurdî de yekîtîya Kurdî pêknehatiye;
gelşên zimanê Kurdî hel nebûye û hwd...

Berdewam dike

HELAWFİROŞÊ BEXDA

Emîn TERZÎ

Carek bû, cebarek bû ji demên berê. Hêj bandora Osmanîyan hebû li Şam û Heleb û Bexdê. Rojekê delalên Bexda ketibûn nêva k ûlan û rêgeyan, bi dengek hêl diqîran.

-Heyhê!...zatê celalê şahaneyê sultanê Osmanî hêle kirîye ko Brahîm Paşayê Milî, serokê raperîna Wîranşar hatîye bexşandinê. Padişahê mûhteşem li wî bihortîye. Kîyê ko salixdana wî hilîne, kîyê ko wî bibîne bila bê, agehdarîya sultanê fermrewa bike. Yê vê mizgî-nîyê bine dê sed zêrên Hemîdî bexşîş bistîne!...Yê li vê hêlekirinê gulêbû divê ji yên gulê nebûyîn re bibêje heyhêl...

Û dehola delalî lédida. Ber bi kuçek din ve dimeşîya, li serê kuçê dîsa dest pê dikir, digot:

-Heyhê!...zatê celalê şahaneyê sultanê Osmanî...û wilo didomand diçû.

Seranserîya bajarên Bexda, Musil, Erbil û Eqra û Derbendixan û ên mayîn tevan ev mizgîni bihistin. Belam ka dê kî bizane Brahîm Paşayê milî li kû ye? çi şolê wî heye li van rêgên Bexda û Besra.

Her kesekê li hev dinêrîn û ev digotin ji hevve. Lê, li taxek ji taxên bajarê Bexda yê dûr, li kûlanekê de zîlamokî girs û serbixwe, simêlbaq û çeleng, temenêwî nîveser dimeşîya û wî jî bi awak din gazî dikir, diqîra:

-Yale helaw, helaw!...Helawa tehinê, helawa gozan, helawa fisteqan!... Yale helaw, helaw!...Helawa şêrîn, helawa xweş, helawa erzan!...Helaw, helaw!...

Zembîla wî ya helawê li serî bû. Di zembîlekê mezin de çend zembîline din, her yekê ji texlîtek yê helawê lêmişt. Her gazî dikir û diçû.

Delalên sûka bajarê Bexdê di kuçê re jî derbas bûn. Li wê jî kirin qîr û gazî

-Heyhê!...Brahîm Paşayê Milî...her çi yê salixdana wî hilîne...sed zêrên Hemîdî... heyhê!...

Çi kesê ev gazî nebihistûn nema li bajarê Bexda. Dikandar, rêwengî, kirêkâr, xulam, pale, paşa, cengbaz, leşker, diz, revok gişan gişan gulêbûn. Heya helawfiroşan. Helawfroşê simêlbaqê girs jî ev hêle bihistin. Dengê delalên sûka Bexda çû guhên wî jî. Dengê gazîya

helaw firotina helawfiroşî jî kete guhê delalan. Û di ber hev û din re ji derbashûn, pergê hev jî bûn.

Yekî baş bala xwe bidayê, dê bîdîta ko ew helaw firosê simêlbaqê nîveser. îro carîna weko bikeve ramînan dibû. Weko hizrên wî diçûn ser tiştina. Tu dibê qay birin dihata bîra wî. Destê wî jî îro xweş nedîçû firotina helawê, gazîkirîna helawê. Dengê wî zîz dibû, gewrîya wî dişewitî. Her diçû awazê wî girantir dibû.

-Yale helaw!...Yale...

Na! Nedibû. Dengê wî di qirîkê de dixeniqîya. Heya êvarî bi vî dirvî daborand. Tevzînekekê xwe berdabû ser canê wî. Tu dibê qay pênedikarî laşê xwe pey gavên xwe bikişîne. Wekî tariyê dinya vegirt vegeyriya dikana xwe ya helawê.

Xwediyêna helawê tûcarekî ji Erebên Bexdayê bû. Devê derê dikanê de li benda firosvanê helawa xwe bû. Helawfiroşê wî hat, silav da: B Fêgon û bêreng bû serçavên wî. Tu helaw jî nefirotibû îro. Zembil nola xwe û serê vê sibehê bûn. Bi erebî jê pirsî:

-Te bûhayê çendê firot? -Mecîdik û ribekê

-çawa mecîdik û ribek? Tu dîybûyî lawo?

wilo bi hêrs û bi kîn di serê wî de xura demek dirêj. Pê re hêrsdibû û digot:

-Na, bi xwedê ez vîya he qebûl nakim. Tu yê li dikana min bixwî, vexwî, razî û rabî û weha destevala bi ser min de bêyî. Na, na, wiha nabe.

Got û got û got. Heya zimanê wî westîya. Paşê jî bi hêrs ji dikanê derket çû malê. Bediro jî tu caran wiha nebibû. Tu caran firotina helawê ev çende hindik nedibû.

Helawfiroşê simêlbaq jî ev çend dihizirand. Wilo bêkef, qevîz şikestî derê dikanê girt çû kujiyê dikanê xwe li ser berîkê vezeland û kûr diponijî. Ev serê heft salan bû li vê dikanê radiza, radibû. Roj helaw difirot kûlan bi kûlan û şev dihat serê xwe datanî ser vê erda hişk û biring radiket. Bêyî tû heq û tû mîaşan dixebitî li wê. Hima bi nan û tilê. Xwe bi vê dikanê girtî bû. Kesekê jî ew nasnedikir. Kî ye, jî kû ye, çi tov meriv e? çi bela wî ye wilo. Na, kesekê nedizanî ev tiştên han jî bilî wî û ji bilî rebê barî li jor.

Dikir nedikir xewka wî nedihat îsev. Geh li vî yalî, geh li wî yalî xwe digevizand û keser dikişandin hey a nîvêşevê. Bîrên rojên kevin hişê wî bernedidan. Dûv re rabû ser xwe, agir kir û zerikên helawê danîn ser êgir, wilo wilo heta ve hostayê wî xwediyê dikanê jî hat.

Helawfiroşê simêlbaq dîsa di hizran de bû. Wekî gêjan lê hatibû. Hostê wî deng ne dikir îro. Bûyêra duh avêtî bû pişt guhen xwe. Tenê piçekê, ji bo di ser helawfiroşî de jî xurêna xwe ya duh diqehirî. Dixwest ko bi fersendekê li ber dilê wî bide. Bin dûvikê çavên xwe re lê nihêrî ko va ye li erdê runiştîye, bêkêf dirame.

-çi diramî birako? Helawfiroşî bi dengê biyanî lê vegerand:

-Hosta!

-Hey libê

-Min got...

vebirî, doma peyvê nehat, bêdeng ma. Hosta ecêp mayî bibû. Bi ber ve çû:

-Te xêr e lawo? Te yê çi bigota? çima-kerr mayî? çi li te bûye.

-Qee...ne tişte.

û berê xwe bi wê ve kir. Hostê wî serê xwe hejand, dev jê berda, çû ser helawçêkirîna xwe. Bîstek din jî borî. Helawfiroşê simelbaq rabû ji piya, bi biryar hat li ber hosta rawesta, weko ji derek dûr dipeyîvî:

-Hosta!

Hostê lê zivîrî, bi dengê nivz:

-Hey libê!...

-Min got...Minê bigota ko...iii...

Hosta şaqîs mabû, ne dizanîya çi bike. Bû "nirç nirç" a wî:

-Te xêr e lawo? çi bela te ye?

Helawfiroşî ji nişkê ve dîsa dest bi peyvê kir:

-Hosta minê pîrsa delalî bikira. Tu duh li delalî guhlê bûyî?

-Delalê çi? Belê belê ez guhlêbûm.

Tu dibê qey guhê wî ne li tu kesî bû, dîsa pîrsa xwe didomand

-Ew yê digot "Heyhê padişayê... A sed zêr bexşîs?

-Belê, belê ez guhlêbûm dibêjim te çi jê ye?

-pa min û te me çi ji vê ye? Lawo te xêr e, çi li te bûye. Tu ji pesnan diştexilî, çi dikî?

-Hosta!...

Dîsa qederekê ma, dûv re peyva xwe ajot:

-Brahîm Paşayê Milan ez im hosta. Vêca de here mizgînîyê bide hikûmetê sed zêran bis-
tîne bo xwe. Helal û fihêl bin li canê te.

Xwedîyê dikana helawê şet bibû. Ne dizanî çi bibêje çi bike.

-Lawo tû dîybûyî çi ye? Brahîm Paşay>f70> çi, sed zêrên çi? De here wê de law, dîno.
Tû dîynî, tê min jî dîy bikî bi xwe re.

-Belê hosta. Bi xwedê Brahîm paşayê wîranşarî ez bi xwe me.

Hosta ber re bawer nake, ber re dixwaze bawer bike. Him qîma wî tê, him jî nayê. Alî-
kê Ji kêfan xwe hildavêje, alîyê dîn ji vê kêfa xwe fedî dîke, jûvan(poşman) dibe. Lê vedige-
re cardin bi çavên tîjepîrs daxêve

-Nexwa, nexwa tu î rast dibêjî. Na, na, de rabe law çi Brahîm Paşa...

-Xweş bawer bike ez, ev biyanîyê ko tu dibînî Brahîm Paşa bi xwe me.

Hew hedera hostê hat. Hima helawfiroşê xwe girt û himêzkir. Dûv re wekî qinyata wî
hatîyan bû, fedîkir vêca ew berda xwe avête destên wî. Kir ko destên wî maç bike. Lê he-
lawfiroşî nehêla serhev-serhev dipeyîvya hosta:

-Baş e ez benî te çima heya niha nedigot?

Te çima xwe ji min vedîşart. Min teda li te kir, min dilê te şikand. min heqê te xwar.
Ez şermezar ketim ber te. Min bibore paşayê min, min bibore.

-Xem nake hosta. Ne tişteke e min tû fihêlî. Belê ez Brahîm Paşayê Milî me. Serokê eşî-
ra Mila me. Min li ber hikûmeta Osmanî da. Wîranşar, Dîyarbekir, Erxenî, Çermûk, so-
reg(sêwreg) û Ruha tev vegirtin. Lê belê ez têkçûm. Leşkerên min û eşîra min giş belav-
bûn. Romîyan bêbextî li min kirin û fermana min rakirin. Ez revîyam, bi dinê ketim. Dûv
re hatim cem te û ev heft salin ez helawa te difroşim.

Hostayê helawê ji nû ve bîrbir, ew berda û bilez ber bi zeptîyan ve bezîya. Ber re ji dî-
da ber qîran.

-Va ye!...Brahîm Paşayê milî va ye!...Brahîm paşa helawa min difroşe, li dikana min
e!...va ye, va!...Brahîm Paşa...

Hostayê Brahîm Paşa sed zêrên xwe standin û Brahîm Paşayê helawfiroşê simelbaqê sù-
ka Bexda jî bi zeptîyan re çû. Piştî heft salan li welatê xwe û li eşîra xwe vegera.

Xwendevanên hêja, Em di vê jimareya xwe de, di rupelên çand û pişe (kultur û Sinet) de helbesteki Sîpan Xizan diweşînin. Wek hûn dê di kovara me de bibînin helbestên Sîpan Xizan wek pirtûk bi navê «Sîpan I» de di nêzik de di nav weşanên Firat-Dicle de derkeve. Ev helbesta wî, ji helbestên ku dê derkevê yek jê ye.

BÎRA RABE

Sîpan XIZAN

Bira rabe xewa şêrîn
Ji bo welat carkî nêrîn
Dijmin hawîr çêkir hêlîn
Bira rabe, bira rabe!

Hêlîn çêkir li Amedê
Li Agrî û li Serhedê
Li Dêrsim û wek wî sedê
Bira rabe, bira rabe!

Bira rabe mebe xewar
Bila hêzdin karker cotkar
Li gûndiya daxên hewar
Bira rabe, bira rabe!

Bila tû nava bircanbî
Bila tû jî qe tozvanbî
Çi nezan û çi xwendabî
Rabe rabe dem hatîye!

Bila tû jî qe nexweş bî
Bila tû jî weka leşbî
Weka dînan tû bê heşbî
Bira rabe, dîsa rabe!

Bila tû jî pir maldarbî
Xwedan gûnd û xwedan karbî
Siwarê hespê neyarbî
Rabe rabe, bira rabe!

Bila tû jî bajarvan bî
Bila gûndan tû gavanbî
Bila saran dergevanbî
Rabe rabe, bira rabe!

Bira rabe xewa heftan
Çavnêrîn ke li Kurdistan
Hêvîya qedera yezdan
Mêle bira dem hatiye

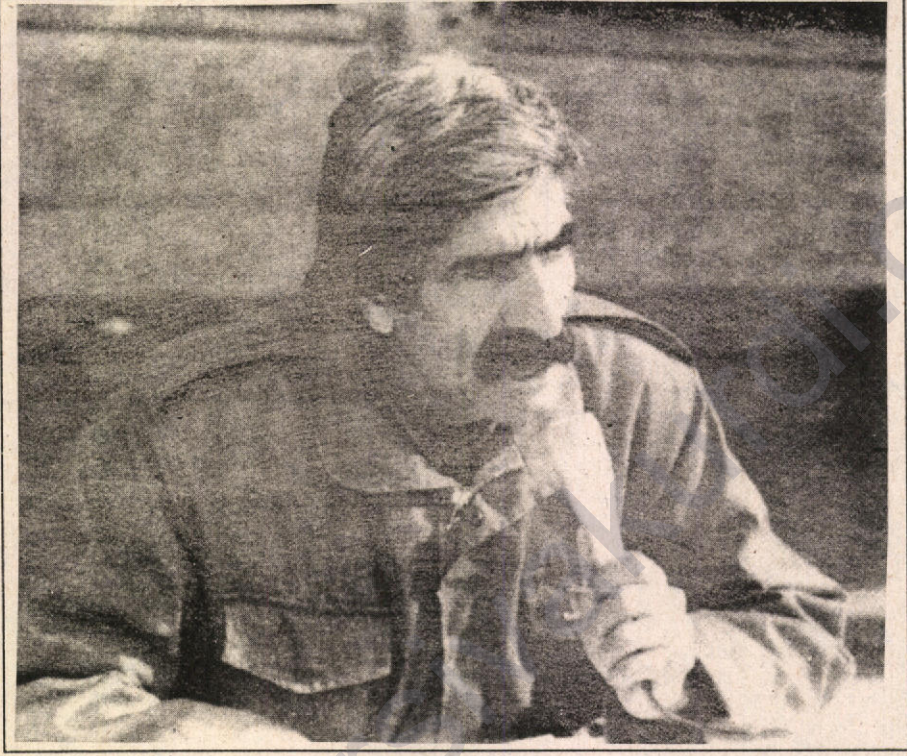
Bila tû jî qe mirî bî
Li nav kefenê sipî bî
Çiqas tû jî bê hêvî bî
Dîsa rabe dîsa rabe!

Bira rabe xewa rozê
Meyê bi de ji bo dozê
Emê ew ro çêkin hêzê
Ji bo dijmin bibin hozê
Bira rabe, bira rabe!

Bira rabe xewa giran
Destê xwe bide keç û xortan
Civîn çêke li Kurdistan
Şoreş darxe li çiyayê Sîpan
Bira rabe, bira rabe!

31-7-1977

URFAN ALPARSLAN(SERDAR ARARAT)
(1945.....)

1 Ekim'de Uludere Torisan'da şehid düşen değerli önder, yiğit komutan Urfan ALPARSLAN (Kek Serdar) ve Uludere şehitlerimizi ölümlerinin 3.yıldönümünde saygıyla anıyoruz.

Şehitlerimizi çalışmada ve çarpışmada yaşatacağız!.

Arkadaşları-Ortadoğu.

FIRAT-DİCLE YAYINLARI 2

HASAN YILDIZ

AŞİRETÇİLİKTEN ULUSALLIĞA DOĞRU

KÜRTLER

İsteme Adresi:

Alemdar Mah. K.İsmail Gürkan cad.

Yavuz Han No:2-4/13

Cağaloğlu/İSTANBUL

Tlf:1-513 53 74

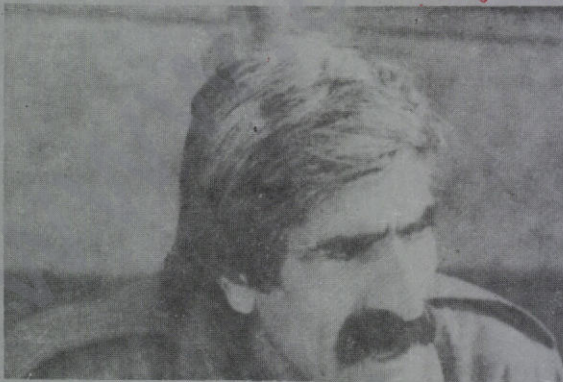
DU PAKRÊWAN (ŞEHÎD)

Ey heval Selah ey heval Serdar
We pêta Kawa xist dilê neyar
Bo doza welat hûn bezin ber dar
Dewsa tifa we ma li rûyê zordar

Ji serê Agirî agirek barî
Selah bû stêrka Bîngola jorî
Agir û stêrkê kirin hevkarî
Germ û geş kirin ev şevên tarî

Ey heval Zekî Adsız ê navdar
Zanayê pîspor pêşengê çekdar
Xweşmêrê gundî, karker û cotkar
Şehîdê nemir Lehengê candar

Serdarê şervan Urfan Alparslan
Qada şer vekir hember Romîyan
Serbazê Ordîya Rizgarya Kurdan
Te şanî me kir ceng û berxwedan

Urfan ALPARSLAN
(Serdar Ararat)
(1945-.....)

ZEKÎ ADSIZ

(1948-.....)
(K.Saleh)

Zekî û Urfan bûn Hêviya Gel
Jevbelav kirin revokên çepel
Dîroka silak û bizdekên çeçel
Dan ber lehîya şoreşê pel bi pel

Jan JÎYAR